

'Én ndaà-lə Nainá xi kjoə ts'ē Cristo koni s'ín kiskiì San Juan

Jesucristo xi 'Én-lə Nainá, xitaá komà

¹ K'e nga tisə tats'en-la kjoə, jè 'Én, jyeé k'oə tijna-né. Yaá tijnakə Nainá. Jè 'Én, Nainá-né. ² Ko yaá tijnakə Nainá skanda tisə tats'en-la kjoə. ³ Jè Nainá, k'e nga tsibíndaà ngats'iì tsojmì xi tjín, it'aà ts'ē 'Én tsibíndaà; nì mé tsojmì tjín xi mì it'aà ts'ē kisindaà. ⁴ Jè 'Én, it'aà ts'ē-né nga títsajnakon xita; jè kjoə nga títsajnakon xita, jè-né ni'ín xi síhiseèn-la ngats'iì xita. ⁵ Jè ni'ín xi síhiseèn ñánda jñò choòn, ote-né, ko jè kjoə jñò mìkiì ma síkijne-la ni'ín nga síkits'o.

'Én xi kiìchja Juan it'aà ts'ē Cristo

⁶ Tsibijna jngooò xita xi 'mì Juan xi Nainá kisikasén. ⁷ Jè j'iì tsjá 'én it'aà ts'ē ni'ín xi síhiseèn, mé-ne ngats'iì xita kókjeiín-la koni s'ín kiìchjaya. ⁸ Mìtsà jè Juan ni'ín xi síhiseèn-la xita, tà 'én j'iì tsjá it'aà ts'ē ni'ín xi síhiseèn-la xita. ⁹ Jè ni'ín xi nguì kixi kjoə xi síhiseèn-la ngats'iì xita, yaá tinchrobá i isò'nde.

¹⁰ Ií tsibijna isò'nde, ko it'aà ts'ēé kisindaà isò'nde, t̄anga jñà xita isò'nde mìkiì kijtseèxkon. ¹¹ J'iì nanguí ñánda ts'ē, t̄anga jñà xita-la mìkiì kiskoétjò. ¹² Ngats'iì xita xi kiskoétjò t̄ikoə kókjeiín-la jñà 'én xi kiìchja, k'oqá s'ín kitjò'nde-la nga Ki'ndí-la Nainá ma, ¹³ t̄anga mìtsà koi kjoə-la nga jní kits'iìn-jììn, ni

mìtsà koi kjoaq-là nga it'aà ts'e xítä kits'iìn; koi-né nga it'aà ts'e Nainá kits'iìn.

¹⁴ Jè 'én, xítäá komà, jí tsibijnajiìn-najen. Ki'ya-nájen kjoaq jeya-là nga Ki'ndí tå jngoò-là Nainá. 'Ñó tjín-là kjöndaà kó kjoakixi.

¹⁵ Juan kitsjaà 'én it'aà ts'e, kitsò:

—Jè jèë xi k'oqas'ín kixan-nò k'ë nga kixan-nò: “Jè xi sa nchrobá tjingui-nä, jè isa tíjna ítjòn-nä, nga isa kjötseé tíjna koni 'an.”

¹⁶ 'Ñó tse kjöndaà kitjoé-ná ngats'iaá, sa 'ñó, sa 'ñó kochikon-t'ian. ¹⁷ Jè kjotíxoma, it'aà ts'e Moisés j'ìì-ne, tænga xi kjöndaà kó kjoakixi, it'aà ts'e Jesucristo j'ìì-ne. ¹⁸ Ni sáá jngoò xítä beèxkon kó kji Nainá. Tà jè xi ki'ndí tajngoò-là xi ya tíjnat'aà-là, bénojmí kixi-ná it'aà ts'e.

'Én xi tsibénojmí Juan it'aà ts'e Jesús

(Mateo 3:11-12; Marcos 1:7-8; Lucas 3:15-17)

¹⁹ Jñà 'én koi xi kitsjaà Juan, k'ë nga jñà xítä judío xi títsajna Jerusalén kisikasén-là no'mii kó xítä levita ñánda tíjna Juan nga kiskònangui-là, kitsò-là:
—¿Yá xítä-ne jí?

²⁰ Juan tsibénojmí kixi-né; mìkiì tsakajna'ma, kitsò:

—Mìtsà 'an xi Cristo, xítä xi xó kisikasén-ne Nainá.

²¹ Xítä koi ijngoò k'a kiskònangui-là kitsò-là:

—¿Yá-né ngají? ¿A jí-né Elías?

Juan kitsò:

—Majìn, mìtsà 'an.

—¿A jí-né xítä xi chjä ngajo-là Nainá xi tjínè-là nga kjoijí?

Juan kitsò:

—Majìn, mìtsà 'an.

22 Ìjngòò k'a kiskònangui-laq, kitsò-laq:

—Kot'ìn-nájen, yá-ne ji, mé-ne nga koma konguíko-lajen 'én jñà xítä xi kàsíkasén-nájen. ¿Mé 'én xi k'oí-nájen it'aà tsiji?

23 K'ëé kitsò Juan:

—'An-ná xítä xi 'ñó chjàya j'nde it'aà xìn ñánda nangui kixì choòn: “Tjandaà kixiqo ndiyá-laq Nainá”, koni s'in kitsò Isaías, xítä xi kìichjä ngajo-laq Nainá.

24 Jñà xítä xi ijchò kjònangui-laq Juan, xítä fariseo-né. **25** Ìjngòò k'a kiskònangui-laq, kitsò-laq:

—Tsà mìtsà ji xi Cristo, ni Elías, ni jè xítä xi chja ngajo-laq Nainá, mé-ne xítä 'nè-ne bautizar.

26 Kìichjä Juan kitsò:

—'An tà nandá s'iìn-nä bautizar xítä, tånga tijna jìlin jngòò-nò xi jñò mìkiì yaxkon, **27** jè xi iskan kjoíí, jè xi isä tijna ítjòn koni 'an; skanda mìkiì tjí'nde-nä nga 'an skijndä'ñoá xox'ín-laq xojté-laq.

28 Ngats'ìì kjoä koi, ján naxandá Betania nga k'oas'ín komà, naxandá xi kijna xijngoaà ndá je Jordán, ñánda kis'iìn bautizar xítä jè Juan.

29 Nga komà nchijòn, Juan kijtseè Jesús nga tinchrobákon, kitsò:

—¡Chítsejèn-là, jè jèe xi síkasén Nainá k'oqá ngaya-laq koni Orrè Ki'ndí xi faáxin jé-laq xítä isò'nde! **30** Jè jèe xi k'oä kixan-nò k'e nga kixan: “Nchrobá tjingui jngòò-na xítä x'in xi isä tijna ítjòn-nä nga isä kjötseé tijna koni 'an.” **31** Tikoqá 'an, mìkiì bexkoan yá-né jè. Koií kjoä-laq nga ta nandá s'in-na bautizar xítä mé-ne jñà xítä naxandá Israel skoëxkon-ne.

³² Juan, k'oas'ín kitsjaà 'én nga kitsò:

—Kijtseè-ná jè Injima Tsjee-lá Nainá nga itjojen-ne ngajmiì koni kji nise paloma kji, tsibijnasòn-lá Jesús. ³³ 'An, kj'eè kì bexkoan, tænga jè Nainá xi kisikasén-ná nga ko nandá s'iin-na bautizar xita, kitsò-na: "Jè xi jchii nga kitjojenè-lá Injima Tsjee-ná nga ya kíjnasòn-lá, jè-né xi ko Injima Tsjee-ná s'iin-ne bautizar xita." ³⁴ 'An, k'oaa s'in kijtseè, k'oaa ma-ne k'oas'ín tsjaà 'én nga Jesús, jè xi Ki'ndí-lá Nainá.

Xita xi kiskoòta'yàt'aà ítjòn-la Jesús

³⁵ Nga komà nchijòn, Juan yaá tijna ijngoò k'a; tjiko jò xita xi kota'yàt'aà-lá. ³⁶ Juan kijtseèxkon Jesús nga tiko ya tsóba, kitsò:

—¡Chítsejèn-lá, jè jèe xi orrè-lá Nainá [xi kiyátji jé-lá xita]!

³⁷ Ingajò xita koi, k'e nga kii'nchré koni s'in kitsò Juan, kiitjingui-lá Jesús. ³⁸ Jesús k'e nga kisikatjiya, kijtseè nga xita tjingui-lá kitsò-lá:

—¿Mé xi binchaàtsjioò?

Ingajò xita koi, kiichja, kitsò:

—Maestro, ¿ñanda tijni?

³⁹ Jesús kitsò-lá:

—Nchrobá, chítsejèn.

Ikjoàn kiitjingui-lá, kijtseè ñanda bijna Jesús. Yaá tsibitsajnakó nga jye kjòhoxòn, ijchò-lá tsà xi ñijòn.

⁴⁰ Ingajò xita koi, jñà xi kiitjingui-lá Jesús k'e nga kii'nchré-lá koni s'in kitsò Juan, jingoò xi 'mì Andrés xi 'ndse ma Simón Pedro. ⁴¹ Andrés kii kátsji ítjòn 'ndse xi 'mì Simón, kitsò-lá:

—Jyeé kàyaxkon-jen jè Mesías [xi xó kisikasén-ne Nainá]. Jè 'én Mesías, Cristo tsòya-ne.

42 Andrés kiìko Simón xi 'ndse ma ya ñánda tíjna Jesús. Jesús, k'è nga kijtseè, kitsò-lä:

—Ngaji-né xi 'mì-lè Simón xi ki'ndí-lä ma Jonás. I'ndei, Cefas k'oín-lè ('én xi Pedro tsòya-ne).

K'è nga Jesús kiìchja-lä jè Felipe kó Natanael

43 Nga komà nchijòn, Jesús k'oáá s'ín kisikítsjeèn nga jáñ kjoí nangui Galilea. Kiskaàjiìn Felipe, kitsò-lä:

—Nchrobá tjìngui-ná.

44 Felipe, yaá i'nde-lä naxandá Betsaida, ya ñánda i'nde-lä Andrés kó Pedro. **45** Felipe kiì kátsji Natanael, kitsò-lä:

—Jè xítà xi oxkít'aà kjotíxoma xi kiskiì Moisés kó xítà xi kiìchja ngajo-lä Nainá, jyeé kàyaxkon-jen nga jè Jesús xi ki'ndí-lä José xi Nazaret i'nde-lä.

46 Natanael, kitsò-lä Felipe:

—Ján naxandá Nazaret, ¿a tjín jngoò xi ndaà xítà xi ya kitjokàjiìn-ne?

Felipe kitsò:

—Nchroboí, chítsejèn-lä.

47 Jesús, k'è nga kijtseè Natanael nga tinchrobákon, kitsò:

—Jè xítà jè xi nguì kixí kjoá nga xítà Israel nga ndaà tísíjchá yijo-lä kó mìkiì konachan.

48 Natanael kitsò:

—¿Kó s'ín ma-ne nga yaxkon-ná?

Jesús kitsò:

—K'eé kòbe-lè k'è nga tìkj'eè chja-lè Felipe nga tijna'ngui yá toò ikö.

49 Natanael kitsò:

—Maestro, ngaji-né xi Ki'ndí-lä Nainá; ji-né xi xítaxá ítjòn-lä naxandá Israel.

50 Kiìchjá Jesús kitsò:

—¿A koiú-né nga xan-lè: Kòbe-lè k'ë nga ti-jna'ngui yá toò iko nga mokjeiín-lè? K'oqá xan-lè nga ìsa 'ñó tse kjoxkón jchaá-ìsi.

51 Ìjngoò k'a kiìchjá Jesús kitsò:

—Ngui okixí xi xan-nò, nàchrjein xi sa f'iì ìsa jchaxkoòn ngajmiì nga tix'á koá jñà àkjale-lá Nainá fímijìn koá nchrobájen nga tjímat'aà-na xi Kí'ndí-lá Xítá xan-lá yijo-na.

2

Jè kjoxkón xi kis'iùn ítjòn Jesús

1 Xi komà jàn nàchrjein, kis'e jngoo s'eí nga chixàñ xítá ján naxàndá Caná, ya nangui Galilea. Tíkoá yá tájna jè nea-lá Jesús. **2** Tíkoá kinokjoà-lá Jesús ko xítá xi kota'yàt'aà-lá ya ñánda chixàñ xítá.

3 K'ë nga jyehet'aà vino, jè nea-lá Jesús kitsò:

—Mì tì mé vino tjín-ne.

4 Jesús kitsò:

—¿Mé xi ma-lè? ¿Mé-ne 'an kò'mì-ná? Kj'eè kiì bijchó nàchrjein-ná nga skoë-ná xítá yá-ná 'an.

5 Jè nea-lá Jesús kitsò-lá jñà xítá xi bíya vino:

—K'oá s'ín tikitason yije-lá koni s'ín tsò-nò.

6 Ya títsajna joòn tijí ndajo xi sinchá nandá, xi síkjeén jñà xítá judío nga ma sítsejè-ne tsojmì xi tjín-lá koni s'ín tjín kjotíxoma-lá xi xkón tjín. Jñà tijí kjiyaá-lá tsà jò ko tsà jàn nisa nandá. **7** Jesús kitsò-lá jñà xítá chí'nda xi nchibíya vino:

—Tinchaà nandá tijí koi.

Jñà xítá chinchá nandá; jngoo k'aá kisítsee.

8 Ikjoàn kitsò Jesús:

—Tinachrjeè chiba vino; tanguíko-là jè xítís'in-là xítá.

K'ee kiìko-là.⁹ Jè xítá xi oko-là nga tísís'in-là jñà xítá, kiskoòt'aà nandá xi vino komà; xítá jè, mìkiù tíjiìn-là ñanda j'ìì-ne. (Tà jñá tíjiìn-là xítá chi'nda xi tsachrje nandá.) Jè xítá xi oko-là, k'ee kiìchjá-là xítá x'in xi chixàn,¹⁰ kitsò-là:

—Ngats'iì xítá, jè tsjá ítjòn vino xi 'ñó ndaà; k'e nga jye 'ñó 'biì jñà xítá, k'ee tsjá xi chiba ndaà. Tanga ngají, kòbinchatjó-né xi 'ñó ndaà, skanda sáá tì'bìì.

¹¹ Jè kjoxkón xi kis'iìn ítjòn Jesús ján naxàndá Caná nangui xi chjá-ne Galilea; k'oqá s'ín tsakó kjoqá jeya-là ko jñà xítá xi kota'yàt'aà-là kòkjeiín-là it'aà ts'e.

¹² Xi jye komà iskan, Jesús kii ján naxàndá Capernaum; kiìko nea-là, 'ndse, ko xítá xi kota'yàt'aà-là. Tà chibaá nàchrjein tsibitsajna ya naxàndá jè.

*K'e nga kiì s'eí Jesús ján Jerusalén
(Mateo 21:12-13; Marcos 11:15-18; Lucas 19:45-46)*

¹³ Nga jye nchrobá machrañà s'eí-là xítá judío xi bitjo k'e nga itjokàjiìn kjo'in ján nangui Egipto, Jesús kii ján Jerusalén. ¹⁴ K'e nga jahas'en ingo ítjòn, kijtseeè nga tjín xítá ya nditsin ingo xi nchihotíjna nchraja ko orrè ko paloma; tikoqá tit'sajna xi síkjatjìya ton. ¹⁵ Jesús tsibíndaà jngoo na'ñó xi tsajá-là jñà xítá nga tsachrje yije ya nditsin ingo, ko nchraja ko orrè. Tsibíxteèn ton-là jñà xi síkjatjìya ton. Jngoo k'aá chinchá ngajten imixa-là.
¹⁶ Jñà xítá xi nchihotíjna nise paloma, kitsò-là:

—Tinachrjeè yije cho koi; kì ni'ya nditsin 'nè ni'ya-lä Na'èn-nä.

¹⁷ Jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä k'ee tsibítsjeèn-lä nga k'oas'ín tjít'aà Xojon-lä Nainá nga tsò: “Ñó matsjake ni'ya-lè; koií kjoq-lä nga machinikeè.”

¹⁸ Jñà xítä judío kiskònangui-lä Jesús, kitsò-lä:

—¿Mé kjoxkón xi okoò-nájen nga tjín-lè kjotíxoma it'aà ts'e kjoq xi 'nì?

¹⁹ Kìlchja Jesús kitsò-lä:

—Tikixàña ingo jè, 'an, jàn náchrjein kíndayà ijngoò k'a-nä.

²⁰ Kitsò jñà xítä judío:

—Ingo jè ichán joòn nó kisindaà-ne, koq ji, ¿a tà jàn náchrjein kíndaà xitsé ijngoò k'a-ne?

²¹ Tanga jè ingo xi kisikaxki Jesús, jè yijo-lä xi okitsò-lä. ²² K'e nga jye jaáya-lä Jesús nga k'en, k'ee tsibítsjeèn-lä jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä 'én xi okitsò. K'ee kòkjeiín-lä koni s'ín táchja Xojon-lä Nainá ko 'én xi kìlchja Jesús.

Jesús, kós'ín ma ndaá beè inima-lä ngats'iì xita

²³ Jesús k'e nga tsibijna s'eí Paxko jáñ Jerusalén, kjìn xítä kòkjeiín-lä it'aà ts'e k'e nga kijtseeè kjoxkón xi kis'iin. ²⁴ Tanga Jesús mìtsà ngui ndaà tíjngooò ikon it'aà ts'e xítä koi, nga jyeé beèxkon yije xítä.

²⁵ Jesús mìkií mochjeén-lä nga k'ejí xítä okitsò-lä kó s'ín jñà xítä; jè, jyeé beè inima-lä xítä kós'ín síkítsjeèn.

3

K'e nga jè Jesús tsohókø Nicodemo

¹ Tsibijna jngòò xítá fariseo xi tíkoá xítá ítjòn tsibijna it'aà ts'e xítá judío; Nicodemo ki'mì. ² Jngòò k'a j'íikon Jesús k'e nga jñò, kitsò-lá:

—Maestro, 'ya-nájen nga jè Nainá kisikasén-lè mé-ne kókóya-nájen. Nga jngòò xítá xi mìtsà Nainá tíjnakó, mìkiù komá-la s'iin kjoxkón xi ji 'nì.

³ Jesús kitsò-lá:

—Xi ngui okixi, k'oqá xan-lè, jè xítá xi mìkiù jts'ín xítse ijngòò k'a-ne, mìkiù skoé kó s'ín otíxoma Nainá.

⁴ Nicodemo kiskònanguí, kitsò:

—¿Kós'ín komá jts'ín xítse ijngòò k'a xítá xi jye kójchíngá? Ni itsé komá kjoahas'en ijngòò k'a indso'bá nea-lá nga jts'ín ijngòò k'a.

⁵ Kíichjá Jesús kitsò:

—Xi ngui okixi, k'oqá xan-lè, jè xi mì it'aà ts'e nandá ko Inimá Tsjeè-lá Nainá jts'ín-ne, mìkiù komá kjoahas'en-jiùn ñanda tíhotíxoma Nainá. ⁶ Jè xi ts'iin it'aà ts'e xítá, xítá-né. Koá jè xi ts'iin it'aà ts'e Inimá Tsjeè-lá Nainá, inimá-né. ⁷ Kì maxkón-lè koni s'ín tìxan-lè: “Mochjeén-né nga jts'ín xítse ijngòò k'a-ne jñà xítá.” ⁸ Jè tjo 'ba-né nitá ñanda-ne; na'yá-lá nga one. Tanga mìkiù 'ya-lá ñanda fi. K'oqá tis'ín ma yije ngats'iì xi it'aà ts'e Inimá Tsjeè-lá Nainá ts'iin-ne.

⁹ K'eeé kitsò Nicodemo:

—¿Kós'ín ma-ne nga k'oqás'ín komá-ne kjoá koi?

¹⁰ Jesús kitsò-lá:

—Ngaji, maestro tijni ts'e xítá naxandá Israel. ¿Mé-ne mìkiù tíjìn-lè kjoá koi? ¹¹ Xi ngui okixi, k'oqá xan-lè: Jè kjoá xi ma-najen, k'oqá s'ín nokjoà-jen; xi jye kina'yá-jen, k'oqá s'ín

bènɔjmi-jen. Jñò, mìkiì mokjeiín-nò 'én-najen.
¹² K'e nga benojmí-nò kjoaq xi tjín ̄isò'nde, mìkiì mokjeiín-nò. ¿A kókjeiín-nò tsà k̄énojmí-nò kjoaq xi tjín ján ngajmiì?

¹³ 'Nì saà jngoo xítq xi jye kiùmijìn ján ngajmiì; tà jè Ki'ndí-lá Xítq xi ngajmiì tijna nga ya itjojen-ne. ¹⁴ Koni s'ín kis'iìn Moisés nga kiskimíi'nga yá xi tjoót'aà ye kichaq bronce ya i'nde it'aà xin ñánda kixì choòn, k'oqá tís'ín tjínè-lá jè Ki'ndí-lá Xítq nga tjámiitjen-t'aà jè yá, ¹⁵ mé-ne ngats'iì xítq xi kókjeiín-lá it'aà ts'e, mìkiì chija, s'ee-lá kjoqbinañchon nítq kjé-ne.

¹⁶ 'Nainá 'ñó tsatoó kjòtsjakeè xítq ̄isò'nde nga kitsjaà Ki'ndí-lá xi tajngoò ma-ne, mé-ne ngats'iì xítq xi mokjeiín-lá it'aà ts'e, mìkiì chija; s'ee-lá kjoqbinañchon nítq kjé-ne. ¹⁷ Nainá mìtsà koi xá kisikasén-ne Ki'ndí-lá nga kjo'in kojìnè-lá xítq ̄isò'nde; koií xá kisikasén-ne nga kochrjekàjiùn kjo'in xítq kjoaq ts'e jé-lá.

¹⁸ 'Jè xi mokjeiín-lá it'aà ts'e Ki'ndí-lá Nainá, mìtsà kjo'in sinè-lá xi kjoaq ts'e jé-lá, tanga jè xi mìkiì mokjeiín-lá jyeé kjo'in tjínè-lá, koií kjoaq-lá nga mìkiì mokjeiín-lá it'aà ts'e Ki'ndí-lá Nainá xi tajngoò ma-ne. ¹⁹ Jñà xítq xi mìkiì mokjeiín-lá, jyeé kjo'in tjínè-lá, koií kjoaq-lá k'e nga j'íi i ̄isò'nde jè xítq xi j'íikø kjoqhiseèn, mìkiì kisaseèn-lá kjoqhiseèn; ñáda kisaseèn-lá kjoajñò, nga ch'o tjín kjoaq xi nchis'ín. ²⁰ Ngats'iì xítq xi ch'o s'ín, majtikeè kjoqhiseèn; mìkiì ya síchrañat'aà ñánda iseèn choòn, mé-ne nga mìkiì jcha-lá kjoaq xi ch'o nchis'ín. ²¹ Tanga jñà xítq xi kjoaq kixì nchis'ín, nchrobá kinchat'aà chrañà-lá ñánda iseèn choòn, mé-ne

nga jcha-lə nga ndaà tjín kjoaq xi nchis'ín koni s'ín
mejèn-lə Nainá.

Jè Juan, j'iì ítjòn-lə Cristo

²² Nga jye komà kjoaq koi, Jesús kiìko xítə xi kota'yàt'aà-lə ján nangui Judea; yaá tsibìtsajna chiba nàchrjein nga kis'iìn bautizar xítə. ²³ Juan tikoaq kis'iìn bautizar xítə ya naxandá Enón, jngòò i'nde xi chrañat'aà-lə ya naxandá Salim, koií kjoaq-lə i'nde jè tjín jchán nandá. Jñà xítə, yaá ijchòkon Juan nga komà bautizar. ²⁴ Nàchrjein koi, tik'ee ndayá fis'en Juan.

²⁵ Jñà xítə xi kota'yàt'aà-lə Juan ko jngòò xítə judío tsohótiya-ne kjotíxoma-lə xítə judío xi xkón tjín kós'ín matsjeèya-ne xítə. ²⁶ Kiì jñà xítə ñanda tijna Juan, kitsò-lə:

—Maestro, jè xítə xi ijchòkoji ján xijngoaà xajngá nandá Jordán, jè xítə xi ji kits'iì 'én it'aà ts'e, i'ndei tikoaq tís'ín bautizar; saá jáe fitjingui-lə ngats'iì xítə.

²⁷ Kìichjá Juan, kitsò:

—Nímé xi s'e-lə xítə tsà mì jè sobà Nainá tsjá-lə. ²⁸ Jñò, ndaà tíjiìn-nò koni s'ín kixan-nò nga mìtsà 'an xi Cristo; 'an-ná xi kinikasén ítjòn-na it'aà ts'e xítə jè. ²⁹ Jè xítə x'in xi sa kòbixan, tijna chjoón-lə; jè amigo-lə xi kòbixan síjnat'aà chrañà-lə nga tí'nchré-lə koni s'ín tichjá. Tsja jchán ma-lə k'ē nga 'nchré-lə xítə xi sa kòbixan. 'An, k'oaaá tís'ín matsja-na k'ē nga 'nchrè koni s'ín tís'ín xítə jè. ³⁰ Xítə jè, mochjeeén-né nga kàtasijna ítjòn. 'An, kósijna tjingui-ná.

Mé 'én xi tsjá jè xi ngajmìì nchrobá-ne

³¹ 'Jè xi nchrobá-ne ngajmiì, jè tíjna ítjòn-là ngats'ìì xítq. Jè xi i_ isò'nde ts'e, xítq isò'nde-né, ko jñà 'én xi chq kjoq ts'e isò'nde-né. Tānga jè xi ngajmiì nchrobá-ne, jè tíjna ítjòn-là nítq yá-ne. ³² Jè tsjá 'én mé xi kijtseè ko mé xi kiì'nchré. Tānga 'én xi tsjá, niyá xi mokjeiín-là koni s'in tsò. ³³ Tānga jè xítq xi mokjeiín-là 'én xi chq, jè tsjá 'én nga Nainá, ngui 'én kixíì xi chq. ³⁴ Xítq xi Nainá kisikasén, 'én-la Nainá chq, nga mìkiì fehet'aà koni s'in síxájiùn iníma-là jè nga'ñó xi tjín-là Iníma Tsjeeè-là Nainá. ³⁵ Na'èn-ná tsjakeé Ki'ndí-là; jè kisingqatsja yije nítq mé kjoq-ne. ³⁶ Jè xi mokjeiín-là koni tsò 'én xi chq Ki'ndí-là Nainá, tjín-là kjoqbinachon nítq kjé-ne. Ko jè xi mìkiì mokjeiín-là mìkiì kíjnakon iníma-là; kjo'in sinè-là xi kjoqti-là Nainá.

4

Kó komà k'e nga jè Jesús tsohókò jngooò chjoón samaritana

¹ Jesús, kis'enojmí-là nga jñà xítq fariseo kitsò: Jesús isáá kjín xítq tís'in bautizar mé-ne nga ya skóta'yàt'aà-là mì k'oq-ne Juan. ² (Tānga Jesús mìtsà xítq kis'iìn bautizar; tà jñà xítq xi kota'yàt'aà-là xi kis'iìn bautizar.) ³ K'oqá komà-ne itjojiùn-ne nangui Judea; kiì ijngooò k'a-ne nangui Galilea.

⁴ K'e nga kiì-ne, kjo'ñó tjín-ne nga ya kjoqhato Samaria. ⁵ Ijchò jngooò naxandá xi 'mì Sicar, nangui xi chq-ne Samaria, ya chrañat'aà-là nangui xi kitsjaà kjotjò-là kjotseé Jacob jè ki'ndí-là xi José ki'mì. ⁶ Yaá tíjna jngooò ngajo nandá xi nei-là komà Jacob. Jesús jye 'ñó ijta-là nga tsó'baya ndiyá. Tsibijnat'aà jè ngajo nandá nga jyeé kjomeè bijchó

nchisen. ⁷⁻⁸ Jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä Jesús, tsojmií kiì katse ján ijìin naxàndá, jñà tsojmì xi skine. K'ee ijchò jngòò chjoón xi ya i'nde-lä Samaria xi ijchòkjaá nandá. Jesús kitsò-lä:

—Tjiì itsé-ná nandá xi skiąa.

⁹ Jñà xítä judío mìkiù ndaa fíkó xítä Samaria. Koií kjoa-lä, jè chjoón kitsò:

—Ngaji xítä judío-né, ko 'an chjoón Samaria-ná. Mé-ne nandá niјé-ná?

¹⁰ Kìlchjà Jesús kitsò-lä:

—Tsà 'ya-lè kjotjò xi tsjá Nainá ko tsà yaxkoin yá-né xi tísijé-lè nandá, tsà ji sijé-lä nandá, jè tsjá-lè nandá xi síkýnakon-ná.

¹¹ Jè chjoón kitsò:

—Na'en, nímé kich'i xi koma kinachrje-ne nandá. Jè ngajo nandá 'ñó nänga. Ñanda tjín-lè nandá xi síkýnakon-ná. ¹² Ngaji, ¿a ìsaá tijna ítjòn-lä xítä jchínga-najen Jacob? Jè kitsjaà-najen jè ngajo nandá jè. Jñà xítä jchínga-najen, ií kits'iì nandá, ixti-la ko cho tjè-la.

¹³ Kìlchjà Jesús kitsò-lä:

—Nítä yá-ne xi skoí nandá xi i tíbitjo, koxíndá ijngòò k'a-lä. ¹⁴ Tanga jè xítä xi skoí nandá xi 'an tsjaà-lä, mì ti kii koxíndá-lä nítä kjé-ne. K'oqá s'ín s'e ijìin iníma-lä koni jngòò ngajo nandá xi tíbitjo nga jè nandá sìkýnakon-ne nítä kjé-ne.

¹⁵ Jè chjoón kitsò:

—Na'en, tjiì-ná jè nandá xi ko'mì-lä mé-ne nga mì ti kii koxíndá-na tikoä mì ti ií kjoïikjaá-nä nandá.

¹⁶ Jesús kitsò-lä:

—Tinókjoa-lä x'in-lè, nchrobákoii ijndé.

17 Kiìchja jè chjoón kitsò:

—Tsjìn-nä x'in.

Jesús kitsò-lä:

—Okixíí xi si nga tsjìn-lè x'in. **18** Jyeé kò 'òn ma x'in-lè xi bijnakoii. Jè xítä xi tijnakoii i'ndei, mìtsà x'in-lè ma. Okixíí xi kasi nga tsjìn-lè x'in.

19 Jè chjoón k'e nga kiù'nchré 'én koi kitsò:

—Na'èn, k'oáá s'in machiya-na nga jií-là xítä xi chja ngajo-lä Nainá. **20** Xita jchinga-najen xi Samaria tsajen, ií nindoò jè kijtseèxkón Nainá. Tanga jñò xi xítä judío 'mì-nò bixón-nó nga tà jáñ Jerusalén jchäxkoán Nainá.

21 Jesús kitsò-lä:

—Ngaji chjoón, kàtakjeiín-lè, jyeé nchrobá machraña nächrjein nga jchäxkón Nainá nás'ín mì i kjinchrobà nindoò jè ko ni jáñ onguió Jerusalén.

22 Jñò, xi Samaria tsajòn, mìkií 'ya yá-né xi yaxkón; tanga ngajen xi xítä judío 'mì-najen, 'ya-nájen yá xi yaxkón-jen; nga tje-lä xítä judío kitjokàjiùn jingoò xi kochrjekajiùn kjo'in xítä. **23** Jyeé nchrobá nächrjein, ko tijè-ne hora jé, k'e nga jñà xítä xi ngui kixi kjoä nga beèxkón Nainá, kàteèxkón nga ko iníma-lä ko kjoä kixi. Tikoä jè Na'èn-ná ótsji-né xita xi k'oáá s'in mejèn-lä nga skoexkón. **24** Nainá Iníma Tsjeeè-né. Jè xítä xi beèxkón, mochjeeén-né nga ngui ko kjoä kixi ko ngui ko iníma-lä kàteèxkón.

25 Jè chjoón, k'eé kitsò:

—'An, be-ná nga sa kjoíí jè Mesías [xi xó siìkasén-ne Nainá] jè xi Cristo tsòya-ne; k'e nga jè xi kjoíí keènojmí yije-najen kjoä koi.

26 Jesús kitsò-lä:

—'An-ná, jè xi tìhókó-lè.

²⁷ Tijè-ne hora j'ìì-ne xítä xi kota'yàt'aà-lä xi kiù katse tsojmì. Ta k'oqá komà-lä nga kijtseè nga chjoón tìhókó. Tänga njingoò xítä xi kitsò ikon nga kiskònanguí-lä mé xi tìkjònanguí-lä, o mé 'én xi nchijoó. ²⁸ Jé chjoón, k'ëé kisikíjna nisa nandá-lä; kiù ján ijìùn naxàndá nga tsibénojmí yije-lä xítä; kitsò-lä:

²⁹ —Nchrobá, chítsejèn-là jngoo xítä xi k'oqá kàtsò yije-nä kjoqá xi kis'iaàn. Tsà jè-né xi Cristo [xi xó kisikasén-ne Nainá].

³⁰ K'ëé kiù jñà xítä naxàndá nga kiù katsejèn-lä ñanda tíjna Jesús. ³¹ Tik'ë-ne jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä Jesús, tsibítsi'ba-lä, kitsò-lä:

—Maestro, tìchi.

³² Tänga Jesús kitsò:

—'An, tjín-na tsojmì xi kókjéen, xi jñò mìkiì yaxkon.

³³ Jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä kitsò-lä xíkjín:

—¿Yá xi kòf'iìkó-lä tsojmì xi skine?

³⁴ Tänga Jesús kitsò:

—Jñà tsojmì xi kínée, jè-né nga sìkitasoàn koni s'ín mejèn-lä jè xi kisikasén-nä kó nga sikjehet'aà xá-lä. ³⁵ Jñò, bixón-nó nga nguiñ ñijòn sá chija-lä nga sincháxkó tsojmì xi jye tímajchá. 'An, k'oqá xan-nò: Chítsejèn-là xítä koi; k'oqá ngaya-lä koni tsojmì tjè xi jye kòjchá; jyeé kóma sincháxkó. ³⁶ Jé xítä xi bíxkó, machjí-lä, kó jñà tsojmì xi bincháxkó, k'oqá ngaya-lä koni xítä xi s'e-lä kjoabinachon, mé-ne nga jè xi bítje kó xi bincháxkó ngásòn s'e-lä kjotsja. ³⁷ 'En kixi-né xi tsò: "K'ejíí xítä xi bítje koqá kjotsja." ³⁸ 'An, kisikasén-nò nga kinchàxkó

tsojmì xi mìtsà jñò kisengui-nò kjo'in. Kj'eií xi kisixá. Tænga jñò tihoko-nò nga bíxkó tsojmì tjè-lä.

³⁹ Kjin jchán xítä Samaria xi ya títsajna naxandá jè kòkjeiín-lä it'aà ts'e Jesús koni kitsò 'én xi kitsjaà jè chjoón nga kitsò: "K'oqá kàtsò yije-na kjoä xi kis'iaàn." ⁴⁰ K'ë nga jñà xítä Samaria ijchòkon Jesús ñanda tijna, tsibítsi'ba-lä nga ya kàtìjnako. Jesús, jò nàchrjein tsibijnakö. ⁴¹ Kjin xítä kòkjeiín isä-lä it'aà ts'e Jesús, k'ë nga kii'nchré-lä 'én xi jè sobà tsibénojmí. ⁴² Jñà xítä kitsò-lä jè chjoón:

—I'ndei mokjeiín-najen; mìtsà tà koi kjoä-lä koni s'ín kí'mì-nájen. Ngajen sobà kina'yà-lajen; k'oqá s'ín ma-ne nga mokjeiín-najen. Kixií kjoä, jè xi kochrjekàjiün kjo'in kjoä ts'e jé-lä xítä isò'nde, jè-né xi Cristo [xi xó kisikasén-ne Nainá].

K'ë nga jè Jesús kisindaà jngooò-ne ti xi chínda-la xitaxá ítjòn.

⁴³ Xi jye komà jò nàchrjein nga tsibijna Samaria, Jesús, itjojiün ijngooò k'a-ne i'nde jè. Kii ijngooò k'a-ne nangui Galilea. ⁴⁴ Jè sobà Jesús kitsò: Nijngooò xítä xi chjä ngajo-lä Nainá yaxkón nangui-lä. ⁴⁵ K'ë nga ijchò ya Galilea, jñà xítä xi ya i'nde-lä, ndaà kiskoétjò, nga jyeé kijtseeè jñà kjoä xi kis'iìn jáñ Jerusalén k'ë nga itjo s'eí Paxko. Jñà xítä koi tikoä kii-ne k'ë nga itjo s'eí.

⁴⁶ Jesús ijchò ijngooò k'a jáñ Caná, nangui xi chjä-ne Galilea, ñanda kisikjatjyla-lä nandá nga vino kis'iìn. Ya naxandá Capernaum tijna jngooò chínda-la xitaxá ítjòn xi tikoä xá 'nga tjín-lä. 'Ñó xk'én ki'ndí-lä. ⁴⁷ Xítä jè k'ë nga kii'nchré nga Jesús ya ijchò Galilea nga inchrobà-ne Judea,

kiikon, tsibítsi'ba-lə nga kàtjì ni'ya-lə, kàtasındaà-ne ki'ndí-lə xi jyeé kjomeè biyaà. ⁴⁸ Jesúś kitsò-lə:

—Jñò, mikiì mokjeiín-nò k'ę nga tsà mikiì jchaa kjoxkón ko kjoq̄ xi okó kjoq̄ jeya-lə Nainá.

⁴⁹ Jè xitə ch̄i'nda ítjòn kitsò-lə Jesúś:

—Na'èn, t'iin kjondaà, nítón nchroboí nga tijk'eeè biyaà ki'ndí-na.

⁵⁰ Jesúś kitsò-lə:

—T'in-ne ni'ya-lè. Ki'ndí-lè jyeé ndaà tíjna-ne.

Xitə jè kòkjeiín-lə 'én xi kitsò-lə Jesúś. Ikjоàñ kiì-ne ni'ya-lə. ⁵¹ K'ę nga jye kjomeè bijchó-ne ni'ya-lə, xitə ch̄i'nda-lə kükjaá indiaà, kitsò-lə:

—Ki'ndí-lè jyeé ndaà tíjna-ne.

⁵² Xitə jè, kiskònanguí-lə ch̄i'nda-lə:

—¿Mé hora kjoxan-lə ch̄in 'ndi xi tjín-lə?

Kitsò xitə ch̄i'nda-lə:

—Ngojñā xi jngoò-lə kjondaà-ne.

⁵³ Jè na'èn-lə ti xi xk'én, kisijùn-lə nga tijè-ne hora k'ę nga kitsò-lə Jesúś: “Ki'ndí-lè jyeé ndaà tíjna-ne.” Xitə jè ko ngats'iì xitə xi títsajna ni'ya-lə, jyeé ndaà tjíjngoo ikon nga mokjeiín-lə it'aà ts'e Jesúś.

⁵⁴ Jè xi ma-ne jò kjoxkón xi kis'iìn Jesúś k'ę nga inchrobà-ne Judea nga j'ìì-ne ya Galilea.

5

Kó kitsò xitə k'ę nga Jesúś kisindaà jngoò-ne xita xi mikiì ma fi jè nachrjein níkjáya

¹ K'ę nga jye k'oq̄s'ín komà kjoq̄ koi, nga komà iskan, jñà xitə judío tsibíjna jngoò s'eí jáñ Jerusalén. Jesúś kiì ijngoò k'a jáñ Jerusalén. ² Ya Jerusalén tíjna jngoò chrjó nandá xi 'mì Betesda nga 'én hebreo.

'Òn ma nguitjoaq xi tjín-laq. Yaá tijna chrañat'aà-laq xotjoaq ts'eq orrè. ³ Ya nguitjoaq-laq kjìn xita xk'én kjiyijòngui: xi mikiì tsején-laq, xi tsá'yá kjoàn, xi mikiì ma síkjaniyá. Ngats'iì xita koi nchikoña-laq k'eq nga síjtiya-laq nandá xi 'ncha jé chrjó. ⁴ Jngòò àkjale-laq Nainá xi tà kjé tà kjé bitjojen-ne nga síjtiya-laq nandá. Jé xita xk'én xi fahas'en-jiìn ítjòn nandá, k'eq nga jye jtìya-laq, nitoón mandaà-ne nita mé ch'in xi tjín-laq. ⁵ Ya kijnajíin jngòò xita xi jye tjín-laq kaàn chrj'oòn jàn nó nga xk'én. ⁶ Jesúś, k'eq nga kijtseèxkon nga ya kijna, kisijiìn-laq nga jyeé 'ñó kjótseé xk'én. Kitsò-laq:

—¿A mejèn-lè kondaà-ne?

⁷ Jé xita xk'én, kitsò:

—Na'èn, mì yá xi síchját'aà-na nga kinís'en-jiìn-na k'eq jtìya-laq nandá. 'An, k'eq nga mejèn-na fahas'en-jñà, kj'ejí xita síkijne-na nga fahas'en-jiìn ítjòn.

⁸ Jesúś kitsò-laq:

—Tisítjiìn, chjoí nijñaà-lè, titjámiì.

⁹ Xita jé nitoón kjònndaà-ne, kiskoé-ne nijñaà-laq, komà tsajmeè-ne. Nachrjein jé, nachrjein nìkjáya-né. ¹⁰ Jñà xita judío kitsò-laq jé xita xi kjònndaà-ne:

—Nachrjein j'ndeí, nachrjein nìkjáya-né. Mikiì tjí'nde-lè nga kíkoíi nijñaà-lè.

¹¹ Xita jé kitsò:

—Jé xita xi kàsındaà-na, jé sobà xi kokàtsò-na: "Chjoí nijñaà-lè, titjámiì."

¹² Jñà xita koi kiskònanguí-laq, kitsò-laq:

—¿Yá-né xi okàtsò-lè: "Chjoí nijñaà-lè, titjámiì"?

13 Jè xítá xi jyeé kjònðaà-ne mìkiì beèxkon yá xítá-ne xi kisíndaà-ne nga jè Jesús jyeé xìn kiì nga itjokàjiìn-lá xítá xi kjìn ma-ne xi ya títsajna. **14** Xi komà ñskan, Jesús kisatiìlkjoò ìjngoo k'a xítá jè ya ïya ingo, kitsò-lá:

—Jyeé kòmandaà-ne; tånga kì ti jé binchaàtsji-ne, mé-ne nga mì ìsa ch'o tjín kjoä xi kómat'in.

15 Xítá jè kiìkon jñà xítá judío, tsibénojmí-lá nga jè Jesús xi kisíndaà-ne. **16** Jñà xítá judío kiìtjingui kondra-lá Jesús, mejèn-lá sìk'en koií kjoä-lá nga k'oä'sín s'ín k'e nga nàchrjein nìkjáya. **17** Tånga Jesús kitsò-lá:

—Na'èn-ná skanda nàchrjein i'ndeï k'oäá tjín xá xi tís'ín, tikoä 'an k'oäá tìs'ín tís'iaàn.

18 K'oäá ma-ne jñà xítá judío ìsaá 'ñó ndaà kiìtjingui kondra-lá Jesús nga mejèn-lá sìk'en. Mìtsà tà koií kjoä-lá nga mìkiì beèxkón nàchrjein nìkjáya, tikoäá koií-né nga jè Jesús Na'èn-ná tsò-lá Nainá. K'oäá s'ín tísíngásòn-kjoò yijo-lá koni Nainá nga k'oä tsò.

19 Jesús kitsò-lá:

—Xi ngui òkixi xi xan-nò, 'an xi Ki'ndí-lá Nainá nì mé kjoä xi s'iaàn xi tà kjohítsjeèn ts'an. Tà koií kjoä s'iaàn xi be koni s'ín Na'èn-ná. Ngats'iì kjoä xi s'ín Na'èn-ná, 'an xi Ki'ndí ma, k'oäá tìs'ín s'iaàn. **20** Jè xi Na'èn-ná ma, 'ñó tsjakeè-na nga Ki'ndí-lá tsò-na; okó yije-ná mé xi s'iaàn. Kokò-isa-na kjoä xi ìsa 'ñó xkón tjín, mé-ne jñò, k'e nga jchäa, ìsa 'ñó ndaà koxkón-nò. **21** Koni s'ín s'ín Nainá nga síkjaáya-lá mik'en ko síkítsajnakon iníma-lá nítá kjé-ne, 'an xi Ki'ndí-lá ma, k'oäá tìs'ín tsjaà-lá kjoäbinachon yá-né xi mejèn-na nga tsjaà-lá. **22** Jè

xi Na'èn-na ma, mìtsà jè bíndaàjiìn-là xítä, 'an-ná xi Ki'ndí-lä ma kisìngatsja yije-na kjotíxoma nga koma kındaàjiìn-lä xítä, ²³ mé-nè ngats'iì xítä skoexkón-na nga Ki'ndí-lä ma koni s'ín beèxkón Na'èn-na. Jè xi mìkiì beèxkón-na nga Ki'ndí-lä ma, tikoáá mìkiì beèxkón Na'èn-na nga jè kisikasén-na.

²⁴ 'Xi ngui okixi, k'oqá xan-nò: Jè xi 'nchré 'én-na koni s'ín chjà, tikoä mokjeiín-lä it'aà ts'e xi kisikasén-na, tjín-lä kjoabinachon nítä kjé-ne. Mìtsà kjo'in sínè-lä, jyeé itjokàjiìn kjo'in ts'e kjoa biyaà, jyeé tijnakon iníma-lä it'aà ts'e Nainá.

²⁵ Xi ngui okixi xi xan-nò: Nchrobá nàchrjein, tijè-ne hora jè, k'ë nga jñà mik'en kji'nchré jta-na xi Ki'ndí-lä Nainá ma; jñà xi kji'nchré jta-na, kítsajnakon-né. ²⁶ Jè Na'èn-na, tijè-ne xi kjoabinachon; ko 'an xi Ki'ndí-lä ma, k'oqá tís'ín kitsjaà-na nga tì'an-na xi kjoabinachon.

²⁷ Tikoäá kitsjaà-na kjotíxoma nga 'an kındaàjiìn-lä xítä, nga 'an-ná xi Ki'ndí-lä Xítä xan-lä yijo-na.

²⁸ Kì maxkón-nò 'én koi, kijchò nàchrjein k'ë nga ngats'iì xítä xi títsajnak'en jáñ ínchibá mik'en kji'nchré-lä jta-na. ²⁹ Kosítjen ijingoò k'a-ne ya ngajo mik'en. Jñà xítä xi ndaà kis'iìn, kjoäáya-lä nga s'e-lä kjoabinachon, tanga jñà xítä xi ch'o kis'iìn, kjoäáya-lä nga s'e-lä kjo'in.

Yá xi tsjá 'én it'aà ts'e Jesús

³⁰ Jesús kitsò:

—'An, nì mé xi s'iaàn xi tå kjohítsjeèn ts'an. K'oqá s'ín bìndaàjñaà koni s'ín tsò-na Na'èn-na. Kixií bìndaàjñaà; mìtsà k'oqás'ín s'iaàn koni s'ín mejèn-na. K'oqá s'ín s'iaàn koni s'ín mejèn-lä Na'èn-na xi kisikasén-na. ³¹ Tsà tì'an tsjaà-na 'én xi it'aà ts'an,

'én xi tsjaà, jñò kixón-nò: "Nì mé chjí-la." ³² Tānga tjín jngōò xi kj'eíí xi tsjá 'én xi it'aà ts'ān, be-ná nga je 'én xi tsjá it'aà ts'ān, ngùì 'én kixí-né. ³³ Jñò kisikasén-lä xítä Juan nga kiskònangui-lä. Jè Juan, kitsjaà kixí 'én xi it'aà ts'ān. ³⁴ Mìtsà kjo'ñó tjínè-lä nga kj'eíí xítä tsjá 'én xi it'aà ts'ān, koií k'oä xan-nò mé-ne nga kitjokàjñò kjo'in kjoä ts'e je. ³⁵ Juan k'oä's'ín ngaya-lä koni jngōò ni'ín xi tití nga síhiseèn, tānga jñò tà chiba nàchrjein kinìtsjaköö kjoä iseèn-lä. ³⁶ Jè xá xi tís'iaàn, ìsa 'ñó ts'e chjí-lä mì k'oä-ne koni 'én xi kitsjaà Juan, nga jè Ná'èn-nä kitsjaà-nä nga sìkitasoàn; tijè-ne xá xi tís'iaàn okó it'aà ts'ān nga kixí kjoä nga jè Ná'èn-nä kisikasén-nä. ³⁷ Jè Ná'èn-nä xi kisikasén-nä, tsjá 'én xi it'aà ts'ān. Jñò, kj'eè kiì na'yà-lä jta-lä, nì mìkiì yaxkon kó kji isén-lä; ³⁸ tikoä'á jè 'én-lä mìkiì fahas'en-jiìn iníma-nò. Jè xi Nainá kisikasén, mìkiì mokjeiín-nò it'aà ts'e. ³⁹ Ndaà binchaàtsjijñò Xojon-lä Nainá nga k'oä's'ín nìkítsjeèn nga ya sakó-nò kjoäbinachon nítä kjé-né. Jè Xojon-lä Nainá, tsjá 'én xi it'aà ts'ān, ⁴⁰ tānga jñò, mìkiì sasén-nò nga nchrobátjingui-ná, mé-ne nga s'e-nò kjoäbinachon koi.

⁴¹ 'Mìtsà koi kjoä otsjià nga jeya siìkíjna-na xítä. ⁴² Tānga 'ān, beèxkoòn-nò, nga jñò, mìkiì matsjacha Nainá nga kó iníma-nò. ⁴³ An, it'aà ts'e Ná'èn-nä j'i-na; jñò majin-nò nga chjoétjò-ná. Tānga tsà kj'eíí xítä kjoíí xi ta kjotsja ts'e kjoíí-ne, ìsaá-lä nítøn chjoétjò. ⁴⁴ Jñò, ¿kós'ín koma kokjeiín-nò? Nga tà jè binchaàtsjioò nga ndaà kitsajnaà nga nguixkön xítä, kó mìtsà jè binchaàtsjioò nga ndaà kitsajnaà nga nguixkön

Nainá xi tà jngóò ma. ⁴⁵ Kì k'oá s'ín nìkítsjeèn nga 'an tsjat'in-nò 'én nga nguixkon Nà'èn-na. Jè xi tsját'in-nò 'én, tijè-ne Moisés xi jè ma'ñót'aà takòn. ⁴⁶ Jñò, tsà mokjeiín-nò koni s'ín kiskiì Moisés, tikoáà kókjeiín-nò it'aà ts'án nga jè Moisés it'aà ts'aán kiìchjá nga kiskiì. ⁴⁷ Tsà mìkiì mokjeiín-nò koni s'ín kiskiì Moisés, ¿kós'ín kókjeiín-nò 'én-na xi benojmí-nò?

6

*Kó kis'iìn Jesús nga 'òn jmìì xítq kisikjèn
(Mateo 14:13-21; Marcos 6:30-44; Lucas 9:10-17)*

¹ Nga jye komà kjoá koi, Jesús kíì jáñ xijngoaà ndáchikon Galilea, xi tikoá Tiberias 'mì. ² 'Nó kjìn xítq kiìtjingui-lá nga jye kijtseè kjoxkón ndaà xi s'ín nga síndaà-ne xítq xk'én. ³ Jesús k'eeé kiìmijìn-jno jngóò nindoò, yaá tsibjna kó xítq xi kota'yàt'aà-lá. ⁴ Jyeé tímachrañà s'eí Paxko ts'e xítq judío. ⁵ Jesús, k'e nga kiskoòtsejèn, kijtseè nga 'ñó kjìn ma xítq tjíma tjingui-lá, kitsò-lá Felipe:

—¿Ñanda kindá-lá tsojmì xi kókjén xítq koi?

⁶ Tà k'oáà kitsò-lá, tà jè xi mejèn-lá nga skoë kó kitsò Felipe. Jesús, jyeé tíjiìn-lá mé kjoá xi s'iin. ⁷ Felipe kitsò:

—Nás'ín jò-la sìndo nàchrjein tjín-ne chjí-lá xítq, mì-la kíì kichìya-lá nga itsé itsé skiné ngats'iì xítq koi.

⁸ Kiìchjá Andrés xi tikoá xítq xi ya kota'yàt'aà-lá Jesús xi 'ndse ma Simón Pedro, kitsò:

9 —I tijna jngòò ti xi 'ya 'òn inchrajín ts'e cebada ko jò ma tìn xi 'ya, tanga mì-la kùi kichìya-là nga 'ñó kjin ma-ne xítà.

10 Jesús kitsò-là:

—Kot'ìn-là jñà xítà, kàtitsajna yije.

Inde jè 'ñó tjín xkà ijñá. Jñà xítà xi tsibìtsajna, ma-là tsà 'òn jmiì xi ngui xítà x'in. **11** Jesús, kiskoé inchrajín, kitsjaà-là kjondaà Nainá, ikjoàñ kitsjaà-là jñà xítà-là. K'ee kisika'bí-là jñà xítà xi tititsajna. Koaq tís'ín kisikò jñà tìn, kiskine nítà kó kji mejèn-là nga jngòò ijngòò. **12** K'e nga jye kjòskì yije xítà, Jesús kitsò-là jñà xítà xi kota'yàt'aà-là:

—Tíxkó yije-nò xi kaningui-ne, mé-ne nga mì kits'ón-ne.

13 Jñà xítà-là tsibíxkó-ne inchrajín xi tsiningui-ne. Nguì tejò nisiyá komà, k'e nga jye tsakjèn yije xítà. **14** Jñà xítà, k'e nga jye kijtseeè kjoxkón ndaà xi kis'iìn Jesús, kitsò-là xíkjín:

—Kixíí-la kjoaq, jè-la xítà jè xi chjá ngajo-là Nainá, xi tjínè-là nga kjoíí i isò'nde.

15 Tanga Jesús, tik'ee kijtseèya-là nga jñà xítà mejèn-là kjo'ñó kiikò nga xítaxá ítjòn sìjkíjna; ijngòò k'a kílmijìn-jno nindoò nga tà tajngòò tsibijna.

K'e nga tsajmeèsòn ndáchikon Jesús

(Mateo 14:22-27; Marcos 6:45-52)

16 K'e nga jye kòjñò, xítà xi kota'yàt'aà-là Jesús inchrohòjen ijngòò k'a-ne ñanda kijna ndáchikon.

17 Jahas'en jngòò chitso, kiisòn-ndá nga kùi ján naxàndá Capernaum. Jyeé 'ñó kòjñò, Jesús mìkiù xátí j'ìi tjingui-là jñà xítà-là. **18** Ya ijìin ndáchikon j'ìi jngòò tjoxkón xi 'ñó jchán ts'a. Jè ndáchikon tsibits'ia nga kiski'nga. **19** K'e nga jye tjín-là tsà

'òn ko tsà joòn jmiì metro nga tjímajììn nandá, kijtseè nga jè Jesús tsóbasòn ndáchikon. Tífi tjingui chrañà-la jè chitso. Jñà xíta tà kitsakjòn-la. ²⁰ K'eé kiichja Jesús, kitsò-la:

—Ki tsakjoòn-jèn, 'an-ná.

²¹ Jñà xíta tsjaá komà-la, k'eé kisìkas'en chitso. Ko jè chitso nítqón ijchò ya naxàndá ñánda nchifi.

Mé xi kis'iìn jñà xíta nga tsohótsji Jesús

²² Nga komà nchijòn, jñà xíta xi tsibitsajna ján xijngoaà ndáchikon, kijtseè nga tà jngoo chitso kijna xi kiìko xíta, tānga Jesús mìkiì tsejèn jahas'en ya chitso. Tà jñà xíta xi kota'yàt'aà-la jahas'en nga kíì. ²³ Tānga ijchò chitso xi kj'eí xi ya inchrobà-ne naxàndá Tiberias; yaá chincha chrañà j'nde ñánda tsakjèn inchrajín xíta xi 'òn jmiì ma-ne, k'e nga jè Jesús kitsjaà-la kjondaà Nainá. ²⁴ Jñà xíta, k'e nga kijtseè nga mì yá tjín Jesús ko xíta xi kota'yàt'aà-la, k'eé jahas'en jñà chitso koi, kíì kátsji Jesús ján naxàndá Capernaum.

Inchrajín xi tsjá Nainá, jè xi tsjá-la kjoabinachon xíta

²⁵ Xíta koi, k'e nga jye ijchò ján xijngoaà ndáchikon, yaá kiskaàjiìn Jesús kitsò-la:

—Maestro, ¿mé náchrjein j'ii ijndé?

²⁶ Kiichja Jesús, kitsò-la:

—Xi ngùì okixij, k'oqá xan-nò, mìtsà koi xá binchaàtsji-ná nga ki'yaà kjoxkón-ndaà xi kis'iaàn, koií-né nga kisikjèn-nò skanda kó nga kjòskioò. ²⁷ Ki koi nìxátjiò tsojmì xi fehet'aà. Jè tíxátjiò tsojmì xi síkíjnakan inimá-ná nítq kjé-né, jè xi 'an tsjá xi Ki'ndí-la Xíta xan-la yijo-ná. Ná'en-ná xi Nainá jè kitsjaà-na kjotíxoma kjoqj xi s'iaàn.

28 Xítā koi, kiskònangui, kitsò-lä Jesús:

—¿Mé xi s'en-jen nga kōma sixá-lajén Nainá koni s'ín mejèn-lä jè?

29 Jesús kitsò-lä:

—Xá-lä Nainá, jè-né nga kókjeiín-nò it'aà ts'e xi Nainá kisikasén.

30 Xítā koi, kitsò-lä Jesús:

—¿Mé kójoxkón ndaà xi kókó-nájén mé-ne k'e nga jcha-jen kókjeiín-nájén? Mé xi ma-lè 'nì?

31 Jñà xítā jchínga kjìn-nájén tsakjén inchrájín xi 'mì maná, ján i'nde it'aà xìn ñánda nanguí kixí choòn. Koni s'ín tjít'aà Xojon-lä Nainá nga tsò: "Inchrájín xi nchrobá-ne ngajmiì kitsjaà-lä nga kisikjén."

32 Kiichjá Jesús kitsò-lä:

—Xi ngui okixi xi xan-nò, mìtsà jè Moisés kitsjaà-nò inchrájín xi ngajmiì inchrobá-ne; jè Na'èn-na xi tsjá-nò xi ngui inchrájín xi ngajmiì nchrobá-ne. **33** Inchrájín xi tsjá Nainá, jè xi jye itjojen-ne ngajmiì, jè xi tsjá-lä kjoabinachon jñà xítā isò'nde.

34 Xítā koi kitsò:

—Na'èn, kjit'aà náchrjein tjìì-nájén inchrájín koi.

35 Jesús, kitsò-lä:

—'An-ná inchrájín xi síkíjnákon injima-la xítā. Jè xi 'an kjinchrobát'aà-na, mì ti kiì kohijò-lä. Jè xi kókjeiín-la it'aà ts'an, mì ti kiì koxíndá-lä nitá kjé-ne. **36** Jyeé okixan-nò, jñò nás'ín titsa'yaà-ná mìkiì mokjeiín-nò. **37** Ngats'iì xítā xi 'an tsjá-na Na'èn-na, 'aán nchrobát'aà-na; ko jñà xi 'an nchrobát'aà-na mìkiì ochrjengua. **38** 'An, mìtsà koi xá itjojen-na ngajmiì nga k'oq'sín s'iaàn koni

s'ín mejèn-na. K'oqá s'ín sìkitasoàn koni s'ín mejèn-lä Nq'èn-nä xi kisìkasén-na. ³⁹ Jè xi mejèn-lä Nq'èn-nä xi kisìkasén-nä, nga nijngòò xítä chija xi 'an tsjá-nä. 'An siìkjaáya-lä it'aà ts'e kjoä biyaà k'e nga kjoehet'aà nachrjein. ⁴⁰ Koi xi mejèn-lä jè xi kisìkasén-na: ngats'iì xítä xi skoexkon-na nga Ki'ndí-lä Nainá 'mì-na kó kokjeiín-lä it'aà ts'an, s'ee-lä kjoäbinachon. 'An siìkjaáya-lä k'e nga kjoehet'aà nachrjein.

⁴¹ Jñà xítä judío k'ee tsibíts'iä nga kiìchjajno-lä Jesús, koií kjoä-lä nga kitsò: "An-ná ñinchrajín xi ngajmiì nchrobá-ne."

⁴² Kitsò-lä xíkjín:

—¿A mìtsà jè Jesús, xi ti-lä ma José? Yaxkon-ná na'èn-lä kó nea-lä. ¿Mé-ne tsò-ne nga ngajmiì itjojen-ne?

⁴³ K'ee kitsò Jesús:

—Kiì k'oqas'ín nokjoajno-ná. ⁴⁴ Nijngòò xítä xi koma kjinchrobàt'aà-na tsà mìtsà jè Nq'èn-nä xi kisìkasén-na kjinchrobàkó, mé-ne nga 'an siìkjaáya-lä k'e nga kjoehet'aà nachrjein. ⁴⁵ Xítä xi kiìchjá ngajo-lä Nainá, k'oqá tsò xojon xi kiskiì nga tsò: "Jè sobà Nainá kókoya yije-lä xítä." K'oqá s'ín ma-ne nga ngats'iì xítä xi 'nchré-lä Nq'èn-nä kó xi machiya-lä it'aà ts'e, 'qán nchrobát'aà-na.

⁴⁶ Ni sqá jngòò xítä xi beèxkon Nq'èn-ná. Tajngòò jè beèxkon xi Nainá kisìkasén. ⁴⁷ Xi ngui okixi xi xan-nò: Jè xi kókokjeiín-lä it'aà ts'an s'ee-lä kjoäbinachon nítä kjé-ne. ⁴⁸ 'An-ná ñinchrajín xi sìkjínakon inímä-lä xítä. ⁴⁹ Jñà xítä jchínga kjìn-nò tsakjèn ñinchrajín xi 'mì maná ya i'nde it'aà xìn ñanda nangui kixì choòn, tænga tákó k'en-né. ⁵⁰ Jè

inchrajín xi k'oaq xan-nò xi nchrobájen-ne ngajmiì. Ko jè xi kókjen inchrajín jè mìkiì kiyá. ⁵¹ 'An-ná inchrajín xi týnakon xi itjojen-ne ngajmiì. Tsà yá xi kókjen inchrajín jè, s'ee-laq kjoabinachon nitá kjé-ne. Jè inchrajín xi 'an tsja, jè yijo-na. Koií k'oas'ín tsjaà-na nga 'an kiyátjì-laq xítá isò'nde mé-ne nga kítsajnakon-ne.

⁵² Jñà xítá judío xki xi jáñ tsajoóko xíkjín, kitsò:
—¿Kós'ín s'iin nga siükine-ná yijo-laq?

⁵³ Jesús kitsò-laq:

—Ngui okixíxi xan-nò. Jñò, tsà mìkiì chjineè yijo-na 'an xi Ki'ndí-laq Xítá xan-laq yijo-na, tikoá mìkiì s'iøo jní-na, mìkiì s'e-nò kjoabinachon. ⁵⁴ Jè xi skine yijo-na tikoá skoí jní-na tjín-laq kjoabinachon nitá kjé-ne. 'An siükjaáya-laq k'e nga kjoehet'aà nachrjein. ⁵⁵ Yijo-na, jè xi kixi kjoá xi ngui yijo xi ma chine; koá jè jní-na jè nandá xi ngui kixi kjoá nga ma 'yò. ⁵⁶ Jè xi skine yijo-na koá skoí jní-na, kjit'aà nachrjein ya kíjnakona, tikoá 'an kjit'aà nachrjein ya týnakjooqoaa. ⁵⁷ Na'en-na xi kisikasén-na, týnakon-né; ko it'aà ts'e-né nga týnakoon; k'oá tís'ín tjín jè xi skine yijo-na, it'aà ts'an kíjnakon-né. ⁵⁸ Jè inchrajín xi itjojen-ne ngajmiì, mìtsà jè xíkjín inchrajín maná xi tsakjén xítá jchínga kjíñ-nó; nga komá iskan, xítá xi tsakjén, k'en-né. Tanga jè xi kókjen inchrajín xi itjojen-ne ngajmiì, s'ee-laq kjoabinachon nitá kjé-ne.

⁵⁹ Jesús k'oá s'ín kiichjá nga tsakóya ya ni'ya ingo sinagoga ya naxandá Capernaum.

'Én xi tsjá-laq kjoabinachon inima-laq xítá

60 Jñà xítq k'ē nga kiì'nchré koni s'ín tsakóya Jesús, kjín ma xítq xi kota'yàt'aà-lä xi kitsò:

—Jñà 'én koi, 'ñó 'in tjín. ¿Yá xi kókjeiín-lä?

61 Jesús, k'ē nga kijtseèya-lä nga jñà xítq xi kota'yàt'aà-lä ch'o nchijoóya-ne 'én xi tsakóya, kitsò-lä:

—¿'Én koi, a mì sasén-nò? **62** ¿Kós'ín kóma-ne tsà jchä-ná 'an xi Ki'ndí-lä Xítq xan-lä yijo-nä nga kjímijìn ijngò k'a-na ñánda tijnäa nga sà ítjòn? **63** Jè Iníma Tsjeè-lä Nainá xi síkíjnakon-ná. Jè yijo-ná nímé chjí-lä. 'Én xi 'an okóya-nò, ts'eé Iníma Tsjeè-lä Nainá, kó tsjá-lä kjoabinachon iníma-nò. **64** Tanga jñò tjín i'nga xítq xinguíqo xi mìkiì mok-jeiín-lä.

Nga jè Jesús jye tíjiìn-lä kóni skanda tàts'en-lä kjoä yá-né xi mìkiì kókjeiín-lä kó yá-né xi siìngatsja it'aà ts'e xítq kondra-lä. **65** Jesús kitsò ìsa:

—Koií k'oä's'ín kixan-nò nga njngòò xítq xi kóma kjinchrobàt'aà-nä tsà mìtsà jè Na'èn-nä kjinchrobàkó.

66 Ikjoàñ kjìn jchán xítq xi kota'yàt'aà-lä Jesús xi tjingui-lä tsibíts'ia nga kiì-ne íts'in. Mì tì kii ya chinchimako-ne. **67** Jesús kitsò-lä jñà xítq-lä xi tejò ma-ne:

—Jñò, ¿a tikoäá mejèn-nò nga onguió?

68 Kìlchja Simón Pedro, kitsò:

—Na'èn, ¿yá xi onguítjingui-lajen? Ji-né xi tjín-lè 'én xi tsjá kjoabinachon. **69** Ngajen 'ya-nájen, tikoäá mokjeiín-najen nga ji-né xi Cristo, xi Ki'ndí-lä Nainá xi tijnakon.

70 Jesús kitsò-lä:

—'An, xó k'oqáá s'ín jaàjiìn-nò nga tejò ma-nò, mé-ne nga kítjáko-ná. Tanga jñò, yaá tíjnajiìn jngood-nò xi xítä neii tísíxájiìn iníimä-lä.

⁷¹ Jesúś, jè kiìchhä it'aà ts'e Judas, ki'ndí-lä Simón Iscariote. Nga jè siìngatsja Jesúś it'aà ts'e xítä kondrä-lä. Jè Judas, xi yaá itjojiìn xítä-lä Jesúś xi tejò ma-ne.

7

Kó kitsò jñà 'ndse Jesús nga mìkiì kòkjeiín-lä it'aà ts'e

¹ K'ë nga jye k'oqas'ín komà kjoä koi, Jesúś yaá tsajmeè nangui Galilea. Majìn-lä nga yaá kojmeè naçàndá Judea, koií kjoä-lä nga jñà xítä judío nchihótsji nga mejèn-lä siìk'en. ² Jyeé nchrobá machrañà s'eí-lä xítä judío ts'e Ni'ya Xkä Ijñá. ³ Jñà 'ndse Jesús kitsò-lä:

—Kì tå tsja jí bijni. T'in ján Judea mé-ne jñà xítä xi kota'yàt'aà-lè xi títsajna ján kàteè-lè mé kjoä xi 'nì. ⁴ Tsà k'ë mejèn-ná nga skoe-ná xítä mé kjoä xi tí'né, mochjeén-né nga kokó-lá yijo-ná. Ngaji, koni s'ín 'nì, tákó-lä yijo-lè ngats'iì xítä isò'nde.

⁵ Koií okitsò-lä jñà 'ndse nga mìkiì kòkjeiín-lä it'aà ts'e. ⁶ Jesúś kitsò-lä:

—Kj'eè kiì bijchó naçhrjein-nä, tånga xi it'aà tsajòn ndaà tjín nítä mé naçhrjein-ne. ⁷ Jñò, mìkiì majtikeè-nò jñà xítä isò'nde, tånga 'an majtikeé-nä, koií kjoä-lä nga 'an benojmí kixi-lä nga ch'o tjín kjoä xi s'ín. ⁸ Tanguió jñò jè s'eí, 'an mìkiì kjián. Kj'eè kiì bijchó naçhrjein-nä.

⁹ K'ë nga jye okitsò-lä jñà xítä, Jesúś yaá tsibjna yaá nangui Galilea.

K'ẽ nga jè Jesús kiì s'eí ts'ẽ ni'ya xka

10 K'ẽ nga jye kiì s'eí jñà 'ndse Jesús, jè, tikoáá kiì 'ma-né. Majin-lä nga xítä skoexkon. **11** Yä ñánda tibitjo s'eí, jñà xítä judío nchihótsji Jesús, kitsò-lä xíkjín:

—Xítä jè, ñánda tíjna.

12 Ngats'iì xítä xi ijchò s'eí, xki xi jáñ tsajoóya-ne it'aà ts'e Jesús. Tjín xi kitsò: "Xítä ndaà-né." Tikoá tjín xi kitsò: "Majin, naxandá konachan-lä."

13 Tanga niyá xi kiichjá tsején nga nguixkon xítä xi kj'eíí, nga jñà xítä sko-lä xítä judío, tsakjón-lä.

14 K'ẽ nga jye ijchò osen nga tibitjo s'eí, ijchò Jesús, jahas'en ingo ítjòn, ikjoán tsakóya-lä xítä.

15 Jñà xítä judío, k'ẽ nga kijtseè koni s'in okóya, tà kjóxkón-lä kitsò-lä xíkjín:

—Xítä jè, ¿kós'in ma-ne nga ko tà ndaà okóya-ne nga mitsà xojon kiskoòta'yà?

16 Jesús kitsò-lä:

—Jñà 'én xi 'an okoòya, mitsà 'én ts'an, ts'e-né jè xi kisikasén-na. **17** Tsà yá xi mején-lä sìkitasòn koni s'in mején-lä Nainá, skoe-né jñà 'én xi 'an okoòya tsà it'aà ts'e Nainá nchrobá-ne, o xi tà kjohítsjeèn ts'an-ná. **18** Jngoo xítä xi tà kjohítsjeèn ts'e tísíkjeén nga tichja, tà jè xi mején-lä nga jè jchaxkón; tanga jè xítä xi koií kjoä tihótsji nga jè kàtayaxkón jè xi kisikasén, jè-né xi ngui 'én kixi tsjá, mitsà 'én ndiso chja.

19 'Jñò, ¿a mitsà kixi kjoä nga kitjoé-nò kjotíxoma-lä Nainá xi jè Moisés kiskiù? Tanga jñò, nijngoo xi ma-lä síkitasòn. ¿Mé-ne mején-nò nga sìk'en-ná?

20 Jñà xítä kitsò:

—¡Nejí-là tíjiìn inimá-lè! ¿Yá-né xi mejèn-là sjík'en-lè?

21 Jesúz kiìchjá kitsò-lá:

—Jñò, maxkón-nò jngòò kjoá xi kis'iaàn jè nàchrjein nìkjáya. **22** Kixíí kjoá, jè Moisés kitsjaà-nò kjotíxoma xi kjoá ts'e circuncisión. (Tànga kjotíxoma jè, mìtsà ts'e Moisés; it'aà ts'eé xítá jchínga kjíln-nò inchrobà-ne.) Tànga jñò, na'sín nàchrjein nìkjáya bítaà chibaá-lá xítá x'in kjoá ts'e circuncisión. **23** Jñò, nga bítaà chibaá-la jñà xítá kjoá ts'e circuncisión jè nàchrjein nìkjáya nga majín-nò nìjchaànguio kjotíxoma xi kitsjaà-nò Moisés, ¿mé-ne majti-nò nga 'an jngòò k'a ndaà sìndaà-na xítá jè nàchrjein nìkjáya? **24** Kì k'oqá s'ín jchósòn-là koni s'ín tsejèn-nò. K'oqá s'ín jchósòn-là koni s'ín tjín xi nguì kjoá kixí.

Kós'ín bénójmí Jesúz ñánda j'iì-ne

25 Tjín i'nga xítá xi Jerusalén ts'e xi kitsò:

—¿A mìtsà jè xítá jè xi ótsji jñá xítá judío nga mejèn-lá sjík'en? **26** Chítsejèn-là, tichjajíìn osen-lá jñà xítá naxàndá, niyá xi kó tsò-lá. ¿A jyeé kòkjeiín-lá jñà xítaxá nga kixí kjoá nga jè xi Cristo [xi xó Nainá kisikasén-ne]? **27** Tànga jñá, 'ya-ná ñánda j'iì-ne xítá jè, k'ë nga kjoíí Cristo niyá xi skoe ñánda kjoíí-ne.

28 Jesúz nga tíhokóya ya nditsin ingo ítjòn, kii'nchré koni s'ín kitsò jñà xítá. K'ëé 'ñó kiìchjá kitsò:

—Jñò, yaxkoón-ná; tíjiìn-nò ñánda j'i-nä. Tànga mìtsà tà kjotsja ts'an nga j'iqa. Jè xi kisikasén-nä, jè-né xi nguì kixí kjoá nga Nainá. Jñò, mìkiì

yaxkon. ²⁹ Tāngā 'an, bexkon-ná. It'aà ts'eé inchrobà-ná nga jè sobà kisìkasén-ná.

³⁰ Tijè-ne hora jñà xítā mejèn-lá nga tsobà'ñó Jesús tāngā njngòò xi kitsò ikon nga kitsobà'ñó, koi-né nga kj'eè kì bijchó nāchrjein-lá nga kiyá. ³¹ 'Ñó kjìn xítā kòkjeíñ-lá koni kitsò Jesús. Kitsò-lá xíkjín:

—K'ë nga kjojí Cristo, ¿a lsä kjìñ kjoxkón ndaà xi s'iñ, koni jè xítā jè? Kixjí-lá kjoa, jè-la xi Cristo.

Kó kitsò Jesús k'ë nga jñà xítā fariseo mejèn-lá kitsobà'ñó

³² Jñà xítā fariseo kiì'nchré koni s'ín nchijoó jñà xítā it'aà ts'e Jesús. Xítā sko-lá no'miì ko xítā fariseo kisìkasén xítā xi síkinda ingo nga mejèn-lá tsobà'ñó Jesús. ³³ Jesús kitsò-lá:

—'An, tà chibaá nāchrjein kótijnako-nò, ikjoàn kjín ljngòò k'a-ná ñánda týna xi kisìkasén-ná. ³⁴ Jñò, kinchátsji-ná tāngā mìkiì sakò-nò nga mìkiì komá konguió ya ñánda kótijna.

³⁵ Jñà xítā judío, tsibits'ia nga kiskònangui-lá xíkjín kitsò:

—Xítā jè, ¿ñánda kjoj? ¿Mé-ne nga mìkiì komá sakò-ná? ¿A yaá kjikò xítā judío xinguiá xi xìn i'nde títsajna nga jñà xi taxkí xítā kokòya-lá? ³⁶ ¿Kó tsòya-ne 'én xi bénójmí nga tsò: “Jñò, kinchátsji-ná tāngā mìkiì sakò-nò nga mìkiì komá konguió ya ñánda kótijna”?

Jngòò xajngá nandá xi týnakon

³⁷ Jè nāchrjein xi fehet'aà-ne s'eí, Jesús tsasíjna kixi, 'ñó kiìchja, kitsò:

—Tsà yá xi xíndá-lä kàtjanchrobákon-na, kàt'iì nandá. ³⁸ Koni s'ín títchja Xojon-lä Nainá nga tsò: Jè xi mokjeiín-lä it'aà ts'än sijnajíñ iníma-lä koni jngóò xajngá nandá xi mìkiì xiya xi síkíjnákon xítä.

³⁹ K'e nga okitsò Jesús, it'aà ts'eeé Iníma Tsjeeè-lä Nainá kíichjä nga iskan tjoé-lä jñà xítä xi kokjeiín-lä it'aà ts'e. Nàchrjein jè, Iníma Tsjeeè-lä Nainá kj'eè kiì bitjojen nga kj'eè kiì fì-ne ngajmìì Jesús nga jcha-la kjoajeya-la.

Mé-ne kjòjòya-ne jñà xítä it'aà ts'e Jesús

⁴⁰ Jñà xítä, k'e nga kiì'nchré 'én koi, tjín i'nga xi kitsò:

—Kixíí kjoaq xítä jè, jè-né xi tjínè-lä nga kjoíí nga kíichjä ngajo-lä Nainá.

⁴¹ Jñà xítä xi i'nga kitsò:

—Jè-né xi Cristo [xi xó kisikasén-ne Nainá].

Tikoqá tjín i'nga xi kitsò:

—Majìn-la nga jè Cristo, mìtsà nangui Galilea kjoíí-ne. ⁴² Xojon-lä Nainá k'oqá s'ín títchja nga jè Cristo, yaá kjinchrobàt'aà-ne tje-lä David, ya nañadá Belén, i'nde-lä David.

⁴³ K'oqá s'ín komà-ne nga kjòjòya jñà xítä xi kjoaq ts'e Jesús. ⁴⁴ Tjín i'nga xítä xi mejèn-lä kitsobà'ñó nga kjikó ndayá, tanga njingoò xi kitsò ikon nga kitsobà'ñó.

Kjoaq xi tsohótuya-ne xítä ítjòn-lä no'miì

⁴⁵ Jñà xítä xi síkindä ingo, inchrobà-ne ñánda titásajna xítä fariseo ko xítä sko-lä no'miì, kitjànangui-lä, ki'mì-lä:

—¿Mé-ne mìkiì kànchrobáko-nò?

⁴⁶ Jñà xítä xi síkindä ingo kitsò:

—Ni saá jngòò xítä xi k'oas'ín chja koni s'ín chja xítä jé.

⁴⁷ Jñà xítä fariseo, kitsò:

—Jñò, ¿a tikoá kachonächáán-nò? ⁴⁸ ¿A k'oáá tís'ín mokjeiín-lä xítaxá ítjòn tsaján ko xítä xinguá fariseo? ⁴⁹ Tanga jñà xítä xi tíchonächän-lä nga mìkiì tójìn-lä kjotíxoma-lä Moisés, tjínè-lä nga kjo'in s'e-lä.

⁵⁰ Nicodemo, jè xi xítä fariseo, xi jñò j'íikon jngòò k'a Jesús, kitsò-lä:

⁵¹ —Kjotíxoma tsaján, mìkiì tsjá'nde nga kjo'in k'oi-lä xítä, k'e nga tijkj'eè kiì ndaà 'ya-lä mé kjoä xi tjín-lä.

⁵² Jñà xítä fariseo, kitsò-lä Nicodemo:

—¿A tikoá yaá nangui-lè Galilea? Chítayì Xojon-lä Nainá mé-ne nga jcha-ne ni saá jngòò xítä xi chja ngajo-lä Nainá f'íi-ne Galilea.

Chjoón xi kjoä chijngui kis'ín

⁵³ Tà k'oas'ín kitsjöya-ne xítä, xkj xi ján kiì-ne ni'ya-lä nga jngòò ijngòò.

8

¹ Tanga Jesús, ján kiì ya nindoò Yá Olivo. ² Nga komà nchijòn tajñòyaá j'íi-ne ya ingo ítjòn. Ngats'iì xítä j'íi tjinngui-lä Jesús ñánda tójna. K'ee tsibijna nga tsakóya-lä jñà xítä. ³ Jñà xítä xi okóya kjotíxoma-lä Nainá xi kiskiì Moisés ko xítä fariseo ijchòko jngòò chjoón xi ki'yat'in-lä nga kjoä chijngui tís'ín. Tsasíjna osen ñánda títsajna ngats'iì xítä; ⁴ Jñà xítä koi kitsò-lä Jesús:

—Maestro, chjoón jè, ndaà kà'yat'in-lä nga kjoä chijngui tís'ín. ⁵ Jè kjotíxoma-lä Moisés, k'oáá s'ín

tíchjá nga jñà íchjín xi k'oaq tjín kjoaq xi ótsji ndajoó kiyá-ne. Ngaji, ¿kó si?

⁶ Jñà xítá koi, koií k'oas'ín kitsò-lá Jesú斯 nga mején-lá skót'aà, mé-ne kóma kohòngui-ne it'aà ts'e xítaxá. Tānga Jesú斯, tsasiñiat'aà nangui nga kiskiijno-ne kojnótsja it'aà nangui. ⁷ Xítá koi nga siì nchis'ín nga kjónangui, Jesú斯 tsasiýna kixi kitsò-lá:

—Jñò, tsà tjín i'nga xítá xinguioo xi tsjìn-lá jé, jè kàtínè ítjòn ndajoó chjoón jé.

⁸ Jesú斯 ijngoo k'a tsasiñia nga kiskiijno isá it'aà nangui. ⁹ Jñà xítá koi, k'ë nga kii'nchré koni s'ín kitsò Jesú斯, tà ijngó ijngó kii-ne, nga kijtseè nga mikiì ndaà tjín kjohítsjeèn xi kíchjá, tsibíts'ia-ne xi xítá jchíngá, ikjoàn kii-ne ixti. Tà jè tajngoo k'o chjoón tsibítsajna. ¹⁰ Jesú斯 tsasiýna kixi-ne, kijtseè nga mì ti yá xítá tjín-ne. Ta jè tajngoo chjoón síjna. K'ëé kitsò-lá:

—¿Nánda títsajna xítá xi óngui-lé? ¿A njingoò xi kohónè-lé kjo'in?

¹¹ Jè chjoón kitsò:

—Na'èn, niyá-jèn.

Jesú斯 kitsò-lá:

—Tikoaqá 'an, mikiì kìnè-lé kjo'in. T'in-ne ni'ya-lé; kì ti jé binchaàtsji-ne.

Ni'ín xi tsjá kjoabinachon xi sítiseèn-lá xítá isò'nde

¹² Jesú斯, ijngoo k'a kíchjajíin-lá jñà xítá, kitsò-lá:

—An-ná ni'ín xi sítiseèn-lá isò'nde. Jè xi 'an fit'aà-na s'ee-lá ni'ín xi tsjá kjoabinachon. Mì ti kii ya kojmejíin-ne kjoajñò.

¹³ Jñà xítá fariseo kitsò:

—Ti jií tì'biì-ne 'én it'aà tsiji. 'Én xi nokjoì, nìmé chjí-lä.

¹⁴ Jesúś kiìchjá kitsò-lä:

—'Én xi chjá, chjí-lä-né, nás'ín tì'an tsjaà-na 'én xi it'aà ts'an. Nga be-ná ñánda j'í-na kó ñánda tifia. Tänga jñò mìkiì 'yaà ñánda j'í-na kó ñánda tifia. ¹⁵ Jñò, tà kjohítsjeèn ts'e xítá nìkjeén k'e nga jé bìnè-ná. Tänga 'an nijngoò xítá bìnè-lä jé. ¹⁶ Tänga 'an, tsà yá xítá xi konè-lä jé, kjoakixíí xi s'iaàn. Nga mìtsà tajngoò bïndaàjiaàn, koó Ná'èn-ná xi kisikasén-ná bïndaàjìin-kó-na. ¹⁷ Kjotíxoma tsajòn k'oas'ín tichjá nga tsò: K'e nga tsà jò ma-ne xítá xi tsjá 'én, tsà ngásòn tsò ingajò, kixíí kjoä, chjí-lä né. ¹⁸ Ti'aán-ná xi tsjaà 'én it'aà ts'an. Ko tikoáá jé Ná'èn-ná xi kisikasén-ná tsjá 'én it'aà ts'an.

¹⁹ Jñà xítá fariseo, kiskònanguí-lä kitsò-lä:

—¿Ñánda tijna Ná'èn-lè?

Kiìchjá Jesúś, kitsò-lä:

—Jñò, 'an, mìkiì yaxkon-ná, ni jè Ná'èn-ná mìkiì yaxkon. 'An, tsà yaxkon-ná tikoáá jchäxkon-nò Ná'èn-ná.

²⁰ K'e nga tsakóya jñà 'én koi Jesúś, yaá tijna ya ingo ítjòn ya chrañàt'aà-lä j'nde ñánda maxkón ton kjotjò. Nijngoò xítá xi kitsò ikon nga kitsobà'ñó Jesúś nga kj'eè kii bijchó nächrjein-lä nga kiyá.

Mé-ne jñà xítá mìkiì kóma kjoi-ne ya ñánda tífí Jesúś

²¹ Jesúś ijngoo k'a kitsò-lä:

—'An, tifi-ná. Jñò, kinchátsji-ná. Tänga jñò yaá kiyájñò jé-nò. Ya ñánda 'an tifia, jñò mìkiì kóma konguió.

²² Jñà xítá judío kitsò-lä xíkjín:

—¿A tijé siìk'en-ne yijo-lä? ¿Mé-ne k'oä tsò-ne, nga tsò: Yä ñánda 'an tìfia, jñò mìkiì kóma konguió?

²³ Jesús kitsò-lä:

—Jñò, ií it'aà nangui tsajòn, tænga 'an ján ngajmiì ts'an. Jñò, ií i'nde-nò isò'nde, 'an, mitsà isò'nde i'nde-nä. ²⁴ Koií k'oä'sín kixan-nò nga ya kiyájñoò jé-nò nga mìkiì mokjeiín-nò nga 'an-ná (xi Cristo). Koií kjoä-lä nga kiyájñoò jé-nò.

²⁵ Xítä judío, kiskònanguí-lä, kitsò-lä:

—¿Yá-ne ngaji?

Jesús kiìchjä, kitsò-lä:

—Jyeé ókixan-nò nga sa ítjòn yá-ná 'an. ²⁶ It'aà tsajòn, kjín kjoä tjín isä xi 'an kènojmí-nò, ko xi 'an kindaàjiìn-kö-nò. Jè xi kisikasén-na ngùi 'én kixíí xi chjä. Koni s'ín ki'nchrè-lä, k'oäá tjín 'én xi 'an chjàjiìn-lä jñà xítä isò'nde.

²⁷ Tænga jñà xítä judío mìkiì kjòchiya-lä tsà it'aà ts'e Na'èn-ná xi Nainá tìchja Jesús. ²⁸ Jesús kitsò-lä:

—Jñò, k'e nga chjímil'nga-ná 'an xi Ki'ndí-lä Xítä xan-lä yijo-nä, k'eé kochiya-nò nga 'an-ná [xi Cristo]. Nímé kjoä xi s'iaàn xi ta kjohítsjeèn ts'an. K'oä'sín chjà koni s'ín tsakóya-na xi Na'èn ma. ²⁹ Jè xi kisikasén-na jí týnakö-na. Mìkiì síkjna tajngoò-na Na'èn-nä. Koií kjoä-lä nga kjit'aà nachrjein síkitasoàn koni s'ín sasén-lä jè.

³⁰ Jesús, k'e nga kiìchjä 'én koi, kjìn jchán xítä kòkjeiín-lä it'aà ts'e.

Jè kjoä kixí síkítsgajnandeíí-ná xi kjoä ts'e jé-ná

³¹ Jesús kitsò-lä jñà xítä judío xi kòkjeiín-lä it'aà ts'e:

—Tsà kixí síkitasòn 'én-nä xi okoòya-nò, jñò-nò xi ngùi kixí kjoä nga 'an kota'yàt'aà-na.

32 Jchaxkoòn xi kjoaq kixi, koaq jè kjoaq kixi siìkítsajnandeíjì-nò.

33 Kiìchjà xítà judío, kitsò:

—Ngajen, xítà tje-là Abraham-nájen. Ni saá jngòò xítà xi kj'ejí síkítsajna'ñó-najen. Ngají, ¿mé-ne k'oq si-ne nga kítsajnandeíjì-najen?

34 Jesúz kitsò-là:

—Nguì kjoaq kixií xi xan-nò, ngats'iì xítà xi jé ótsji, yaá títsajna'ñó jt'aà ts'e jé-là, k'oqá ngaya-là koni jngòò xítà chí'nda xi tíjna'ñó-là nei-là. **35** Jngoò xítà xi chí'nda tíjna, mìkiù tjí'nde-là nga ya kíjna kjit'aà ya ni'ya ñánda síxá. Tanga jngòò xi ki'ndí ma, tjí'ndeé-là nga kjit'aà nàchrjein ya kíjna ya ni'ya-là na'èn-là. **36** K'oqá ma-ne, tsà jè Ki'ndí-là Nainá siìkíjnandeíjì-nò, nguì kixií kjoaq nga jñò, kítsajnandeíjì-nó. **37** 'An, be-ná nga tje-là Abraham-nò; tanga jñò mejèn-nò nga sìk'en-ná, koi-né nga mìkiù mokjeiín-nò 'én-na xi chjà. **38** 'An, k'oqá s'ín chjà koni s'ín tjín xi kütseè k'ë nga tísà tijnakoaa Nà'èn-na. Jñò, k'oqá tís'ín 'nè koni s'ín kina'yà-là na'èn-nò.

Yá-né xi na'èn-là ma xítà xi chjàko Jesúz

39 Jñà xítà judío kitsò:

—Jè tje-najen, yaá inchrobàt'aà-ne ts'e Abraham. Jè na'èn-jchá kjìin-najen.

Jesúz kiìchjà kitsò-là:

—Tsà kixi kjoaq nga ixti-là Abraham 'mì-nò, k'oqá s'ín s'een koni s'ín kis'iìn Abraham. **40** 'An, nás'ín jye k'oqas'ín tsibenojmí kixi-nò, nga Nainá kítsjaà-na 'én xi chjà, jñò mejèn-nò nga sìk'en-ná. Abraham mì k'oqá kis'iìn. **41** Jñò, k'oqas'ín 'nè koni s'ín na'èn-nò.

Jñà xítá judío kitsò:

—Ngajen, mìtsà kjoaq chijngui kits'iìn-jiìn-jen.
Tajngoo jè Ná'en-najen, jè Nainá.

42 Jesús kiìchja, kitsò-lá:

—Tsà kixí kjoaq nga jè ná'en-nò Nainá, 'an tjòchaá-la s'en-ná nga it'aà ts'e Nainá inchrobà-na; mìtsà tà kjotsja ts'an nga j'iqa; Nainá kisikasén-na.

43 ¿Mé-ne mìkiì machiya-nò 'én-ná xi chjàko-nò? Koií-né nga mìkiì ma-nò na'yàñijon. **44** Ná'en-nò, jè xítá nejí, jè nokjoà-nò. K'oqá s'ín 'nè koni s'ín mejèn-lá ná'en-nò. Jè xi ma-lá sík'en xítá kóni nga tísá tàts'en-lá kjoaq. Mìtsà kjoaq kixí s'ín nga tsjìn-lá kjoaq kixi. K'e nga chjá 'én ndiso, k'oqá tsò koni s'ín tjín iníma-lá nga ngui xítá ndiso-né. Jè ná'en-lá ts'e 'én ndiso. **45** Tanga 'an, 'én kixí benojmí-nò; koií kjoaq-lá jñò, mìkiì mokjeiín-nò. **46** ¿Yá xítá xinguiqo xi koma-lá kókò mé jé xi tjín-na? K'e nga chjàko-nò, ngui 'én kixí chjá, kó ¿mé-ne mìkiì mokjeiín-nò? **47** Jè xi xítá-lá Nainá, 'én-lá Nainá 'nchré. Tanga jñò, nga mìkiì na'yà, koií-né nga mìtsà xítá-lá Nainá 'mì-nò.

Jñà kjoaq xi tsohótiya-ne Jesús ko xítá judío

48 Jñà xítá judío kiìchja, kitsò-lá Jesús:

—Ngajen, koií kjoaq-lá k'oqás'ín 'mì-léjen: ji, xítá Samaria-né, iníma ch'o-lá nejí tíjiìn iníma-lé.

49 Kiìchja Jesús kitsò-lá:

—'An, mìtsà iníma ch'o-lá nejí tíjiìn iníma-ná. Jè kjoaq xi tís'iaàn, jè-né nga bexkoán Ná'en-na. Tanga jñò mìkiì yaxkón-ná. Tà saá nachrjengui-ná.

50 Mìtsà jè kjoaq tilhotsjià nga jeya siìkíjna yijo-ná. Tíjna jngoo xi tíkosòn-lá, jè-né xi jeya síkíjna-na.

51 Nguì 'én kixi xi chjàkò-nò, jè xi síkitasòn 'én-na koni s'ín xan-nò, mìkiù kiyá nítà kjé-ne.

52 Xítà judío kiìchjà, kitsò:

—I'ndeí jyeé 'ya-jen nga inímà ch'o-là nejí tjiìn inímà-lè. Abraham kó ngats'iì xítà xi kiìchjà ngajo-là Nainá kjótseé, k'en-né. Tānga ji si-né: "Jè xi síkitasòn 'én-na koni s'ín xan-nò, mìkiù kiyá."

53 Ngaji, ¿a ìsa tijna ítjoìn a mì k'oq-ne koni jè Ná'én-najen Abraham? K'en-né. Kó ngats'iì xítà xi kiìchjaya ngajo-là Nainá tikoqá k'en-né. ¿Yá-ne ji nga tiji tinachrjee jeya-ne yijo-lè?

54 Kiìchjà Jesús kitsò-là:

—Tsà tì'an jeya síkjína-na yijo-na, nímé chjí-la. Jè xi jeya síkjína-na, jè Ná'én-na xi Nainá 'mì-là. **55** Jñò mìkiù yaxkon Nainá, tānga 'an beèxkon-ná. Tsà xán-nò mìkiù bexkoan, xítà ndiso kóma koni jñò nga xítà ndiso-nò. 'An, bexkon-ná koqá síkitasòn-ná 'én-la. **56** Xítà jchínga-nò Abraham, tsjaá komà-là nga mejèn-là skoexkon náchrjein-na nga j'iqa. K'e nga kijtseè náchrjein-na ìsa 'ñó ndaà kjotsja-la.

57 Jñà xítà judío kitsò-là:

—Skanda kj'eè tjín-lè icháte nó. ¿Kós'ín komà-ne nga kiyaxkoin Abraham?

58 Jesús kiìchjà kitsò-là:

—Nguì kixi kjoq xi xan-nò, 'An-ná xi ìsa kjótseé tìjnàa koni jè Abraham.

59 Jñà xítà judío, kiskoé ndajo nga mejèn-là kosèn-là Jesús. Tānga Jesús tsibìjna'ma, itjo-ne nditsin ingo, jahajìin osen-là xítà, ikjoàn kiì.

9

K'ę nga jè Jesús kisìndaà jngooò-ne xítą xi mìkiì tsejèn-lą

¹ Jesúś k'ę nga tífi ya ndiyá, kijtseè jngooò xítą xi mìkiì tsejèn-lą xi xó k'oas'ín kits'iìn-ne. ² Xítą xi kota'yàt'aà-lą Jesúś kiskònanguí-lą kitsò-lą:

—Maestro, xítą jè, ¿mé-ne k'oas'ín kits'iìn-ne? ¿Yá xi tsohótsji jé? ¿A jñà xítą jchínga-lą, o xi jè xítą xi mìkiì tsejèn-lą?

³ Kìichjá Jesúś kitsò-lą:

—Mìtsà jè xítą xi mìkiì tsejèn-lą tjín-lą jé, ni mìtsà jñà xítą jchínga-lą tsohótsji jé. Koií-né nga it'aà ts'e xítą koi jchá-lą kjoxkón-ndaà-lą Nainá.

⁴ Mochjeén-né nga siìkitasoàn kjoxkón-ndaà-lą jè xi kisikasén-ną nga nàchrjein isą. Kijchò nàchrjein k'ę nga kojñò; ni ti jngooò-ne xi koma sìixá. ⁵ K'ę tákó i tijnąa isą isò'nde, 'an-ná ni'ín xi sìhiseèn-lą xítą isò'nde.

⁶ K'ę nga jye okitsò, tsibíchrá it'aà nangui. Jè ndánàchrá-lą tsibíndaà-ne ndási, ikjoàn kisìkaàjno xkon jè xítą xi mìkiì tsejèn-lą. ⁷ Ikjoàn kitsò-lą:

—T'in, kaníkjoìn ya chrjó nandá Siloé (jè 'én xi tsöya-ne, jè xi kinikasén).

Jè xítą xi mìkiì tsejèn-lą kiì kaníkjoan, k'ę nga inchrobà-ne jye tsejèn-lą. ⁸ Jñà xítą indiì ni'ya-lą jè xítą xi mìkiì tsejèn-lą, ko jñà xítą xi jye kjótseeé beèxkon nga tòn sijé kjotjò, kitsò-lą xíkjín:

—¿A mìtsà jè xítą jè xi bijna nga sijé kjotjò tòn?

⁹ Tjín i'nga xítą xi tsò:

—Jè-né.

Koà jñà xítą xi i'nga kitsò:

—Kjomeè k'oá kji, tąnga mìtsà jè.

K'ēé kiìchja xítə xi mìkiì tsejèn-lə̄ nga sa ítjòn, kitsò:

—'An-ná.

¹⁰ Jñà xítə kiskònangui-lə̄ kitsò-lə̄:

—¿Kós'ín komà nga kitáx'ə-ne xkoiìn?

¹¹ Xítə jè kitsò:

—Jè xítə xi 'mì Jesúś, kisindaà ndási, kisìkaàjno xkoaàn, ikjoàn kitsò-na: “T'in, kaníkjoìn yā chrjó nandá Siloé.” 'An, kiaà, k'ē nga jye tsaníkjoaàn, komà kotsejèn-na.

¹² Jñà xítə koi kiskònangui-lə̄ kitsò-lə̄:

—Xítə jè, ¿ñánda tíjna?

Jè xítə xi jye kjònðaà-ne, kitsò:

—Mìkiì be ñánda tíjna.

K'ē nga jñà xítə fariseo kisiјtsò jè xítə xi mìkiì tsejèn-lə̄ xi jye kjònðaà-ne

¹³ Jè xítə xi mìkiì tsejèn-lə̄ nga jye kjònðaà-ne kiiko ñánda titṣajna xítə fariseo, ¹⁴ koií kjoaq-lə̄ nga naçhrjein nìkjáya-né k'ē nga tsibíndaà ndási Jesúś nga kisìkaàjno xkøn jè xítə xi mìkiì tsejèn-lə̄ mé-ne komà kitáx'ə-ne xkøn. ¹⁵ Jñà xítə fariseo ijngòò k'a kiskònangui-lə̄ jè xítə xi mìkiì tsejèn-lə̄ xi jye kjònðaà-ne, kitsò-lə̄:

—¿Kós'ín komà nga kitáx'ə-ne xkoiìn?

Xítə jè kitsò:

—Ndásií kisìkaàjno xkoaàn; ikjoàn tsaníkjoaàn; i'ndei jyeé tsejèn-na.

¹⁶ Tjín i'nga xítə fariseo xi kitsò:

—Xítə jè, mì-la tsà Nainá kisikasén nga mìkiì beèxkón naçhrjein nìkjáya.

Tikoaq tjín i'nga xi kitsò:

—¿Kós'ín ma-ne nga ma-la s'ín kjoxkón xi ndaà tjín tsà xítq jé-né?

Ikjoàn kjòjòya xi tijñà-ne xítq fariseo; mìkiù kjòngásòn kjohítsjeèn-lä. ¹⁷ Íngoò k'a kitjànangui-lä jè xítq xi mìkiù tsejèn-lä xi jye kjònðaà-ne, kitsò-lä:

—Ngaji, ¿kó si, yá xítq-ne xi kiskix'a-ne xkoiìn?

Xítq jè kitsò:

—Jngoò xítq xi chjá ngajo-lä Nainá.

¹⁸ Tånga jñà xítq judío, mìkiù kòkjeiín-lä tsà kixi kjoä nga jè xítq xi mìkiù tsejèn-lä nga k'oä's'ín kits'iìn koä i'ndei jyeé tsejèn-lä. K'ëé kiìchja-lä jñà xítq jchíngä-lä, ¹⁹ kiskònangui-lä kitsò-lä:

—Jè xítq jè, ¿a ki'ndí-nò ma? ¿A kixií kjoä nga mìkiù tsejèn-lä k'ë nga sa kits'iìn? ¿Kó ma-ne nga tsejèn-lä i'ndei?

²⁰ Jñà xítq jchíngä-lä kitsò:

—Ya-nájen nga ki'ndí-najen ma. Kixií kjoä nga mìkiù tsejèn-lä k'ë nga sa kits'iìn. ²¹ Tånga mìkiù 'ya-jen mé-ne nga ma tsejèn-lä i'ndei, tikoá mìkiù 'ya-jen yá-né xi kiskix'a-ne xkon. Jè sobà chjinangui-lä, jè kàtènojmí-nò, nga jyeé xítq jchíngä.

²² Jñà xítq jchíngä-lä koií k'oä's'ín kitsò-ne nga jñà tsakjón-lä xítq judío. Jñà xítq judío jyeé k'oä's'ín tsajoóya-ne nga jngoò k'aá kitjokàjiìn yä ni'ya ìngø sinagoga, tsà yá xítq xi kitsö nga jè Jesús jè xi Cristo [xi xó kisikasén-ne Nainá]. ²³ Koií k'oä tís'ín kitsò-ne jñà xítq jchíngä-lä, nga kitsò: “Jè sobà chjinangui-lä, nga jyeé xítq jchíngä-né.”

²⁴ Jñà xítq judío íjngoò k'a kiìchja-lä jè xítq xi mìkiù tsejèn-lä, kitsò-lä:

—Tènojmí kixi-nájen nga nguixkon Nainá. Ngajen 'ya-nájen nga jè xítə jè, xítə jé-né.

²⁵ Jè xítə xi mìkiù tsejèn-lə xi jye kjònðaà-ne kiichja, kitsò:

—'An, mìkiù be tsà xítə jé-né. Tà jè xi be, k'ē nga sə kits'ian mìkiù tsejèn-na, tənga i'ndei jyeé tsejèn-na.

²⁶ Ijngòò k'a kitsò-lə:

—¿Mé xi kisiko-lè? ¿Kó s'ín kisiko-lè nga kitáx'a-ne xkoiìn?

²⁷ Jè xítə xi mìkiù tsejèn-lə kitsò:

—Jyeé koaq kàxan-nò, tənga jñò mìkiù na'yà. ¿Mé-ne mejèn-nò nga ijngòò k'a k'oq xán-nò? ¿A tikoqá mejèn-nò nga xítə-lə kōma nga ya chíta'yàt'aà-là?

²⁸ Jñà xítə judío k'ē nga k'oq ki'mì-lə, kòjti-lə, kiichjajno-lə jè xítə xi mìkiù tsejèn-lə, kitsò-lə:

—Ji-né xítə xi ya chíta'yàt'aà-là. Tənga ngajen yaá chíta'yàt'aà-lajen Moisés. ²⁹ 'Ya-nájen nga jè sobà Nainá kiichjako Moisés. Tənga jè xítə jè mìkiù 'ya-jen ñánda j'iì-ne.

³⁰ Jè xítə xi mìkiù tsejèn-lə kitsò:

—Kjoaq jè, tà maxkón-ná nga jñò, mìkiù 'ya ñánda j'iì-ne xítə jè, tənga 'an be-ná nga jè kiskix'a-ne xkoaaàn. ³¹ 'Yaà-ná jñà xítə xi tjín-lə jé, mìkiù 'nchré-lə Nainá. Tənga jñà xítə xi tsakjón-keè Nainá tikoqá síkitasòn koni s'ín mejèn-lə, jñà-né xi 'nchré-lə. ³² Kóni nga tisə kjótseeé, ni səá jngòò xítə na'yà-lə xi ma-lə kix'a-ne xkon jngòò xítə xi mìkiù tsejèn-lə k'ē nga k'oq's'ín kits'iin. ³³ Xítə jè, tsà mìtsà Nainá kisikasén, nimé xi kōma-lə nga k'oq's'ín s'iin.

³⁴ Jñà xítə judío kitsò-lə jè xítə xi mìkiù tsejèn-lə:

—Ngaji xi t̄axk̄i 'ñó tse jé tjín-lè, ¿a jií mejèn-lè kokóya-najen?

Ikjoà̄n tsachrje ni'ya ingo sinagoga.

Xita xi mìkiì tsejèn-là kjoa ts'e inima-là

³⁵ Jesú̄s kiì'nchré nga jé xit̄a jè kinachrjekàjìln ya ni'ya ingo sinagoga. K'ē̄ nga kisatiìlkjoò ijngoō k'a, kiskònanguì-là kitsò-là:

—Ji, ¿a mokjeiín-lè it'aà ts'e xi Ki'ndí-là Xita tsò-là yijo-là?

³⁶ Xit̄a jè kitsò:

—Na'èn, koatìn-ná yá-né, mé-ne nga kokjeiín-na it'aà ts'e.

³⁷ Jesú̄s kitsò-là:

—Jyeé ki'yi, 'an-ná xi tìchjàko-lè.

³⁸ Xit̄a jè tsasijna xkó'nchit'aà-là Jesú̄s nga kijt-seèxkón, kitsò-là:

—Na'èn mokjeiín-nà it'aà tsiji.

³⁹ Ikjoà̄n kitsò Jesú̄s:

—'An, koií xá j'i-na i isò'nde; nga 'an skosòn-là mé-ne jñà xit̄a xi mìkiì tsejèn-là kotsejèn ijngoō k'a-là, koa jñà xi tsejèn-là mìkiì kotsejèn-là.

⁴⁰ Tjín i'nga xit̄a fariseo xi ya títsajnak̄o Jesú̄s, k'ē̄ nga kiì'nchré 'én koi, kiskònanguì-là kitsò-là:

—Ngajen, ¿a tikoqá mìkiì tsejèn-najen?

⁴¹ Jesú̄s kiìchjà kitsò-là:

—Jñò, tsà mìkiì tsejèn-nò, tsjìn-nò jé. Tanga bixón-nò: “Tsejèn-najen”, k'oqá ma-ne nga ya tjínè-nò jé-nò.

10

Paxtò kq ndí orrè-la

¹ 'Ngùì kjoaq̄ kixíí xi xan-nò, jè xítá xi mìtsà ya fahas'en-ne xotjoaq̄-la ínchibá-la orrè, xi xìn fahas'en-kjá-ne, xítá chijé-né, jè xítá xi fiko chijé cho. ² Tānga jè xi ya fahas'en-ne xotjoaq̄-la ínchibá, jè-né xi paxtò, xi síkinda orrè. ³ Jè xi síkinda xotjoaq̄-la ínchibá, jé kíx'a-la. Jè xi paxtò, chja 'ín-la nga jingoò ijngoò orrè, ko jñà orrè 'nchréjta-la nei-la. Ikjoàn ochrje ínchibá-la. ⁴ K'ë nga jye bitjo yiye ínchibá-la jñà orrè, jè paxtò fiko nga 'nchréjtaa-la nga jè nei-la. ⁵ Tānga jingoò xítá xi kj'eií, mìkiì kjitjingui-la nga mìkiì beeëxkon. Ta saá ta kongaá-la nga mìkiì 'nchré jta-la xítá xi kj'eií.

⁶ Jesúś k'oqáá tsò kjoaq̄ xi mangásòn xi tsibénojmí-la. Tānga jñà xítá koi mìkiì kjòchiya-la kó tsòya-ne.

Mé xi s'ín jè paxtò xi ndaà síkinda orrè

⁷ Jesúś, ijngoò k'a kitsò-la:

—Xi ngùì okixí k'oqáá xán-nò. 'An-ná xotjoaq̄-la ínchibá ñánda fahas'en-ne jñà orrè. ⁸ Ngats'iì jñà xi j'ìì ítjòn-na, sa xítá chijé-né, jñà xi fiko chijé cho. Jñà orrè mìkiì kii'nchréñijon-la. ⁹ 'An-ná xi xotjoaq̄; jè xi it'aà ts'an kjoaqhas'en, kitjokàjiín kjo'in kjoaq̄ ts'e jé-la. K'oqas'ín ngaya-la koni s'ín orrè nga fahas'en ínchibá-la ko bitjo ko sakó-la ijñá xi kjèn.

¹⁰ Jè xítá chijé tà f'iì sítchijé-né, f'iì sík'en-né, f'iì síkjehesòn-ne. Tānga 'an, koií xá j'i-na nga kàtas'e-nò kjoabinachon nitá kjé-ne, nga nimé chijat'aà-nò nga ngùì ndaà kàtas'e-nò. ¹¹ 'An-ná xi paxtò xi ndaà ko'ndà orrè. Jè paxtò xi ndaà ko'ndà orrè, jè xi tjíjngoò ikon nga kiyátjì jñà orrè. ¹² Jè xítá xi tà chí'nda tijna nga ko'ndà orrè, k'ë nga beeë nga nchrobá chrañà tsején, síkítsajna jñà orrè, ikjoàn

onga. Koií k'oas'ín-ne nga mìtsà jè paxtò xi ko'ndà, tikoaq mìtsà jè nei-laq orrè. Ikojan matsja-laq jè tsején nga tsobà'ñó jñà orrè, xki xi ján sítsjòya jñà orrè xi i'nga. ¹³ Jè xitqxi chi'nda tijna tà onga-né; koií k'oas'ín-ne nga nímé kinda-laq. Tà jè síkinda chjí-laq mìtsà jñà orrè síkinda.

¹⁴⁻¹⁵ "An-ná paxtò xi ndaà ko'ndà orrè; koni s'ín beèxkon-na Na'èn-na, tikoaq 'an bexkoan Na'èn-na, k'oqá tis'ín beèxkon-ná orrè-na kó kjoàn, kó jñà orrè beèxkoòn-na nga ts'an. 'An tijngòò takoàn nga kiyátjià jñà orrè-na. ¹⁶ Tikoaq tjin-isa-na xi kj'ejí orrè, jñà xi mìtsà i títsajnaya ínchibá jè. Tikoaqá mochjeén-né nga kjinchrobákon-na mé-ne nga kji'nchréñijon-na tikoaq sikitasòn-na. Jngòò ínchibá koma-ne kó jngòò koma paxtò xi skó'nda.

¹⁷ 'Koií kjoaq-laq nga matsjakeè-na Na'èn-na nga 'an tijngòò takoàn nga kiyá mé-ne k'e nga koma iskan kjoaqáya-na. ¹⁸ Niyá xi tjí'nde-laq nga siik'en-na, 'an kjotsja ts'an-ná nga tsja yijo-na. Tjí'nde-na nga tsja, tikoaq tjí'nde-na nga kjoaqáya-na it'aà ts'e kjoabiyaà. Jè Na'èn-na k'oqá tjín kjotíxoma xi kitsjaà-na.

¹⁹ Jñà xitqxi judío k'e nga kiù'nchré 'én koi, ijngòò k'a kjòjòya jñà xitqxi. ²⁰ Kjín ma xitqxi kitsò:

—Iníma cho-laq neií tijin iníma-laq. Xitqxi ská-né. ¿Mé-ne okji-ne xitqxi na'yà-laq?

²¹ Jñà xitqxi xi i'nga kitsò:

—'Én koi mìtsà ts'e xitqxi neií. ¿A komaá-laq jè xitqxi neií nga skix'a xkon xitqxi xi mìkiù tsejèn-laq?

Mé xi komà k'e nga jñà xitqxi judío kisijtikeè Jesús

²² K'e nga nàchrjein chon 'nchán, ján Jerusalén tibitjo s'eí nga ijchò ijngoo nó nga kjochikon-t'in

ingo. ²³ Jesús ya tijna ingo ítjòn nga tsóbangui nguitjoaq xi 'mì Salomón. ²⁴ Jñà xítá judío chincha jngoo itjandiì-lä Jesús, kitsò-lä:

—¿Skanda mé náchrjein chíña-lèjen? Jngoo k'a koatìn-nájen, ¿a ji-né xi Cristo [xi xó kisikasén-ne Nainá]?

²⁵ Jesús kiìchjä kitsò-lä:

—Jyeé k'oä kixan-nò, tånga jñò mìkiì mokjeiín-nò. Jñà kjoxkón xi it'aà ts'e Na'èn-nä s'iaàn, jñà síkixiya ndaà kjoaq xi it'aà ts'an. ²⁶ Tånga jñò, mìkiì mokjeiín-nò, koií kjoaq-lä nga mìtsà ndí orrè ts'an xan-nò. ²⁷ Jñà ndí orrè-na 'nchréjtaá-na; 'an beèxkon-ná, koaq fitjingui-nä. ²⁸ 'Aán tsja-lä kjoabınachon nítä kjé-ne; mìkiì chija nítä kjé-ne; tikoaq niyá xi kjoaq'an-na. ²⁹ Jè Na'èn-nä xi kisingatsja-na jñà ndí orrè, lsä tijna ítjòn nítä yá-ne. Nijngoo xi koma-lä kjoaq'an-na iya tsja Na'èn-nä. ³⁰ 'An ko Na'èn-nä tà jngoo ma-najen.

³¹ Jñà xítá judío tsibíxkó ndajo nga mejèn-lä kosèn-lä Jesús. ³² Kiìchjä Jesús kitsò-lä:

—'Nó kjìn kjoxkón xi ndaà tjín jye tsakoò-nò xi inchrobà-ne it'aà ts'e Na'èn-nä. ¿Jñò, ñá-läá ngatjì-lä kjoaq koi, nga ndajo mejèn bínè-ná?

³³ Jñà xítá judío kitsò-lä:

—Mìtsà koií kjoaq-lä kjoxkón ndaà xi tì'nì nga ndajo kínè-lèjen. Koií kjoaq-lä nga Nainá nokjoàjno-lä nga Nainá 'mì-lä yijo-lè. Ji, tà xítá-né.

³⁴ Jesús kiìchjä kitsò-lä:

—Jè Xojon-lä Nainá xi jñò chita'yà k'oqá s'ín tichjä ñánda nga tsò Nainá: "Jñò, k'oqá kixan-nò, nainá 'mì-nò." ³⁵ Xojon-lä Nainá, mì yá xi koma kochrjekàngui. K'oqá s'ín tichjä nga jè Na'èn-ná,

nainá kitsò-lə jñà xítə xi kitjoé-lə 'én-lə. ³⁶ Tsà k'oas'ín ki'mì xítə koi, ¿mé-ne bixón-nò nga Nainá chjajno-lə k'ę nga xan-nò: 'An-ná xi Ki'ndí-lə Nainá? Nga jè Nainá kitsjaà-nə xá nga kisikasén-nə i isò'nde. ³⁷ Kì kìi mokjeiín-nò it'aà ts'ən, tsà mì k'oaa s'ín tís'iaàn koni s'ín tís'ín Na'èn-nə. ³⁸ Tānga tsà k'oaa tjín kjoa xi tís'iaàn nás'ín mìkìi mokjeiín-nò it'aà ts'ən, kàtakjeiín-nò it'aà ts'ę kjoa xi tís'iaàn, mé-ne nga k'oas'ín jcha-nò kō kàtakjeiín-nò nga ta jngoo ma-najen Na'èn-nə kō 'ən.

³⁹ Jñà xítə judío mejèn-lə nga kitsobà'ñó ijngoo k'a Jesús. Tānga Jesús itjokàya tsja xítə koi, ikjoàñ kìi.

⁴⁰ K'ęé kìi ijngoo k'a ján xijngoaà xajngá nandá Jordán ya ñanda kis'iìn ítjòn bautizar xítə jè Juan; Jesús yaá tsibijna. ⁴¹ 'Nó kjìn xítə ijchò tjingui-lə Jesús. Xítə koi, kitsò:

—Juan, nimé kjoxxón ndaà kis'iìn. Tānga ngats'iì 'én xi kitsò jè Juan it'aà ts'ę xítə jè, nguì kjoa kixi-né.

⁴² Ya i'nde jè, 'nó kjìn xítə kòkjeiín-lə it'aà ts'ę Jesús.

11

Kó kitsò Jesús k'ę nga kìi'nchré nga k'en Lázaro

¹ Tíjna xk'én jngoo xítə xi 'mì Lázaro xi ya i'nde-lə Betania, ya naxandá ts'ę María kō ndichja xi 'mì Marta. ² (Jè María xi ndichja ma Lázaro, jè-né xi kisikaàjno xkiì jnē ndsoko Jesús. Ikjoàñ kō tsja sko kisixijno-ne ndsoko.) ³ Jñà íchjín ndichja Lázaro, kisikasén-lə xá Jesús, kitsò-lə:

—Na'èn, jè amigo-lè xi ndaà matsjachi kijna xk'én-né.

⁴ K'è nga kii'nchré Jesús, kitsò:

—Ch'in jè, mìkiì kiyá-ne; k'oqá s'ín kochjeén nga jcha-la kjoajeya-la Nainá, mé-ne jè Ki'ndí-la tikoá jeya kíjna-ne.

⁵ Jesús 'ñó matsjakeè Marta ko ndichja ko Lázaro xi 'ndse ma. ⁶ K'è nga kii'nchré nga kijna xk'én Lázaro, ngui jò nàchrjein tsibìjna Jesús, ya i'nde ñanda tíjna. ⁷ Xi jye komà, ikjoàn kitsò-la xítà xi kota'yàt'aà-la:

—Ijngòò k'a tikkiaán ján nangui Judea.

⁸ Jñà xítà xi kota'yàt'aà-la Jesús kitsò:

—Maestro, kj'eè tsà kjìn nàchrjein tjín-la k'è nga jñà xítà judío mejèn-la tsibínè-lè ndajo nga siìk'en-lè. ¿A tìyaá mejèn k'oín ijngòò k'a ngá-ne?

⁹ Kìichja Jesús kitsò-la:

—Nga jngòò nàchrjein, ¿a mìtsà tejò hora tjín-la? Jè xi nàchrjein tsóba mìkiì satíngui nga jè ni'ín xi tjín isò'nde síhiseèn-la. ¹⁰ Tànga jè xi tsóba nga nitjen, satíngui-né nga tsjín-la ni'ín xi síhiseèn-la.

¹¹ Ikjoàn kitsò-la xítà-la:

—Jè amigo-ná Lázaro kjinafé-né, tànga 'an koií xá fi-na nga 'an sìkjaá-la.

¹² Xítà xi kota'yàt'aà-la Jesús kitsò:

—Na'èn, tsà kjinafé-né, kònndaá-ne.

¹³ Jesús k'è nga okitsò, jè tichja it'aà ts'e kjoabiyaà-la Lázaro. Tànga jñà xítà xi kota'yàt'aà-la k'oqá s'ín kisikítsjeèn tsà tà tísíkjáya-ne Lázaro nga kjinafè. ¹⁴ K'èé jngòò k'a tsibénojmí kixi-la kitsò-la:

—Lázaro jyeé k'en. ¹⁵ Matsja-nə xi it'aà tsajòn nga jè nàchrjein nga mì yə titsajnaà, mé-ne jñò kókjeiín-nò. Nchrobá, tíkjiaán chítsejèn-lá.

¹⁶ K'ęé kiùchjə Tomás xi tikoq Dídimo tsò-lə ['én xi tsòya-ne Ti'ñø]; kitsò-lə xíkjín:

—Jñá tikoq tíkjiaán, mé-ne yə kiyákoqá Jesús.

Jesús, jè xi sìkjaáya-la xita tikoq tsjá-la kjoaqbinachon

¹⁷ K'ę nga ijchò Jesús, kii'nchré nga jyeé tjín-lə ñijòn nàchrjein nga kisihijiìn Lázaro. ¹⁸ Naxəndá Betania chrañat'aà kijnalə naxəndá Jerusalén, tjín-lə tsà jàn kilómetro. ¹⁹ Kjìn xita judío ijchòkon jè Marta ko María nga ijchò síjehikon nga 'ndse k'en.

²⁰ Jè Marta, k'ę nga kii'nchré nga Jesús tinxrobá chrañà, kíkjáá indiaà. Jè María yáá tsibjnaya ni'ya. ²¹ Jè Marta kitsò-lə Jesús:

—Na'èn, tsà i-là tijni, jè 'ndse mì-la kii k'en.

²² Tānga i'ndeí be-ná nítə mé xi sijé-la Nainá, tsjá-lè.

²³ Jesús, kitsò-lə:

—Jè 'ndsi kjoaqáya-la.

²⁴ Marta kitsò:

—Be-ná k'ę nga kjoéhet'aà nàchrjein kíjnakan ijngoò k'a-ne, k'ę nga kjoaqáya-la ngats'iì xita xi jye k'en.

²⁵ Jesús, k'ęé kitsò-lə:

—'An-ná xi sìkjaáya-la xita ko tsjaà-la kjoaqbinachon. Jè xi mokjeiín-lə it'aà ts'ən nəs'ín kiyá, kíjnakan ijngoò k'a-ne. ²⁶ Ngats'iì xita xi títsajnakon, jñá xi mokjeiín-lə it'aà ts'ən, mìtsà jingoò k'a kiyá. Ngají, ¿kó si?, ¿a mokjeiín-lè?

²⁷ Marta kiùchjə kitsò:

—Jon Na'èn, 'an, mokjeiín-na nga ji-né xi Cristo; ji-né xi Ki'ndí-lə Nainá, jè xi k'oas'ín tjínè-lə nga kjojí ijsò'nde.

Jesús, mé-ne kiskindàyakeè-ne Lázaro

²⁸ Marta, k'e nga jye okitsò, kiìchja'ma-lə María xi ndichja ma, kitsò-lə:

—Ií tijna Maestro, chjə xó-lè.

²⁹ Jè María k'e nga kiì'nchré, nitoón tsasítjen, kiikón Jesús. ³⁰ Jesús, kj'eè kiì fahas'en-jiùn naχàndá, tákó yaá síjna ñánda ijchòkjaá indiaà Marta. ³¹ Jñà xítə judío xi títsajnakə ni'ya-lə María nga nchisíjehikon, k'e nga kijtseè nga tà nítón itjo ni'ya María, kiìtjingui-lə. K'oqá s'ín kisikítsjeèn tsà ya tífi kjindáya ñánda kisihijiùn Lázaro.

³² María k'e nga ijchò ñánda síjna Jesús, k'e nga kijtseè, tsasíjna xkó'nchit'aà-lə, kitsò-lə:

—Na'èn tsà ií-la tijni, jè 'ndse mì-la kiì k'en.

³³ Jesús k'e nga kijtseè nga tíkjindáya María tikoə nchikjindáya xítə judío xi tjiko, 'oón komà-lə inima-lə Jesús, ñó kjòba-lə. ³⁴ Jesús kiskònanguí, kitsò:

—¿Ñánda kisihijiùn?

Kitsò jñà xítə:

—Na'èn nchroboí, chítsejèn-lə.

³⁵ Jesús kiskindàya-né. ³⁶ Jñà xítə judío kitsò-lə xíkjín:

—Chítsejèn-lə, ñó matsjakeè Lázaro.

³⁷ Tjín i'nga xítə xi kitsò:

—Xítə jè komà-lə kiskíx'ə xkon xítə xi mìkiì tsejèn-lə, ña mìtsà komà-lə tsà mìkiì k'en Lázaro?

Kós'ín ma jaáya-lə Lázaro

38 Jesúś ijngooò k'a 'ñó 'on komà-lə inímañ-la. Kiì kasít'aà chrañà-lə jè itsjó-lə mik'en. Jngooò nguijo ñánda jngooò ndajø teè tichjoàjto-la. **39** Jesúś kitsò:

—Chjaàxiòn jè ndajø.

Jè Marta, ndichja mik'en, kitsò-lə Jesúś:

—Na'èn, jyeé-la ch'o jne nga jyeé tjín-lə ñijòn nachrjein nga kisihijiìn.

40 Kìichja Jesúś kitsò-lə:

—¿A mì jyeé k'oq kixan-lè, tsà mokjeiín-lè jchä-ne kjoajeya-lə Nainá?

41 K'ee jaàxin ndajø xi tichjoàjto-la itsjó-lə mik'en, Jesúś kiskoótsejèn ngajmiì, kitsò:

—Na'èn, tsjaà-lè kjondaà, ndaàhə chjí-lè nga na'yà-ná. **42** An be-ná nga kjit'aá nachrjein na'yà-ná, tanga koií k'oq kàxan-lè nga kjìn ma xítə xi títsajna mé-ne nga kokjeiín-lə nga ji kinikasén-ná.

43 K'e nga jye okitsò, 'ñó kìichja, kitsò:

—Lázaro, nchroboí, titjojj ngajo.

44 Jè xi kijna k'en, itjo-ne ngajo. Jñà ndsoko ko tsja, nikje na'ñó tjí'ñó-ne. Jè isén-lə, jngooò nikje chroba tíjtéjiìn. Jesúś k'ee kitsò-lə jñà xítə:

—Chínda'ñó-nò, kàtji-ne.

*K'e nga jñà xítə judío tsajoóya-ne nga siìk'en Jesúś
(Mateo 26:1-5; Marcos 14:1-2; Lucas 22:1-2)*

45 Jñà xítə judío xi j'iì nga tsobáhijtakø María, k'e nga kijtseeè koni s'ín kis'iìn Jesúś, kjìn ma xi kòkjeiín-lə it'aà ts'e. **46** Tanga tjín i'nga xítə judío xi kíikon jñà xítə fariseo, tsibénojmí-lə koni s'ín tjín kjoq xi kis'iìn Jesúś. **47** Jñà xítə sko-lə no'miì ko xítə fariseo tsibíxkóya xíkjín, tsibíjna jngooò junta ts'e xítə ítjòn-lə xítə judío, kitsò-lə xíkjín:

—¿Mé xi s'eén? Xítä jè ndaà jchán tís'ín kjoóxkón xi ndaà tjín. ⁴⁸ Tsà ta kí'nde-lá, ngats'iì xítä kokjeiín-lä it'aà ts'e. Ikjoàñ kjoíí xítä Roma, siìkits'ón-ya i'nde tsjeè-ná kó naxàndá-ná.

⁴⁹ Xi tijñà-ne xítä koi, jngooò xi 'mì Caifás xi no'miì ítjòn tijna jè nó jè, kiìchjä kitsò:

—Jñò, njímé kjoä xi tijìùn-nò, ⁵⁰ kó mìkiù nìkítsjeèn nga mochjeeén-né nga tà jngooò xítä kàtiyaàtjì-lä naxàndá-ná mì k'oqá-a-ne tsà kiyá yije xítä naxàndá-ná.

⁵¹ Caifás k'e nga k'oqas'ín kiìchjä mìtsà tà kjohítsjeèn ts'e. Tanga koi-né nga no'miì ítjòn tijna nó jè, Nainá kisikichiya-lä nga Jesús, k'oqá s'ín tjinè-lä nga jè naxàndá kiyátjì ngajo-lä. ⁵² Mitsà ta jè naxàndá kiyátjì ngajo-lä; tikoáá kojììxkóya-né ngats'iì jixti-lä Nainá xi xkjí xi ján naxàndá nchisíjchá yijo-lä, kóhokji nga títsa isò'nde. ⁵³ Tijè-ne nachrjein jè tsajoóya-ne nga siìk'en Jesús.

⁵⁴ Koií kjoä-lä Jesús mì tì kiì taxkjí tsajmeèjìùn osen-la xítä judío. Yaá kiì kíjna i'nde it'aà xìn ñánda nanguí kixí choòn ya chrañat'aà-lä jngooò naxàndá xi 'mì Efraín; yaá tsibjína kó xítä xi kota'yàt'aà-lä.

⁵⁵ Jyeé nchrobá machrañà s'eí Paxko ts'e xítä judío. K'e nga tìkj'eè mats'ia s'eí, kjìn xítä kiì ján Jerusalén nga kiì sítsjeèya yijo-lä koni s'ín tjín kjotíxoma-lä xi xkón tjín. ⁵⁶ Xkjí xi ján tsohótsji Jesús. K'e nga titásjna ya nditsin ingo, kitsò-lä xíkjín:

—¿Kó bixón? ¿A kjoíí s'eí Paxko, o xi majìn-né?

⁵⁷ Jñà xítä sko-lä no'miì kó xítä fariseo, k'oqá s'ín kitsjaà okixí tsà yá xi skoexkon ñánda tijna Jesús, kàtènojmí mé-ne nga tsoba'ñó-ne.

12

*Mé xi kis'iìn María it'aà ts'e Jesús
(Mateo 26:6-13; Marcos 14:3-9)*

¹ Nguì joòn nàchrjein chija ìsa-là nga kitjo s'eí Paxkò. Jesús kiì jáñ nàxàndá Betania ñánda tíjna Lázaro xi jè Jesús kisikjaáya-là k'e nga k'en. ² Yaá kisindaà-là tsojmì Jesús xi tsakjèn nga kòjñò. Jè Marta tsibíya tsojmì xi kiskine. Ngats'ìì xítà xi yaá títsajnat'aà ímixà, tikoá yaá tíjna Lázaro kò Jesús. ³ María j'iikò osen litro xkiì jne xi 'ñó chjí xi nguì ts'e nardo. Kisikaàjno ndsokò Jesús, ikjoàn kisixijno-ne tsjaskò. Kóhokji i'nga ni'ya, ndaà jchán kiijne. ⁴ Jngoò xítà xi kota'yàt'aà-là Jesús, jè ti-là Simón xi 'mì Judas Iscariote, jè xi siìngatsja Jesús jñà xítà kondra-là, kitsò:

⁵ —¿Mé-ne mìtsà kàsatíjna-ne xkiì jne jè? Tsà kàsatíjna-ne koni tjín síkijne chjí-là jngoò xítà xi jàñ sìndo nàchrjein síxá, mé-ne jè ton-là ko'bì-là jñà xítà imà.

⁶ Judas mìtsà koi kjoà-là okitsò-ne nga makájno-là xítà imà, koií-né nga xítà chijé-né. Jè ngatsja chijtsa xi sinchá ton; ma síchijé ton xi sinchá chijtsa. ⁷ Jesús kitsò-là:

—Kì k'oà 'mì-là jè chjoón. Xkiì jne jè tíjnatjò-là k'e nga 'an xi siìjñaà. ⁸ Jñò, kjit'aà nàchrjein kítsajnakò-nò jñà xítà imà, tànga 'an mìtsà tà kjit'aà nàchrjein i kótijnakò-nò.

*K'e nga jñà xítà judío tsajoóya-ne nga tikoá siìk'en
jè Lázaro*

⁹ 'Ñó kjìn xítà judío kisijiìn-là nga yaá tíjna Jesús yaá nàxàndá Betania; k'eé kiiltjingui-là. Tànga mìtsà tà koií kjoà-là Jesús kiì-ne; jè kiì katsejèn-là Lázaro

xi jè Jesús kisìkjaáya-lə k'ę nga k'en. **10** Jñà xítə sko-lə no'miì tsajoóya-ne nga t̄ikoä mejèn-lə sììk'en jè Lázaro, **11** koií kjoä-lə nga jè ngatjì-lə Lázaro, kjìn jchán xítə judío chinchat'aàxìn nga jye mokjeiín-lə it'aà ts'ę Jesús.

Kós'ín komà k'ę nga jè Jesús jahas'en-jiùn naxàndá Jerusalén

(Mateo 21:1-11; Marcos 11:1-11; Lucas 19:28-40)

12 Nga komà nchijòn, kjìn jchán xítə ijchò s'eí Paxko ján Jerusalén; kisijiùn-lə nga t̄ikoä ya kijchò Jesús; **13** tsate xkajén, itjo kiskoòñà-lə iya ndiyá; 'ñó kiìchjə, kitsò:

—¡Jeya kàtìjna Nainá! ¡Mé tà ndaà-lə jè xítə xi nchrobá ngajo-lə Nainá, xi xítaxá ítjòn-lə xítə naxàndá Israel!

14 Jesús kisakò jngoò-lə ndí búrró ki'ndí xi tsibìjnasòn-lə koni s'ín tìchjə Xojon-lə Nainá, nga tsò:

15 Kì tsakjoòn-jèn, ji naxàndá Sión,
chìtsejèn-lə xítaxá ítjòn-lè xi nchrobá,
tíjnasòn jngoò-lə ndí búrró ki'ndí.

16 K'ę nga sa ítjòn, jñà xítə xi kota'yàt'aà-lə Jesús mìkiì kjòchiya-lə kó tsòya-ne 'én koi. Tānga k'ę nga k'en Jesús, ikjoàn jaáya-lə nga kiùmijìn ján ngajmiì, skanda k'ęé kjòchiya-lə nga k'oqá s'ín komàt'in koni s'ín tìchjə xojon xi it'aà ts'ę.

17 Jñà xítə xi kijtseè k'ę nga jè Jesús kisìkjaáya-lə jè Lázaro nga jye kijnak'en, lsáá ndaà kisika'bísòn 'én, tsibénojmí yije-lə xítə xi kj'ejí. **18** Koií kjoä-lə 'ñó kjìn xítə kiìkjaá indiaà Jesús nga jye kii'nchré

jñà kojkón xi kis'iìn. ¹⁹ Jñà xita fariseo kitsò-la
xíkjin:

—Chítsején-la; jñá, nimé xi s'eén nga ngats'iì xita
isò'nde sa je fitjingui-la.

*Kó kitsò Jesús k'e nga jñà xita griego mejèn-la
skoexkon*

²⁰ Jñà xita xi ijchò s'eí jáñ Jerusalén nga ya
beèxkón Nainá, yaá títajnajiìn i'nga xita griego.

²¹ Xita koi ijchòkon Felipe xi Betsaida i'nde-la, nan-
gui xi chja-ne Galilea; tsibítsi'ba-la kitsò-la:

—Na'èn, mejèn-najen jchaxkon-jen Jesús.

²² Felipe kiì kénójmí-la Andrés; k'eé kiì Andrés ko
Felipe tsibéñójmí-la Jesús. ²³ Jesús kiìchja kitsò-la:

—Jyeé ijchò nachrjein-la nga je Ki'ndí-la Xita
kjimijìn ijngoò k'a-ne ngajmìì mé-ne nga jeya
kíjna-ne. ²⁴ Nguì okixiì xi xan-nò, je nojmé tsà
mìkiù tjókiyá k'e nga sitje, tà jngoo kjit'aá komá.
Tanga tsà tjókiyá k'e nga sihijiìn, kokjìn-ya-né.

²⁵ Je xita xi tjòkeè yijo-la nga mì mé kjo'in
sakò-la, tà saá siùchija-né ko kjo'in kíjnajiìn;
tanga je xita xi mìkiù tjòkeè yijo-la i isò'nde,
ndaà tínatjò-la kjoaqbinachon-la skanda ta mé
nachrjein-ne. ²⁶ Tsà yá xi mejèn-la nga 'an
siùxáko-na kàtjanchrobá tíjingui-na; yaá ñánda nga
'an kótijna, tíkoá je, yaá kíjnataa-na. Tsà yá xi 'an
siùxáko-na je Na'èn-nä ndaà skoexkón.

K'oqá s'ín tsibéñójmí Jesús it'aà ts'e koqabiyàà-la

²⁷ 'T'ndej 'ñó jchán ba ma-la inimà-nä. ¿Mé 'én xi
kichjà? ¿A k'oqá xan-le: "Na'èn, tínachrjekàjiìn-ná
kjo'in xi komat'ian je hora je"? Majin, nga koií xá
j'i-na nga kitasòn. ²⁸ Na'èn, jeya tijni.

Tik'e-ne kina'yà jngòò-là 'én xi ngajmiì nchrobá-ne, kitsò:

—Jyeé kòkjìn k'a jeya sítkíjna yijo-nà kó ijngòò k'a jeya siítkíjna yijo-nà.

²⁹ Jñà xítà xi ya títsajna, k'e nga kiì'nchré, tjín xi kitsò: ch'óón xi jane. Jñà xítà xi i'nga, kitsò:

—Àkjale-là Nainá xi kiìchjà-là.

³⁰ Kiìchjà Jesús kitsò:

—'Én xi kàna'yà-là mìtsà kjondaà ts'an, kjondaà tsajòn-nò. ³¹ Jè hora jè, nga sindaàjiìn-là isò'nde; j'ndei, jyeé ijchò hora nga jè xítà neijí xi tíhotíxoma-là isò'nde, jyeé kitjojiìn. ³² K'e nga 'an, tjámiìtjen it'aà nangui, ngats'iì xítà, 'aán kichjà-là nga kjinchrobàt'aà-na.

³³ Koií okitsò-ne, jè tsibénojmíya kós'in komat'in k'e nga kiyá. ³⁴ Jñà xítà kiìchjà kitsò-là:

—'Ya-nájen nga jè kjotíxoma-là Nainá xi kiskiì Moisés, k'oqá s'ín tichjà, tsò-né: Jè Cristo, kíjnakan-ne njítà kjé-ne. Ngaji, ¿mé-ne kosi-ne nga mochjeén-né nga jè Ki'ndí-là Xítà tjámiìtjen-t'aà nangui? ¿Yá-ne xi Ki'ndí-là Xítà 'mì-là?

³⁵ Jesús kitsò-là:

—Tákó kíjnajiìn chiba nachrjein-nò ni'ín xi sítiseèn-nò. Titjájmeè nga tíjnajiìn-nò xi sítiseèn-nò, mé-ne nga mì kojñò-nò. Jè xi ijìùn jñò tsó'ba mìkiì beè kós'in fi. ³⁶ Kàtakjeiín-nò it'aà ts'e ni'ín xi sítiseèn k'e nga tákó tíjnajiìn-nò, mé-ne nga ya kitjá ñánda iseèn choòn.

K'e nga jye okitsò Jesús, kiì tsibijna'ma-là jñà xítà.

Mé-ne jñà xítà judío mìkiì kòkjeiín-la it'aà ts'e Jesús

37 Jesús, nás'ín tákó 'ñó kjìn kjoxkón ndaà kis'iìn nga nguixkòn xítà, jñà xítà mìkiù kòkjeiín-là. **38** Koií tsitasòn 'én xi kiskiù Isaías, xítà xi kiìchjaya ngajo-là Nainá, nga kitsò:

Nä'en, ¿yá-né xi tímokjeiín-là 'én-ná xi kinokjoàyaá?
¿Yá xi tihokoò-là nga'ñó xi tjín-lè?

39 Koií kjoa-là nga mìkiù kòkjeiín-là, nga k'oqá s'ín tichjá ìjingoò k'a xojon-là Isaías ñánda tsò:

40 Nainá tsibíchjoà xkòn,
kisítájaàjiìn iníma-là,
mé-ne nga mìkiù kotsejèn-là,
mìkiù kochiyya-là ijìlin iníma-là
nga tikoà mì 'an kjinchrobàt'aà-na nga 'an sındaà-na.

41 Isaías, koií k'oas'ín kiìchjá-ne nga jyeé kijtseè jè kjoa jeya-là Jesús nga it'aà ts'eé kiìchjá.

42 Nás'ín koatsò 'én koi, kjìn xítà judío kòkjeiín-là it'aà ts'e Jesús, skanda kòkjeiín i'nga-là xi xita sko-là. Tanga mìtsà jngoo k'a tsakó yijo-là nga jye kòkjeiín-là it'aà ts'e Cristo; nga jñà tsakjón-là jñà xítà fariseo, tsà ya kochrjekàjiìn ni'ya ingo sinagoga. **43** Jè xi mejèn-là nga ìsa ndaà kítsajna nga nguixkòn xítà mì k'oq-ne koni nga nguixkòn Nainá.

'Én xi kiìchjá Jesús, nga jè koïndaàjiìn-la xita

44 Jesús 'ñó kiìchjá kitsò:

—Jè xi mokjeiín-là it'aà ts'an, mìtsà tà it'aà ts'an mokjeiín-là, tikoà mokjeiín-là it'aà ts'e Nä'en-na xi jè kisikasén-na. **45** Jè xi beèxkon-na, tikoà beèxkon-né jè xi kisikasén-na. **46** 'An xi síhiseèn-là xítà, koií xá j'i-na i isò'nde, nga ngats'ìì xítà xi kòkjeiín-là it'aà ts'an, mì ya kítsajnajìin ijìlin jñò.

47 Jè xi 'nchré 'én-na kó mìkiì síkitasòn, mìtsà 'an tsjaà-lá kjo'in nga mìtsà koi xá j'i-na nga kjo'in tsjaà-lá xítá isò'nde, koií xá j'i-na nga kochrjekàjñaaà kjo'in xítá isò'nde. **48** Jè xi ochrjekàngui-na nga mìkiì kjoétjò 'én-na, tjín xi tsjá-lá kjo'in. Jè 'én xi jye 'an kichjà, jè tsjá-lá kjo'in k'e nga kjoéhet'aà nachrjein. **49** K'e nga chjà, mìtsà tà kjohítsjeèn ts'an sìkjeén, jè Ná'èn-na xi kisikasén-na kitsjaà-na okixi kós'ín chjà koá mé 'én xi kokoòya. **50** Be-ná jè kjomoxoma-lá Ná'èn-na, jè xi tjín-lá kjoabinachon nitá kjé-ne. Jñà 'én xi 'an chjà, k'oáá s'ín chjà koni s'ín tsatíxoma-na Ná'èn-na.

13

K'e nga jè Jesús tsaníjno ndsoko xítá xi kota'yàt'aà-lá

1 Chibaá nachrjein chija-ìsa nga kitjo s'eí Paxko ts'e xítá judío. Jesús jyeé tíjiìn-lá nga jye ijchò nachrjein nga sìlkíjna isò'nde nga jye tífiko-ne Ná'èn-lá. Tænga Jesús tjòkeè kijtseè yije xítá-lá i isò'nde kóni skanda jyehet'aà nachrjein-la.

2 K'e nga jye kójñò, Jesús tíkjèn-kó xítá-lá, kó jè xítá neíí jyeé k'oas'ín tsibíjùn iníma-lá jè Judas Iscariote, ti-lá Simón, nga jè siìngatsja Jesús it'aà ts'e xítá kondrà-lá. **3** Jesús jyeé tíjiìn-lá nga jè Ná'èn-lá kisìngatsja yije kjoá nga jè kòtixoma-lá nga it'aà ts'e Nainá inchrobà-ne kó tijè tífiko ìjngoò k'a-ne. **4** Jesús tsasítjen-t'aà ímixá, jaàxìn nachro xi kisòn-'nga-lá, kiskoé jngoò nikje toalla, tsibíkjá ndáyá-lá. **5** Ikjoàn kiskoé jngoò tiná, tsibíya nandá, tsibíts'iá nga tsaníjno ndsoko xítá xi kota'yàt'aà-lá, ikjoàn kisixíjno-ne jè nikje toalla xi tíkjá ndáyá-lá.

⁶ K'è nga ijchò kasít'aà-là Simón Pedro nga mejèn-là kònijno ndsokò, Simón kitsò:

—Na'èn, ¿a ok'ín-na nga ji kònijnoi ndsokoaà?

⁷ Kìichjà Jesús, kitsò:

—I'ndei mìkiì machiya-lè mé kjoà xi tìs'iaàn, tanga koma iskan, k'èé kochiya-lè.

⁸ Jè Pedro kitsò:

—Mìkiì tsjaà'nde nga ndsokoaà kònijnoi.

Jesús kitsò-là:

—Tsà mìkiì kónijnoa ndsokoiì mìtsà xítà ts'àn xán-lè.

⁹ K'èé kitsò Simón Pedro:

—Na'èn, mìtsà tà ndsokoaà tañijnoiì, tìkoá tañijnoiì ndsqa kó skoaà.

¹⁰ Kìichjà Jesús kitsò-là:

—Jè xi jye tsangàya, tà jè ndsokò mochjeén nga saníjno, nga jyeé tsjeè yije yijo-là. Jñò, tsjeé kjoàñ na'sín mìtsà kóhojtión.

¹¹ Jesús koií k'oas'ín kitsò-là: “Mìtsà tà ngats'ioò nga tsjeè kjoàñ”, nga jyeé tìjiìn-là yá-né xi sìngatsja it'aà ts'e xítà kondrà-là.

¹² K'è nga jye tsaníjno ndsokò jñà xítà-là, tsohòkjá-ne nàchròkisòn-'nga-là. Tsibijnat'aà-ne ímixà, kitsò-là:

—¿A machiyaá-nò kjoà xi kàsiìkò-nò? ¹³ Jñò, k'oqá bixón nga Maestro kó Na'èn 'mì-ná. Ndaà bixón, kixií kjoà xi 'mì-ná. ¹⁴ 'An, xi Maestro kó Na'èn 'mì-na, kònijnoa ndsokoò, jñò tìkoá mochjeén-né nga k'oà tìs'ín tañijnoò ndsokò xinguíqo. ¹⁵ 'An, k'oqá sín kijna jingoò-nò xkósòn mé-ne jñò k'oà tìs'ín tìkoo xinguíqo koni sín kàsiìkò-nò. ¹⁶ Nguì kjoà kixií xi xan-nò, jè xi chí'nda tíjna, mìtsà jè tíjna ítjòn-là nei-là. Tìkoà jè xi

satíxá-lə mìtsà jè tijna ítjòn-lə jè xi otíxá-lə. ¹⁷ I'ndei nga jye machiya-nò kjoq̄ koi, mé ta ndaà-nò tsà k'oas'ín sikitasòn nga kōs'ín s'een.

¹⁸ Mìtsà ngats'ioò k'oatìxan-nò; bexkon-ná jñà xítə xi 'an jaàjñà. Mochjeén-né nga kàtitasòn koni s'ín tichjə Xojon-lə Nainá nga tsò: "Jè xi kjèn-kō-na, tijè-ne xi kondra kiìtjingui-na." ¹⁹ Tibenójmí-nò kjoq̄ koi k'e nga tijk'eeè k'oq̄ ma, mé-ne k'e nga jye k'oas'ín koma, kokjeiín-nò nga 'an-ná [xi Nainá]. ²⁰ Nguì kjoq̄ kixií xi xan-nò, jè xi skoétjò xítə xi 'an siìkasén, 'qán skoétjò-na; kō jè xi skoétjò-na, jè skoétjò jè xi kisìkasén-na.

Kó kitsò Jesús k'e nga tsibénójmí nga jè Judas siìngatsja xítə kondra-lə
(Mateo 26:20-25; Marcos 14:17-21; Lucas 22:21-23)

²¹ Jesús k'e nga jye ɔkitsò, 'ñó jchán kokájno-lə; ñingoò k'a kiìchjə, kitsò:

—Nguì ɔkixií xi xan-nò, i tijnajiìn jngoò-nò xi siìngatsja-na it'aà ts'e xítə kondra-na.

²² Jñà xítə xi kota'yàt'aà-lə, xki xi jáñ kiskoò'an xíkjín nga mìkiì tijìin-lə yá-ne xi ɔtítsò-lə Jesús.

²³ Jngoò xítə xi kota'yàt'aà-lə Jesús ya tijnakjoòkō k'e nga nchikjèn, jè xítə-lə xi jè Jesú 'ñó matsjakeè.

²⁴ Jè Simón Pedro, kitsjaà-lə seña jè xítə xíkjín xi ya tijnakjoòkō Jesús nga skonangui-lə yá-né xi ɔtítsò-lə. ²⁵ Jè xítə jè, ìsa 'ñó tsibijnat'aà chrañà-lə; kiskònanguí-lə, kitsò-lə:

—Na'èn, ¿yá-né xi ɔtì'mì-lə?

²⁶ Kiìchjə Jesús kitsò:

—Jè xi tsjaà jngoò-lə inchrájín 'nchi, jè-né xi ɔtìxan-lə.

K'eeé kitsjaà-lä jè Judas Iscariote, ti-lä Simón. ²⁷ Jè xítä neíí nítóón jahas'en-jiùn iníma-lä Judas k'ë nga kiskoé inchrájín. Jesús kitsò-lä:

—Jè kjoä xi s'jin xátíya kot'iin.

²⁸ Jñà xítä xi títsajnat'aà ímixa xi nchikjèn, nijngooxi kjochiya-lä mé-ne kos'ín kitsò-ne Jesús.

²⁹ Tjín i'nga xítä xi k'oas'ín kisikítsjeèn; maá-lä tsà títsò-lä Jesús: “Tsojmì tñndí xi ts'e s'eí.” O tsà títsò-lä: “Ton tjii chiba-lä xítä ima.” Nga jè Judas ngatsja chijtsa ton. ³⁰ Judas, k'ë nga jye tsakjèn inchrájín, nítóón itjo ni'ya; kiì; nga jye jñò choòn.

Kjotíxoma xítse xi kitsjaà Jesús

³¹ K'ë nga jye itjo ni'ya Judas nga kiì, Jesús kitsò:

—I'ndeí, jè Ki'ndí-lä Xítä, jyeé jeya tíjna. Tikoä Nainá jyeé jeya tíjna it'aà ts'e Ki'ndí-lä. ³² Nainá tsà jeya tíjna it'aà ts'e Ki'ndí-lä, tijè-ne Nainá jeya sìlkíjna Ki'ndí-lä. Nítóón jcha-lä kjoä jeya-lä.

³³ Jñò, xi ndí ixti-nä xan-nò, mitsà ti tse kótijnakò ìsa-nò. Jñò, kinchátsji-ná tænga k'oäá xan-nò koni kixan-lä jñà xítä judío: Ya ñánda tìfia, jñò, mikiù komakonguió. ³⁴ Jngoò kjotíxoma xítse tsjaà-nò: Titsjacha xinguiqo nga jngoò ijngoò. K'oas'ín titsjacha xinguiqo koni s'ín 'an kisitsjakeè-nò.

³⁵ Tsà k'oas'ín sitsjacha xinguiqo nga jngoò ijngoò, k'oäá s'ín skoë-ne ngats'ìi xítä nga kixi kjoä nga ya chìta'yàt'aà-ná.

'Én xi kiichja Jesús nga jè Pedro kjó'mat'in

(Mateo 26:31-35; Marcos 14:27-31; Lucas 22:31-34)

³⁶ Simón Pedro kiskònangui-lä Jesús, kitsò-lä:

—Na'èn, ¿ñánda tì'mì?
Jesús, kitsò-lä:

—Yaq nánda tifia, mìkiì komá kjítjingui-ná xi kjoaq niton, tanga k'ę nga komá iskan, komáá kjítjingui-ná.

³⁷ Simón Pedro kitsò-laq:

—Na'en, i'ndeij, ¿mé-ne mìkiì komá kjítjingui-lè? Tíjingoò takoán nga 'an kiyá ngajo-lè.

³⁸ Jesús kiichja, kitsò-laq:

—¿A kixií kjoaq nga tíjingoò takoìn nga ji kiyá ngajo-ná? Nguì okixií xi xan-lè, k'ę nga tikj'eè kjindáya kóxtí, jàn k'a tsjá'mat'in-ná nga mìkiì yaxkon-ná.

14

*Kó s'ín komá nga ma kijchoaá ya nánda tíjna
Na'en-ná*

¹ Kì makájno-nò. Kàtakjeiín-nò it'aà ts'ę Nainá, tikoaq kàtakjeiín-nò it'aà ts'an. ² Ján ni'ya-la Na'en-na tjín jchán i'nde nánda ma níkjáya. Tsà mi kixi kjoaq nga k'oqas'ín tjín, mi-la tsà tà chjà k'oqá xán-nò nga tifikindaà-nò jngoo i'nde xi tsajòn. ³ Koni s'ín kjián nga kíndaà-nò i'nde, k'oqá tis'ín kjoiaq ijingoò k'a nga kjíko-nò, mé-ne ya nánda kótijna, tikoaq ya kitsajnakó-ná. ⁴ Jñò jyeé 'yaà kós'ín fi ndiyá nánda tifia.

⁵ Tomás kitsò:

—Na'en mìkiì 'ya-jen nánda tì'mì. ¿Kós'ín jcha-najen ndiyá?

⁶ Jesús kitsò-laq:

—'An-ná xi ndiyá, 'an-ná xi kjoakixi, 'an-ná xi kjoabinachon. Tajingoò it'aà ts'an komá kijchò jñò nánda tíjna Na'en-ná. ⁷ Jñò, tsà yaxkon-ná, tikoaq

jchaxkon-nò Na'èn-na. T̄anga i'ndei, jyeé yaxkon kō titsachitsejèn-la.

⁸ Felipe kitsò:

—T̄akó-nájen yá-ne xi Na'èn 'mì. Ta k'oqá tjín xi kojngò-ne takòn-jen.

⁹ Jesúس kiìchjá kitsò-lá:

—Ji Felipe, kjótseé t̄ijnako-nò, ¿a tà kj'eè yaxkon-ná? Jè xi jye kijtseèxkon-na, jyeé kijtseèxkon Na'èn-na. ¿Mé-ne kosi-ne: “T̄akó-nájen xi Na'èn 'mì”? ¹⁰ ¿A mì mokjeiín-lè nga 'an, yaá t̄ijnakoqa Na'èn-na, koq jè Na'èn-na yá t̄ijnako-na? Jñà 'én xi 'an chjákó-nò, mitsà kjohítsjeèn ts'an; jè Na'èn-na xi t̄ijnako-na, jè-né xi tísixá it'aà ts'an. ¹¹ Katakjeiín-nò nga 'an yá t̄ijnakoaa Na'èn-na, kō jè Na'èn-na yá t̄ijnako-na. Tsà mìkiì mokjeiín-nò it'aà ts'an, nás'ín tà jè katakjeiín-nò it'aà ts'e xá-na xi 'an tís'iaàn. ¹² Nguì okixií xi xan-nò, jè xi mokjeiín-lá it'aà ts'an, t̄ikoá komaá-lá s'iin xá xi 'an s'iaàn; skanda isáá tsato s'iin, nga 'an, ján tifia ñánda tijna Na'èn-na. ¹³ Niña mé xi sijé-la Na'èn-na xi it'aà ts'an, 'an sìkitasoàn, mé-ne jè Na'èn-na jeya kíjna-ne it'aà ts'e Ki'ndí-lá. ¹⁴ Tsà mé xi sijé it'aà ts'an, 'an, sìkitasòn-ná.

K'engajé Jesúś kitsjaà 'én-lá nga siìkasén jè Iníma Tsjeè-lá Nainá

¹⁵ Jñò, tsà matsjacha-ná t̄ikitason kjotíxoma-na.

¹⁶ 'An, kítsi'bà-lá Na'èn-na nga kàtasíkasén jingoò-nò jè xi kosíko-nò, mé-ne kijt'aà nàchrjein kíjnakó-nò.

¹⁷ Jè xi siìkasén-nò Na'èn-na, jè Iníma Tsjeè-lá xi ngui kjoa kixi. Jñà xítá isò'nde, mìkiì koma skoétjò nga mìkiì beèxkon, t̄anga jñò yaxkon-nò nga yá t̄ijnako-nò, kō yaá kíjnajiìn iníma-nò. ¹⁸ Mìkiì

siìkítsajna jchàñ-nò, kjoikon ijngoo k'a-nò nga kótijnakò-nò. ¹⁹ Tà chibaá nàchrjein chija-là nga jñà xítà isò'nde mì tì kìi skoexkon-na; tànga jñò jchàxkon-ná; tìkoáá kítsajnakon-nò nga 'an tijnakon-ná. ²⁰ K'e nga kijchò nàchrjein jè, jchà-nò nga yaá tijnakoaa Nà'èn-na, koa jñò yaá titsajnakon-ná, ko 'an yaá tijnako-nò. ²¹ Jè xi tíjìn-là kjotíxoma-nà tìkoáá síkitasòn-né, jè-né xi matsjakeè-na. Ko jè xi matsjakeè-na tìkoáá kotsjakeè Nà'èn-na. 'An, tìkoáá matsjake-ná koa kokoò tsejèn-là yijo-na.

²² Kiskònangui Judas (mìtsà jè Iscariote). Kitsò-là:

—Nà'èn kós'ín kóma nga tà ngajen kokótsejèn-nájen yijo-lè nga mìtsà jñà xítà isò'nde kokótsejèn-là yijo-lè.

²³ Kìichjà Jesús, kitsò-là:

—Jè xi matsjakeè-nà sìkkitasòn 'én-na; ko jè Nà'èn-na kotsjakeè-né. Nà'èn-na ko 'an kjinchrobàchón-nájen; yaá kítsajnakò-jen. ²⁴ Jè xi mìkiì matsjakeè-na mìkiì síkitasòn 'én-na. Jñà 'én xi jñò titsana'yà, mìtsà ts'àn, ts'ëé Nà'èn-na xi kisikasén-na.

²⁵ 'K'oáá s'ín tibenojmí yije-nò 'én koi k'e nga tákó tijnako isà-nò. ²⁶ Jè xi kosiko-nò, jè Inimà Tsjeeè-là Nainá xi it'aà ts'àn sìkkasén-nò Nà'èn-na, jè kòkòya yije-nò koa sìkkitsjeèn-nò ngats'iì 'én xi tìxan-nò.

²⁷ "An, tsjaà-nò kjoa'nchán; yaá sikíjnajñàà inimà-nò. K'oáá s'ín tsjaà-nò koni s'ín 'nchán tijnàa, mìtsà k'oás'ín tsjaà-nò koni s'ín tsjá isò'nde. Kì makájno-nò ko kì tsakjoòn-jèn. ²⁸ Jñò, jyeé kina'yà koni s'ín tìxan-nò nga 'an tìfia tànga kjoii ijngoo k'a. Tsà kixi kjoa nga matsjacha-ná, jñò,

tikoá kotsjaá-nò nga xan-nò: Jye tìfia ñánda tíjna Ná'èn-na; nga jè Ná'èn-na ìsaá tíjna ítjòn mì k'oá-ne koni 'an. ²⁹ K'oáá s'ín tibenojmí ítjòn-nò kjoá koi, mé-ne k'e nga jye kitasòn, kókjeiín-nò.

³⁰ 'Mì ti kiù kjìn 'én kichjàko ìsa-nò. Jyeé nchrobá xítà nejí xi tíhotíxoma-là jè ìsò'nde; tànga nímé nga'ñó tjín-là nga jè sìlkijne-na. ³¹ K'oáá s'ín kitasòn, mé-ne skoe-ne jñà xítà ìsò'nde nga matsjake Ná'èn-na nga tísikitasoàn kjotíxoma xi kitsjaà-na.

'Tisítjeen, tikkiaán.

15

Jè xi ngui yá-là toò uva kó jñà xi chrja-là

¹ "Aán ngaya-là yá je-là toò uva; jè Ná'èn-na xi síxákø. ² Ngats'iì chrja-là yá uva xi it'aà ts'an nchrobát'aà-ne xi mìkiù ojà-là toò, Ná'èn-na otet'aà-né; koá jñà xiojà-là toò, ta sítsjeè-né, mé-ne nga ìsa ndaà kojá-là toò. ³ Jñò, jyeé k'oás'ín kjòtsjeè-nò xi it'aà ts'e 'én xi okixan-nò. ⁴ Jñò, mochjeén-né nga ya kítsajnakø kjit'aà-ná koá 'an, yaá kótijnakø kjit'aà-nò. Íngoò chrja-là yá toò uva, mìkiù kojá-là toò tsà mìkiù 'ñó tjít'aà jè yá je-là. It'aà tsajòn, k'oá tís'ín tjín, nímé xi s'een tsà mì 'an kítsajnakø kjit'aà-ná.

⁵ "An-ná xi yá je-là toò uva, jñò-nó xi chrja-là. Jè xi 'an kíjnako kjit'aà-ná ko 'an kótijnako kjit'aà, ndaà jchán kojá-là toò. Tànga nímé xi s'een tsà titsajnat'aàxìn-ná. ⁶ Jè xi mìtsà 'an kíjnako kjit'aà-na, k'oáá s'ín tjáxin koni chrja-là yá xi nímé toò ojà-là; k'e nga jye xì, maxkó-né ikjoàñ sinchájiìn ni'ín nga tì.

⁷ Jñò, tsà ya kitsajnakò kjit'aà-ná, koà tsà kixi kitsajnakò 'én-na xi 'an tsakoòya-nò, tijé nítà mé xi mejèn-nò, k'oqá s'ín kitasòn-nò koni s'ín kixón.

⁸ K'oqá s'ín ma-ne jchà-là kjoajeya-là Ná'én-na k'e nga 'ñó kjìn toò koja-nò kò k'oqá s'ín ma-ne nga 'ya-là nga kixi kjoà nga ya chìta'yàt'aà-ná.

⁹ Koni s'ín matsjakeè-na Ná'én-na, jñò, 'an, k'oqá tís'ín matsjake-nò. Mochjeén-né nga k'oqas'ín titsajnakò kjit'aà kjoà tsjacha-na. ¹⁰ Tsà sikitasòn kjotíxoma-na, yaá kitsajnjñoò kjit'aà kjoà tsjacha-na. 'An, k'oqá tís'ín sikitasoàn kjotíxoma-la Ná'én-na kò yaá tijnajñaà kjit'aà kjoatsjacha-la.

¹¹ Jñò, k'oqá s'ín chjàkò-nò mé-ne sijnajiìn-ne inimà-nò kjotsja xi 'an tjín-na kò ngui ndaà s'e-nò kjotsja. ¹² Kjotíxoma-na xi 'an tsjaà-nò, jè-né nga titsjacha xinguio nga jingoò ijngoò, koni 'an matsjake-nò. ¹³ Jè xítà xi biyaàtji ngajo-là amigo-là, jè-né xi isà 'ñó matsjake è xíkjín. ¹⁴ Jñò-nó xi amigo-na xan-nò, tsà sikitasòn koni s'ín bìnè-nò.

¹⁵ Mì tí chi'nda-na xan-nò nga jè chi'nda mìkiì beè mé xi s'ín nei-la. Amigo ts'aán xan-nò nga jyeé tsibenojmíya yiye-nò kjoà xi tsakóya-na Ná'én-na.

¹⁶ Mìtsà jñò kichjaàjììn-ná, tạ saà 'an jaàjììn-nò. Kitsjaà-nò xá nga konguió mé-ne nga ndaà sixá-nò. Jè xá-nò sijna-né nítà kjé-ne, mé-ne k'e nga mé xi sijé-la Ná'én-na xi it'aà ts'aán, tsjá-nò. ¹⁷ Jè kjotíxoma xi 'ñó tibìnè-nò: Nga tjòcha jchàa xinguio nga jingoò ijgoò.

Mé-ne jñà xítà isò'nde sítikeè-ne xítà-la Jesús

¹⁸ Jñò, tsà sijtike-nò jñà xítà isò'nde, katasijiìn-nò nga 'an, k'oqá s'ín kisijtike è ítjòn-na.

¹⁹ Jñò, tsà tákó ya titsajnajiìn-la xítà isò'nde, jñà

xítá isò'nde kotsjakeé-nò koni s'ín matsjakeè xítá xíkjín. Tānga jñò, mìtsà tì i-ne isò'nde tsajòn. 'An jaàjiìn-nò nga tsachrjekàjiìn-nò kjoaq xi tjín isò'nde, koií kjoaq-lä nga majtikeè-nò jñà xítá isò'nde. ²⁰ Ndaà tìkítsjeèn koni s'ín kixan-nò: "Jè xi chínda tijna, mìtsà lsä tijna ítjòn-lä nei-lä." Koni s'ín kiìtjingui kondra-na jñà xítá, jñò, k'oqá tìs'ín kijtjingui kondra-nò. Tsà kisìkitasòn 'én-na, tìkoqá siìkitasòn tsajòn. ²¹ Ngats'iì kjoaq koi, k'oqá siìko-nò jè ngatjì-lä it'aà ts'än nga mìkiì beèxkon jè xi kisìkasén-na.

²² "An, tsà mì-la kiì j'iaa ko tsà mì-la kiì tsohókoqa, ni mé-la jé tjín-lä. Tānga j'ndei, mì tì kiì koma kósiko-ne yijo-lä kjoaq ts'e jé-lä. ²³ Jñà xítá xi 'an majtikeè-na, tìkoqá majtikeè Nà'èn-na. ²⁴ Nímé-lä jé tjín-lä jñà xítá tsà mì-la kiì kijtseè jñà kjoqxkón xi 'an kis'iaàn xi ni saá jngoo xítá k'oqás'ín s'ín. Tānga jyeé kijtseè kjoqxkón xi 'an kis'iaàn, tānga takó majtikeè-na tìkoqá majtikeè Nà'èn-na. ²⁵ K'oqás'ín tíma nga tibitasòn 'én xi tjít'aà Xojon-lä Nainá xi kota'yà xítá koi, nga tsò: "Tísíjtikeé-na nas'ín nì mé kjoaq tìsìkoqá."

²⁶ Tānga k'e kitjojen jè xi kósiko-nò, xi 'an sìkasén it'aà ts'e Nà'èn-na, jè Inìmà Tsjeè-lä Nainá xi ngui okixi, xi it'aà ts'e Nà'èn-na nchrobá-ne, jè tsjá 'én it'aà ts'än. ²⁷ Jñò, tìkoqá k'oqo 'én it'aà ts'än nga yáá titsajnakó-ná kóni nga tats'en-lä kjoaq.

16

¹ 'K'oqás'ín tìbenojmí-nò kjoaq koi mé-ne nga mìkiì kinchat'aàxìn-nò nga mokjeiín-nò it'aà ts'än. ² Kochrjekàjiìn-nò ya ni'ya ingo sinagoga. Tìkoqá kijchò nachrjein k'e nga nítá yá-ne xi siìk'en-nò

k'oqá s'ín siìkítsjeèn nga Nainá nchisíxá-lä. ³ Koií kjoä-lä nga k'oqas'ín s'iìn-ne nga mìkiì beèxkon Na'èn-na, tikoqá 'an mìkiì beèxkon-na. ⁴ Koií k'oqas'ín tìxan-nò mé-ne k'e nga kijchò nachrjein kiìtsjeèn-nò nga jyeé tsibenojmíya yiye-nò. K'e nga sa ítjòn, mìkiì qkixan-nò nga yaá tìjnako-nò.

Xá xi s'ín Iníma Tsjeè-lä Nainá

⁵ 'Tanga i'ndei, jyeé tìfiko-na jè xi kisìkasén-na. Jñò, nijngoo chjinangui-ná, ñanda tìfia. ⁶ Tà saà kjoäba tìjìn iníma-nò, jè ngatji-lä koni tìxan-nò kjoä koi. ⁷ Én kixí xi tìxan-nò; kjondaà tsajòn-nò nga kjián. Tsà mìkiì kjián, mìkiì koma kitjojen jè xi kosíko-nò nga i kíjnako-nò. Mochjeén-né nga kjián mé-ne nga koma sikasén-nò. ⁸ K'e nga kitjojen jè xi kosíko-nò, jè siìkíchiya ndaà-lä xítä isò'nde kjoä ts'e já, ko kjoä xi kixi tjín ko nga sindaàjiìn yá xi koko-lä kjo'in. ⁹ Jè siìkíchiya ndaà-lä xítä isò'nde xi kjoä ts'e já nga mìkiì mokjeiín-lä it'aà ts'än. ¹⁰ Ko siìkíchiya ndaà-lä xítä it'aà ts'e kjoä xi kixi tjín, nga 'an jyeé tìfia ñanda tìjna Na'èn-na. Jñò, mì ti kii jchaxkon-ná. ¹¹ Ko siìkíchiya ndaà-lä xítä nga sindaàjiìn-lä yá xi koko-lä kjo'in, koi kjoä-lä nga jè xítä neijí xi tihotíxoma-lä isò'nde jye k'oqas'ín tjínè-lä nga kjo'in s'e-la.

¹² 'Kjìn jchán kjoä tjín ìsa xi kj'eíí xi koxán-nò tænga i'ndei mìkiì titsajnandaà nga kjoahas'en-jiìn-nò. ¹³ K'e nga kitjojen jè Iníma Tsjeè-lä Nainá xi ngui kjoä kixi, jè siìkixiya ndaà-nò xi ngui kjoä kixi nga mìtsà kjohítsjeèn ts'e siìkjeén k'e nga kichja. K'oqá s'ín kichja koni s'ín tjín kjoä xi 'nchré. Kéènojmí-nò kjoä xi s'e k'e nga koma iskan. ¹⁴ Jè jeya siìkíjna-na k'e nga

tjoé-lə 'én-nə ikjoàn kokòya-nò. ¹⁵ Ngats'ìi xi tjín-lə Na'èn-nə, tikoqá ts'ən-ná. Koií k'oqa xan-nò nga jè Inimá Tsjeè-lə Nainá tjoé-lə 'én xi ts'ən, ikjoàn kokòya-nò.

Mé-ne jè kjoba, kjotsjaá koma-ne

¹⁶ Jñò, tà chibaá nachrjein chija nga mì ti kiù jchaxkon-ná; xi koma jò jàñ nachrjein ijngook k'a jchaxkon ijngook k'a-ná nga jè tífikoa Na'èn-nə.

¹⁷ Xitq xi kota'yat'aà-lə k'eé kitsò-lə xikjín:
—Kó tsòya-ne 'én xi tsò-lə: tà chibaá nachrjein chija-lə nga mì ti kiù jchaxkon-ná, xi koma jò jàñ nachrjein, ijngook k'a jchaxkon-ná nga jè tífikoa Na'èn-nə.

¹⁸ Kitsò-lə xikjín:
—¿Kó tsòya-ne 'én xi tsò-lə: "Ta chibaá nachrjein chija"? Mìkiù fiya-ná koni s'ín chja.

¹⁹ Jesús, tik'eé kjòchiya-lə nga jñà xita-lə mejèn-lə skonangui-lə ko tsòya-ne 'én xi kìchja. K'eé kitsò-lə:

—¿A titsachjinangui-lə xinguio ko tsòya-ne koni s'ín kàxan-nò: Ta chibaá nachrjein chija-lə nga mì ti kiù jchaxkon-ná, xi koma jò jàñ nachrjein ijngook k'a jchaxkon-ná? ²⁰ Nguì okixij xi xan-nò, jñò, ba s'e-lə inimá-nò, jchihindáya-nò, tanga jñà xita isò'nde tsjaá s'e-lə inimá-lə. Jñò, nas'ín ba s'e-nò, jè kjoqa ba-nò, nga koma iskan, kjoqa tsjaá koma-ne. ²¹ Jngook chjoón, k'e nga chóya nachrjein-lə nga 'beé ki'ndí, tse kjo'in síkjeiñ. Tanga k'e nga jye ts'iìn jè ki'ndí, mì ti kiù síktsjeèn-ne kjo'in xi kasíkjeiñ jè chjoón. Taq saá tà kjotsjaá s'e-lə nga jngook xita kats'iìn i isò'nde. ²² Okixi-né it'aà tsajòn, i'ndeiñ, ba tjín-nò, tanga

koma iskan, k'ē nga skoexkon ijngōò k'a-nò, k'ē-né nga 'nó tsja koma-lə inimə-nò. Jè kjotsja-nò nijá xi kjoaqáxin-nò.

23 'K'ē nga kijchò nāchrjein nga jchaxkon ijngōò k'a-ná, nimé xi chjinangui-ná. Okixií xi xan-nò, nītā mé xi sijé-là Na'èn-nə xi it'aà ts'ān, tsjá-nò.
24 Skanda j'ndei, nī sà mé xi nijé xi it'aà ts'ān; tijé, tjoé-nò, mé-ne nga nimé xi chijat'aà-lə kjotsja xi tijin inimə-nò.

Mé kjoaq-ne nga Jesús jye kisikijne-lə kjoaq xi tjín isò'nde

25 "Én xi tìchjákə-nò, tà kjoaq mangásòn-né tìsikjeén. Tānga kijchò nāchrjein k'ē nga mì tī kìi kjoaq mangásòn kichjákə-nò. Kènojmí kixií-nò it'aà ts'e Na'èn-nə. 26 Nāchrjein jè, jñò, it'aà ts'ān sijét'aà-là Na'èn-nə. 'Ān, mì tī kìi kītsi'bà-tjì-nò xi it'aà tsajòn, 27 nga jè sobà Na'èn-nə matsjakeè-nò. Koií matsjakeè-nò nga jñò, tikoqá matsjacha-ná kə mokjeiín-nò nga it'aà ts'e Nainá inchrobà-na. 28 Yáá itjokat'aà-lə Nainá nga inchrobà i isò'nde. I'ndei siikkjna-ná isò'nde, tìfikoó ijngōò k'a-ná Na'èn-nə.

29 Jñà xītā xi kota'yàt'aà-lə kitsò-lə:

—I'ndei, tinokjoà kixií-né, nimé kjoaq mangásòn tìnìkjiín. 30 I'ndei, jyeé 'ya-jen nga ji machiya yijeé-lè nītā mé kjoaq-ne. Mìkiù mochjeén tsà yá xi skonangui-lè. K'oqá ma-ne nga mokjeiín-najen nga it'aà ts'e Nainá inchrobà-ne.

31 Kìlchjá Jesús, kitsò-lə:

—I'ndei, ¿a mokjeiín-nò? 32 Jyeé kjomeè bi-jchó hora, tijè-ne hora jè, jñò, tsjohoba-nò nga ijngōò ijngōò; onguí-nò ni'ya-nò; tajngoò sikkjna-ná.

Tanya mìtsà tajngòò tijnaqà, jè tijnako-na Nq'èn-nq.
³³ K'oqá s'ín tìchjàkó-nò mé-ne it'aà ts'qan s'e-nò kjoaq'nchán. Koaq i isò'nde kjo'iín s'e-nò, tanya 'ñó t'è-là takòn. 'An, jyeé kisikijne-laq jñà kjoaq xi tjín isò'nde.

17

K'e nga jè Jesús tsibítsi'batjì jñà xítä xi kota'yàt'aà-la

¹ Jesús, k'e nga jye k'oqas'ín kiichja, kiskoótsejèn ngajmiì, kitsò:

—Nq'èn, jyeé ijchò hora-laq, jeya tìkíjní Ki'ndí-lè, mé-ne jè Ki'ndí-lè tìkoaq ngaji, jeya siìkíjna-lè, ² koni s'ín kits'iì-laq kjotíxoma Ki'ndí-lè it'aà ts'e ngats'iì xítä nga tjí'nde-laq nga tsjaà-laq kjoabinachon nítä kjé-ne ngats'iì xítä xi ji kits'iì-laq. ³ Jé kjoabinachon xi tjín nítä kjé-ne, jè-né nga skoexkon-lè, nga ta ji tajngòò-né xi kixi kjoaq nga Nainá 'mì-lè, tìkoaq skoexkon Jesucristo xi Ki'ndí-lè xi xó ji kinikasén-ne.

⁴ "An, jeya kisikíjna-lè i isò'nde, nga jyeé kisikjingoaa xá xi ji kinìngatsja-ná. ⁵ Nq'èn, i'ndeji, k'oqas'ín jeya tìkíjna-ná nga nguiixkoiìn koni tjín kjoaq jeya xi kis'e-nq nga tsohotíjnat'aà-lè k'e nga tìkj'eé sindaà isò'nde.

⁶ Jñà xítä isò'nde xi xó ji kichjaàjìln-ne nga 'an kinìngatsja-ná, jyeé tsibenojmí-laq it'aà tsiji. Xítä tsiji-né, nga ji kits'iì-ná, koq nchisíkitasòn-né koni tsò 'én-lè. ⁷ Jñà xítä koi, i'ndeji, jyeé beè nga ngats'iì kjoaq xi 'an kits'iì-ná, it'aà tsiji nchrobá-ne. ⁸ 'An, tsibenojmí-laq jñà 'én xi ji kits'iì-ná; jñà xítä koi,

jahas'en-jiìn-laq; jyeé kijtseè nga kixi kjoaq nga it'aà tsijií inchrobà-naq. Mokjeiín-laq nga ji kinìkasén-ná.

9 Jñà xítaq koi, bìtsi'batjià. Mìtsà jñà xítaq isò'nde bìtsi'batjià; tà jñà-né xi ji kits'iì-ná, nga xítaq tsiji-né.
10 Ngats'iì xítaq xi ts'an, tikoaq tsiji-né, koaq jñà xítaq xi tsiji, tikoqáa ts'an-ná. It'aà ts'eé xítaq koi, nga jeya ótjina.

11 "An, mì ti kìì tse kótijna-ná i isò'nde; tånga jñà xítaq koi, ji kítsajna isò'nde. An, yaá tìfikon-lè nga ya kótijnako-lè. Na'en tsjeeè, ndaà tìkindii xítaq koi nga koq nga'ñó-lè, tijè-ne nga'ñó xi ji kits'iì-ná mé-ne nga ndaà kítsajnjaitin-ne koni jñá ndaà titsajnakjooá ngaji koq 'an. **12** K'ë nga tsohótijnakoqa i isò'nde, ndaà kisikindaa nga koq nga'ñó-lè, tijè-ne nga'ñó xi ji kits'iì-ná. Nijngooxi kichijà, tà je kichijà jè xi k'oqas'ín tjinè-laq nga k'oqas'ín komat'in, mé-ne kitasòn-ne koni s'ín tìchja Xojon-lè.

13 'Tanga j'ndeí yaá tìfikon-lè ñánda tijni. Jñà 'én xi tìchjà k'ë nga tákó i tìjnqa isò'nde, koi-né nga 'ñó ndaà kàtasijiìn injima-laq jñà xítaq-na, jè kjotsja xi tìjiìn ts'an. **14** 'An, jyeé tsibenojmí-laq 'én-lè jñà xítaq-na; tånga jñà xítaq isò'nde sijtikeè-né, koií-né nga mìtsà ti xítaq ts'e isò'nde-ne, tikoqáa 'an, mìtsà ti i isò'nde chjà-na. **15** Mìtsà xan-lè nga chjààxìn i isò'nde, tà je-né xi xan-lè nga tìkindii it'aà ts'e xítaq neijí. **16** Koni 'an mìtsà i isò'nde chjà-na, tikoqáa jñà xítaq-na mìtsà ti i-ne isò'nde chjà-ne. **17** It'aà ts'e kjoaq kixi-lè, tsjeeè tìkítsajni nga nguì xítaq tsiji kàtama; nga jñà 'én-lè, nguì kjoaq kixi-né. **18** Ji, koni s'ín kinìkasén-ná i isò'nde, 'an, k'oqáa tìs'ín sìkasén jñà xítaq-na it'aà ts'e xítaq isò'nde. **19** Xi kjøndaà ts'e

xítá-na, 'an, jyeé tsjeè tìsingatsja-lè yijo-ná mé-ne jñà xítá-na tíkoá tsjeè siìngatsja-lè yijo-lá xi it'aà ts'e kjoá kixi-lé.

20 'Mìtsà tà jñà bìtsi'batjià jñà xítá ts'an; tíkoáá bìtsi'batjì-ná jñà xítá xi ískan kókjeiín-lá it'aà ts'an k'ë nga kjj'nchré 'én-ná xi këènojmí-lá jñà xítá-na, **21** mé-ne ngats'iì jñà xítá koi, tà jngoò kóma-ne, koni jñá nga jngoò ma-ná koni s'in tijnako-ná ngají Na'en, tíkoá 'an tijnako-lé. Jñà xítá koi, tíkoá kàtìtsajnako-ná mé-ne jñà xítá isò'nde kókjeiín-lá nga ji kinìkasén-ná. **22** Jè kjoajeya xi ji kits'iì-ná, 'an, k'oáá tís'in kitsjaà-lá jñà xítá-na mé-ne nga tà jngoò kóma-ne koni jñá nga tà jngoò ma-ná. **23** 'An tijnakoáa jñà xítá-na ko ji tijnako-ná, mé-ne nga ngui jngoò kóma-ne. K'oáá s'in skoe-ne jñà xítá isò'nde nga ji kinìkasén-ná ko tíkoá skoe nga matsjachi jñà xítá-na koni s'in matsjacha-ná 'an.

24 'Na'en, koií xi mejèn-na nga jñà xítá xi ji kits'iì-ná ya kítsajnako-na ñánda kótijna, mé-ne nga skoe-ne kjoá jeya-ná xi ji kits'iì-ná nga tíkoá matsjacha-ná skanda k'ë nga tikj'eè sindaà isò'nde. **25** Na'en xi xítá kixi 'mì-lé, jñà xítá xi tjín isò'nde, mìkiù beèxkon-lé, tænga 'an, beèxkoón-lé. Tíkoá jñà xita xi ji kits'iì-ná jye kisijiìn-lá nga ji kinìkasén-ná. **26** Jñà xítá-na jyeé tsibenojmí yije-lá it'aà tsiji; tákó saá kënojmí isaq-lá mé-ne jè kjoatjòcha xi tjín-lé it'aà ts'an, tíkoá s'e-lá jñà xítá koi, koá 'an sobà kótijnajñàà iníma-lá.

*Kós'ín komà k'e nga kitsobà'ñó Jesús xítá kon-dra-la
 (Mateo 26:47-56; Marcos 14:43-50; Lucas 22:47-53)*

¹ Jesús k'e nga jye okitsò, ikjoàn itjo, kíikò xítá xi kota'yàt'aà-la jáñ xijngoaà xajngá nandá xi 'mì Cedrón. Ya kijna jngooò i'nde ñanda kjìn skaya tso-jmì titje; yaá jahas'en-jiùn Jesús ko xítá-la. ² Judas, xítá xi síngatsja Jesús it'aà ts'e xítá kondra-la, jyeé beèxkon i'nde jè, nga Jesús, kjìn k'a ya chixoñakò xítá xi kota'yàt'aà-la ya i'nde jè. ³ Judas, kjìn soldado ijchòko, tñiko xítá xi síkinda ingo xi jñà kisikasén xítá sko-la no'miì ko xítá fariseo; 'ya ni'ín linterna, 'ya kicha ndojò, 'ya ni'ín nicha. ⁴ Jesús, nga jyeé tñiùn yije-la kjoaq xi komat'in, nitoón itjo, kitsò-la:

—¿Yá xi binchaàtsjioò?

⁵ Xítá koi, kitsò:

—Jè Jesús xi Nazaret i'nde-la.

Jesús kitsò-la:

—'An-ná.

Judas, xítá xi tísíngatsja Jesús, tñikoaa ya tsóbajiùn-la. ⁶ K'e nga kitsò Jesús: "'An-ná", xítá koi, kíi-ne íts'in, chixot'aà nangui. ⁷ Jesús, ijngooò k'a kiskònanguí-la kitsò-la:

—¿Yá xi binchaàtsjioò?

Xítá koi kitsò:

—Jè Jesús xi Nazaret i'nde-la.

⁸ Kiichjá Jesús, kitsò-la:

—Jyeé, k'oaa tìxan-nò, 'an-ná. Tsà 'an binchaàtsji-ná, tñiùnde-la jñà xítá-na xi i'nga nga kàtjí-ne.

⁹ K'ē nga okitsò Jesús, koií tsitasòn 'én xi jè kiìchjà k'ē nga kitsò: "Na'èn, xítà xi ji' kits'iì-ná, njingoò kichijà." ¹⁰ Jè Simón Pedro, 'ya jingoò kíchà ndojò; tsachrje; tsajà-là xítà xi 'mì Malco, xítà chí'nda-là no'miì ítjòn; tsatet'aà líká kixi-là. ¹¹ Jesús kitsò-là jè Simón Pedro:

—Tikájnatiò-ne kíchà ndojò-lè. Tjaya-ne chrjoa-là. Jè kjoa ts'e kjo'in xi tsjá-nà Na'èn-nà koni s'ín mejèn-là, ¿a mìtsà tjínè-là nga siìkitasoàñ?

*K'ē nga jè Jesús tsibijna nguixkon Anás
(Mateo 26:57-58; Marcos 14:53-54; Lucas 22:54)*

¹² Jñà xítà soldado kó soldado ítjòn ko xítà judío xi síkindà ìngó ítjòn, kitsobà'ñó Jesús, ikjoàn chinchá na'ñó. ¹³ Ítjòn kiìkó ján ñánda tijna ni'ya-là Anás, nga níxáya-là ma jè Caifás xi no'miì ítjòn tijna nó jè. ¹⁴ Jè Caifás xi okitsò-là jñà xítà judío nga kitsò-là: Mochjeén-né nga tà jingoò xítà kàtiyaàtjì-là naxandá.

K'ē nga jè Simón Pedro k'oqá kitsò nga mìkiì beèxkon Jesús

(Mateo 26:69-70; Marcos 14:66-68; Lucas 22:55-57)

¹⁵ Simón Pedro tjìngui-là Jesús kó ijingoò sà xítà xi kota'yàt'aà-là Jesús, jè xi beèxkon jè no'miì ítjòn, jahas'en-ko Jesús ya nditsin ni'ya-là no'miì ítjòn.

¹⁶ Tånga jè Pedro, ján kiskoòñà nditsiaán; yaá tsibijna xotjoa-là ni'ya. Jè xítà-là Jesús xi ijingoò, k'ee itjo ijingoò k'a, kiùchjà-là jè chjoón xi síkindà xotjoa-là ni'ya, ikjoàn kisìkas'en Pedro. ¹⁷ Jè chjoón xi síkindà xotjoa-là ni'ya, kitsò-là Pedro:

—Ngaji, ¿a mìtsà tikoá ya chìta'yàt'aà-là xítà jè?
Jè Pedro, kitsò:

—Majìn.

¹⁸ Jñà xítä chí'nda kó xítä xi síkinda ingo nchat'aà-lä ni'ín xi jñà tsibítse nga nchisíhiso-lä yijo-lä nga 'ñó 'nchán tíma. Jè Pedro tïkoä ya sijna nga tísíhiso-lä yijo-lä.

*Mé 'én xi kiìchjä Jesús ya nguixkon no'miì ítjòn
(Mateo 26:59-66; Marcos 14:55-64; Lucas 22:66-71)*

¹⁹ Jè no'miì ítjòn tsibíts'ia nga kiskònangui-lä Jesús it'aà ts'e xítä xi kota'yàt'aà-lä kó it'aà ts'e 'én xi okóya. ²⁰ Kiìchjä Jesús kitsò-lä:

—'An, kichjàjiùn osen-lä xítä nga títsa isò'nde. Kjit'aà nachrjein tsakoöya ya ni'ya ingo sinagoga kó ya nditsin ingo ítjòn ñánda bixoña yije xítä judío. Nimé 'én xi tìchjä 'ma. ²¹ ¿Mé-ne 'an chjinangui-ná? Jñà chjinangui-lä xítä xi kiì'nchré-na, mé 'én xi tsakoöya-lä. Jñà xítä koi, ndaà tíjiùn-lä kó kixan-lä.

²² K'e nga jye okitsò Jesús, jngoo xítä xi síkinda ingo ítjòn sínat'aà chrañà-lä, kisiјts'iìn-t'aà kjín Jesús, kitsò-lä:

—¿Mé-ne kotsò-ne 'én xi nokjoàkoii no'miì ítjòn?

²³ Jesús kiìchjä kitsò-lä:

—Tsà ch'o tsò 'én xi tìchjä, koatìn-ná, kó xán. Tanga tsà ndaà tsò 'én xi tìchjä, ¿mé-ne ti'bé-ná?

²⁴ Nga k'oq'sín tjít'aà'ñó Jesús, jè Anás kisìkasén ñánda tíjna jè Caifás jè xi no'miì ítjòn tíjna koi nachrjein.

K'e nga jè Pedro ijngoo k'a kitsò nga mìkiì beèxkon jè Jesús

(Mateo 26:71-75; Marcos 14:69-72; Lucas 22:58-62)

25 Jè Pedro ya sijnat'aà-lə ni'ín nga tísíhiso-lə yijo-lə; jñà xítə koi kiskònanguí-lə, kitsò-lə:

—Ngaji, ¿a mìtsà tikoá ya chítə'yàt'aà-lə xítə jè?

Jè Simón Pedro tsibijna'ma, kitsò:

—Majìn, mì yaá kota'yàt'aà-lə.

26 Ikjoàn kiskònanguí ijngoo-lə xítə chí'nda-lə no'miì ítjòn; xíkjín ma xítə xi jè Pedro tsatet'aà líká-lə, kitsò-lə:

—Ngaji, yaá kijtseèxkon-lè ko Jesús ya i'nde nánda tjín tsojmì tjè.

27 Jè Pedro, ijngoo k'a tsibijna'mat'in Jesús, ikjoàn nítqón kiskindàya kóxtí.

K'ę nga tsibijna Jesús ya nguixkön Pilato

(Mateo 27:1-2, 11-14; Marcos 15:1-5; Lucas 23:1-5)

28 Kiìko-ne Jesús ya ni'ya-lə Caifás skanda jáñ ni'ya osen ts'e xitaxá ítjòn ts'e Roma. Nga jye tís'e isén, jñà xítə judío mìkiì jahas'en ni'ya osen koni s'ín tjín kjotíxoma-lə nga majìn-lə nga siìkits'ón yijo-lə mé-ne koma kókjén-ne s'eí paxko.

29 K'oáá komà-ne nga itjo ni'ya osen jè Pilato, kiskònanguí-lə jñà xítə koi, kitsò-lə:

—¿Mé kjoá xi ongui-nò xítə jè?

30 Jñà xítə judío kitsò:

—Tsà nímé jé tjín-lə, mì-la ji titsanìngatsja-lèjen.

31 K'ęé kitsò Pilato:

—Tanguíkoo, jñò tìndaàjìin-lə koni s'ín tjín kjotíxoma-nò.

Jñà xítə judío kitsò:

—Ngajen mìkiì tjí'nde-najen nga taxkì sìk'en jn-goò-jen xítə.

³² K'oqas'ín komà-ne nga tsitasòn 'én xi kitsò Jesús k'ę nga tsibénojmí kós'ín komat'in k'ę nga kiyá.
³³ Pilato, ijngoo k'a jahas'en ni'ya osen, kiìchja-lä Jesús, kitsò-lä:

—¿A ji-né xi 'mì-lè xítaxá ítjòn-lä xítä judío?

³⁴ Kiìchja Jesús, kitsò-lä:

—¿A tà kjohítsjeèn tsiji-né nga k'oqä tisi, a xi kj'eijí xítäá okitsò-lè it'aà ts'än?

³⁵ Pilato kitsò:

—'An, mìtsà xítä judío-ná. Jñà xítä naxàndá-lè ko xítä sko-lä no'miì, jñà xi kòfí síngatsja-nä it'aà tsiji. ¿Mé kjoqä xi chinchaàtsji?

³⁶ Kiìchja Jesús kitsò:

—Mìtsà i isò'nde tjínè-na nga kotiìxoma. Tsà k'oqá-la s'ín tjín jñà xítä-nä kosiko-na nga mì ya kongatsja ts'e xítä judío. Tånga mìtsà i kotiìxoma.

³⁷ Pilato, ijngoo k'a kiskònanguí-lä kitsò-lä:

—Ngaji, ¿a xítaxá ítjòn 'mì-lè?

Kiìchja Jesús kitsò:

—Ngajii xi osi nga xítaxá ítjòn 'mì-na. Koií xá kits'iin-na ko koií xá j'i-na i isò'nde, mé-ne nga kènojmíá it'aà ts'e kjoqä kixi. Ngats'ìì xi fit'aà-lä kjoqä kixi, 'nchré 'én-nä.

³⁸ Pilato kiskònanguí, kitsò-lä:

—¿Mé-né xi 'mì-lä kjoqäkixi?

K'ę nga kitjoònè kjoa Jesús nga kiyá

(Mateo 27:15-31; Marcos 15:6-20; Lucas 23:13-25)

K'ę nga jye kiskònanguí Pilato, ijngoo k'a itjo ni'ya osen. Kiìkon xítä judío, kitsò-lä:

—Xítä jè, nímé jé xi sakót'aà-na it'aà ts'e. ³⁹ Jñò, k'oqä s'ín tjín kjotíxoma-nò k'ę nga bitjo s'eí Paxko:

bijnandeí jngòò xítá xi ndayá títsajna. ¿A mejèn-nò nga kàtijnandeí jè Xítaxá Ítjòn-lá xítá judío?

⁴⁰ Íjngòò k'a 'ñó jchán kiìchjá kóhotjín xítá judío, kitsò:

—Majìn, jè Jesús, mìkìì kíjnandeí, jè Barrabás kíjnandeí.

Tanga jè Barrabás xítá chijé-né.

19

K'ë nga jñà xítá kisijé nga krò kàtasit'aà jè Jesús

¹ Pilato kitsjaà-lá okixi jñà xítá soldado nga tsajá-lá Jesús. ² Jñà soldado tsibíndaà jngòò corona na'yá, tsibí'a sko Jesús, ikjoàn kisikákjá jngòò nikje sko. ³ Kitsò-lá:

—A ta k'oqá ndaà-ne ji xi xítaxá Ítjòn-lá xítá judío 'mì-lé.

Ikjoàn kisijts'iìn-t'aà kjín.

⁴ Pilato itjoko Íjngòò k'a ya nditsin, kitsò-lá jñà xítá naxandá:

—Chítsejèn-lá, i j'ìko Íjngòò k'a-nò mé-ne nga jcha-nò nga nímé je sakót'aà-na it'aà ts'e xítá jè.

⁵ Itjo Jesús, tjí'a corona na'yá sko; ikjá nikje xi sko kjoàn; Pilato kitsò-lá jñà xítá naxandá:

—I síjna xítá jè.

⁶ K'ë nga kijtseèxkon jñà xítá sko-lá no'miì kó jñà xítá xi síkindá ingo, tsibíts'ia nga 'ñó jchán kiìchjá, kitsò:

—Tjat'aà krò! Tjat'aà krò!

K'ëé kitsò jè Pilato:

—Jñò, sobà tanguíkoo nga tjat'aà krò. 'An, nímé je xi sakót'aà-na it'aà ts'e xítá jè.

⁷ Kiìchjá jñà xítaxá-lá xítá judío, kitsò-lá Pilato:

—Ngajen, tjín jngóò-najen kjotíxoma; k'oqá s'ín tichjá kjotíxoma tsajen: Xítá jè, mochjeén-né nga kiyá, koií kjoqá-lá nga Ki'ndí-lá Nainá tsò-lá yijo-lá.

⁸ Pilato, k'e nga kiì'nchré 'én koi, isáá 'ñó ndaà kitsakjòn. ⁹ Pilato, jahas'en ìjngóò k'a ni'ya osen, kitsò-lá Jesús:

—¿Ñánda-ne i'nde-lè?

Tanga Jesús, mìkiì kiìchjá-lá.

¹⁰ Pilato kitsò-lá:

—¿Mé-ne mì nokjoà-ná? ¿A mì 'ya-jèn? 'An, tjí'ndeé-na nga kot'aà-lè krò, tìkoqá tjí'ndeé-na nga siìkíjnandeí-lé.

¹¹ Kiìchjá Jesús kitsò-lá:

—Nímé-la xi tjí'nde-lè it'aà ts'án tsà mìtsà Nainá kitsjaà-lé. Jè xítá xi síngatsja-na it'aà tsíji, isáá tse jé tjín-lá mì k'oqá-ne koni ji.

¹² Tijè-ne hora, jè Pilato mejèn-lá siìkíjnandeí Jesús tænga jñà xítá judío isáá 'ñó kiìchjá kitsò:

—Xítá jè, tsà siìkíjnandeí-ne, mìtsà amigo tsíji ma César xi xítaxá ítjòn tijna ts'e Roma. Nitá yá-ne xi xítaxá ítjòn tsò-lá yijo-lá, kondrà ts'eé César.

¹³ Pilato, k'e nga kiì'nchré 'én koi, kiìkó Jesús jáñ nditsiaán; tsibijnasòn íxile-lá ya i'nde ñánda 'mì Isòn Chrjó Ndajo; Gabatá 'mì nga 'én hebreo. ¹⁴ Ta jngóò nàchrjein chija-lá ts'e s'eí Paxko; jyeé kjomeè bijchó nchisen. Pilato, kitsò-lá jñà xítá judío:

—¡L síjna xítaxá ítjòn-nò!

¹⁵ Jñà xítá judío 'ñó jchán kiìchjá kitsò:

—¡Kàtabiyaà! ¡Kàtabiyaà! ¡Tjat'aà krò!

Pilato kitsò-lá:

—Xítaxá ítjòn-nò, ¿a krò kót'aà?

Jñà xítq sko-laq no'miì, kiìchja kitsò:
 —Ngajen, tsjìn-najen xítqxá ítjòn xi kj'ejí, tà jè ta
 jngòò César.
16 Pilato kisìngatsja nga kàtát'aà krò. Jñà xítq koi
 kiìkó Jesús.

K'ę nga kisit'aà krò Jesús
(Mateo 27:32-44; Marcos 15:21-32; Lucas 23:26-43)

17 Jesús itjo, 'yajen krò-laq; yaá kiìkó ya i'nde
 ñánda 'mì I'nde Sko Mik'en, xi 'én hebreo Gólgota
 'mì. **18** K'ę nga ijchòkó i'nde jè, tsohót'aà krò, ko
 ngui jò xítq xi kj'ejí, íjngó íjngó kisinchaàt'aà-laq
 nga ngobà ngobà. Jè Jesús kisasíjna jngòò osen-laq.
19 Pilato kiskiì 'én xi tsohót'aà sko krò xi tsò: "Jesús
 xi Nazaret i'nde-laq, Xítqxá Ítjòn-laq xítq judío."
20 Jñà 'én koi, kjìn xítq judío tsibíxkejiìn; nga ya
 i'nde ñánda kisit'aà krò Jesús, yaá chrañàt'aà-laq
 naçàndá. 'Én hebreo tjít'aà ko 'én griego, ko 'én
 latín. **21** Jñà xítq sko-laq no'miì ts'e xítq judío,
 kitsò-laq jè Pilato:

—Kì k'oqá s'ín chjìì xi tsò: "Xítqxá Ítjòn-laq xítq
 judío." K'oqá s'ín chjí xi tsò: "Xítq jè, k'oqá tsò nga
 jè-né xi xítqxá Ítjòn-laq xítq judío."

22 Kiìchja Pilato kitsò:

—Koni s'ín jye kàkjiaà, k'oqá s'ín kàtijàna.

K'ę nga jñà soldado, kisìjòya nikje-la Jesús

23 Jñà soldado k'ę nga jye tsohót'aà krò Jesús,
 tsibíxkó nikje-laq; ñijòn ya kis'iìn. Íjngó íjngó ya kit-
 sjaa-laq xíkjín. Tikoq kiskoé jè nikje ndojò-laq xi x'iò
 kji, mìkiì kitjahaña, tà kijna ndojò-né. **24** Kitsò-laq
 xíkjín:

—Mìkiì sìxajndá; tà sìskákó-ná yá ts'ë kóma.
 Jè kjoä koi k'oqá s'ín tsitasòn koni s'ín tichjá
 Xojon-lä Nainá nga tsò:
 Nikje-ná kisíka'bí-lä xíkjín;
 jè nikje ndojò-nä tà kisískákó-né.

Jñà soldado, k'oqá kis'iìn. ²⁵ Yaá nchat'aà
 chrañà-lä krò nea-lä Jesús kó ndichja kó María
 chjoón-lä Cleofas kó María Magdalena. ²⁶ Jesús, k'ë
 nga kijtseèxkon nea-lä kó jè xítä xi kota'yàt'aà-lä xi
 'ñó matsjakeè, kitsö-lä nea-lä:

—Chjoón, ya síjna ki'ndí-lè.
²⁷ Ikjoàn kitsö-lä jè xítä xi kota'yàt'aà-lä xi 'ñó
 matsjakeè:

—Ya síjna nea-lè.
 Skanda tik'e-ne jè xítä jè kiskoétjò jè nea-lä ya
 ni'ya-lä.

K'ë nga k'en Jesús
(Mateo 27:45-56; Marcos 15:33-41; Lucas 23:44-49)

²⁸ Xi jye komà, Jesús kijtseè nga jye tsitasòn yije,
 kitsö:

—Xíndá-na.
 K'oqá s'ín tsitasòn koni s'ín tjít'aà Xojon-lä Nainá.
²⁹ Yaá tíjna jngoò tijí xi tjíya nandá vinagre. Kiskoé
 tsangá, kisíka'nchí-ne vinagre, ikjoàn tsibí'a jngoò
 yá, tsijmee'a chrañà-lä tso'ba Jesús. ³⁰ Jesús, k'ë nga
 jye kits'iì nandá vinagre, ikjoàn kitsö:

—Jyeé tsitasòn yije.
 Tsibíjnajteén sko, k'en.

Mé-ne kiskíx'akjá-ne nisín-la Jesús
³¹ Tà jngoò nàchrjein chija-lä ts'ë s'eí Paxko;
 jñà xítä judío majin-lä nga ya sitjobát'aà krò

yijo-la xítá xi jye k'en jè náchrjein níkjáya (koií kjoaq-la nga 'ñó xkón jè s'eí Paxko). Tsibítsi'ba-la Pilato nga kàtatsjá okixí mé-ne nga kàtakján-ne nindaà chrjomí-la jñà xítá xi tjoót'aà krò, ikjoàn kàtakjínájen-t'aà krò. ³² Kii jñà soldado nga tsakján nindaà chrjomí-la jè xi síjna Ítjòn; k'oqá tì kisiko jè xi ijngóò xi ngásòn taña kisit'aà krò. ³³ Tånga k'e nga ijchò kinchat'aà-la Jesús, kijtseè nga jye k'en. Mikiù tsakján nindaà chrjomí-la.

³⁴ Tånga jngóò soldado tsibísekjá nísin-la jngóò kícha xi 'mì lanza. Ikjoàn itjo jní kó nandá. ³⁵ Jè xi kijtseè kjoaq koi, jè-né xi tsjá 'én nga kixí kjoaq, kó jè 'én xi tsjá, ngui 'én kixí-né, ndaà tíjiìn-la nga 'én kixíxi bénojmí, mé-ne jñò tikoaq kokjeiín-nò. ³⁶ Kjoaq koi, k'oqá s'ín komà mé-ne nga tsitasòn-ne koni s'ín tjít'aà Xojon-la Nainá nga tsò: "Nijngóò nindaà-la kókján." ³⁷ Tikoaqá tjít'aà-né ñanda tsò: "Jè skótsejèn-la jè xi kiskíx'akjá nísin-la."

K'e nga kisihijiìn Jesús

(Mateo 27:57-61; Marcos 15:42-47; Lucas 23:50-56)

³⁸ K'e nga jye komà kjoaq koi, José xi ya naxandá Arimatea i'nde-la, tikoaa jè xítá xi kota'yát'aà-la Jesús tånga tà tsajmeè'ma-né nga jñà tsakjón-la xítá judío. Tsibítsi'ba-la Pilato nga kàtatsjá'nde-la nga kjíko yijo-la Jesús. Pilato kitsjaá'nde-né. José kiskónájen-t'aà krò yijo-la Jesús, ikjoàn kiìko. ³⁹ Tikoaq ijchò Nicodemo, jè xítá xi ijchókon jngóò k'a Jesús k'e nga jñò. 'Ya chijo jne xi tsjájiìn-la chijo xi 'mì mirra kó áloe. Ma-la tsà katé kilo chijo xi 'ya. ⁴⁰ José kó Nicodemo, kiìko yijo-la Jesús. Kisikájténo nikje xi tjín-la chijo xi ndaà jne koni

s'ín tjín kjotíxoma-laq jñà xítá judío k'e nga sihijiìn mik'en. ⁴¹ Ya j'nde ñánda kisit'aà krò Jesús, tjín jngooj i'nde ñánda titje tsojmì tjè; yaá tix'á jngooj ngajo itsjó-laq mik'en xi ngui xitse, ñánda ni saà jngooj mik'en sijnaya. ⁴² Yaá kisikájna yijo-laq Jesús nga isá chrañiat'aà nga jyeé tímats'ia nachrjein níkjáya ts'e xítá judío, jè víspéra-laq s'eí Paxko.

20

*K'e nga jaáya-la Jesús it'aà ts'e kjoa biyaà
(Mateo 28:1-10; Marcos 16:1-8; Lucas 24:1-12)*

¹ Jè nachrjein nga tàts'en xomàna, jè María Magdalena 'ñó tajñöya kiì, nga kiì katsejèn-laq itsjó ñánda kisihijiìn Jesús; tákó jñò choòn k'e nga kiì. K'e nga ijchò, kijtseeè nga jye kitjaàxìn ndajo xi tichjoàjto-ne jè ngajo itsjó. ² K'eé tsangachikon, kiikon ñánda tijna Simón Pedro ko xítá xi ijngooj xi tikoá ya kota'yàt'aà-laq Jesús, jè xi 'ñó matsjakeè, kitsò-laq:

—Jñà xítá, jyeé kiìkø jè Na'èn-ná. Mìkiì 'yaá ñánda kisikájna.

³ Pedro ko xítá xi ijngooj xi ngásòn ya kiskoòta'yàt'aà-laq Jesús, kiì katsejèn-laq jè ngajo itsjó. ⁴ Ingajò xítá koi, 'ñó jchán tsangachikon, tanga jè xi ijngooj, isáá 'ñó tsangachikon mi k'oqá-ne koni jè Pedro. Isáá ítjòn ijchò ya ngajo itsjó-laq Jesús. ⁵ K'e nga tsasìnia kiskoòtsejèn-s'en ngajo, kijtseeè nga tà jñà nikje-laq kjioò, tanga mìkiì jahas'en-ngui ya ngajo. ⁶ Ikjoàn ijchò tjingui Simón Pedro, jè-né xi jahas'en-ngui ngajo itsjó, tikoá kijtseeè nga tà jñà nikje-laq kjioò. ⁷ Tikoá kijtseeè jè nikje xi kisijtéjiìn sko Jesús. Mìtsà ya

tsátiyiìn-lä nikje xi i'nga. Xìn kijna nga tíxkóya-lä.
⁸ K'eeé jahas'en-ngui xítä xi ijngòò, jè xi ijchò ítjòn; kijtseeè kjoä xi komà, kòkjeíñ-lä. ⁹ Kj'eeé kìi ndaà machiya-lä nga k'oä'sín tichjä Xojon-lä Nainá nga jè Jesús, k'oäá s'ín tjínè-lä nga kjoáaya-lä it'aà ts'e kjoäbiyaà. ¹⁰ Jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä Jesús, kìi-ne ni'ya-lä.

K'ë nga jè Jesús tsakó-lä yijo-la jè María Magdalena

(Marcos 16:9-11)

¹¹ Tånga jè María Magdalena, yaá tsibìjna nditsiaán nga tikkindáyat'aà-lä ngajo itsjó; k'ë nga tikkindáya tsasiñia nga kiskoótsejèn-s'en jè ngajo itsjó-lä Jesús. ¹² Kijtseeè jò àkjale xi nikje chroba íkjá. Jngòò tijna ya sko ñánda kisijna yijo-lä Jesús; jè xi ijngòò ya tijnangui ndsoko. ¹³ Jñà àkjale, kitsò-lä María:

—Ji ndí chjoón, ¿mé-ne tìchìhindáya-ne?

Jè María kitsò:

—Koií tikkindáya-na, jyeé kiìko xítä yijo-la Na'èn-na; mikiì be ñánda kisikájna.

¹⁴ María k'ë nga okitsò, kisikátji sko, kijtseeè Jesús nga ya síjna, tånga mikiì beè tsà jè-né. ¹⁵ Jesús kitsò-la:

—Ji ndí chjoón, ¿mé-ne chìhindáya-ne? ¿Yá xi binchaàtsji?

Jè María, k'oäá s'ín kisikítsjeèn, maá-lä tsà jè xítä xi síkindä ij'nde jè, kitsò-lä:

—Ji na'èn, tsà ji kiìkoji, kòt'ìn-ná ñánda kinikájnei mé-ne nga kíkjaá-na.

¹⁶ Jesús kiìchjä-lä kitsò-lä:

—¡María!

Ko jè María, kisikátji, kitsò-lá:

—¡Raboni! —'én hebreo xi tsòya-ne: Maestro.

¹⁷ Jesús, kitsò-lá:

—Ki 'an níko-ná nga kj'eè kii fì mijin-koaa jè Ná'en-na. Tānga t'in tīkí'nchré jñà 'ndse, kōt'ìn-lá nga jye tīfikoaa jè Ná'en-na jè xi tīkoaa Ná'en-nò ma, jè xi Nainá xan-lá, xi tīkoaa Nainá 'mì-lá.

¹⁸ María Magdalena kii kisikí'nchré jñà xīta xi kota'yat'aà-lá Jesús nga jye kijtseèxkon Jesús, tīkoaa tsibénojmí-lá 'én xi kiichjá Jesús.

K'ē nga jè Jesús tsakó-lá yijo-la jñà xīta-la

(Mateo 28:16-20; Marcos 16:14-18; Lucas 24:36-49)

¹⁹ K'ē nga jye kòjñò, tījè-ne nāchrjein nga tàts'en xomàná, jñà xīta xi kota'yat'aà-lá Jesús tīchjoàjto-lá xotjoaa-lá ni'ya ñánda chixoña nga jñà tsakjón-lá xīta judío. Jesús jahas'en ni'ya, tsasijnajíin osen-lá xīta-lá, kisihixat'aà, kitsò-lá:

—¿A ta k'oqá ndaà-ne? Kàtas'e-nó kjoaq'nchán.

²⁰ K'ē nga jye okitsò-lá, tsakó-lá tsja kō nindaà nisin-lá. Jñà xīta xi kota'yat'aà-lá 'ñó tsja kis'e-lá k'ē nga kijtseeè Jesús. ²¹ Jesús, ijngòò k'a kitsò-lá:

—Jñò, kàtas'e-nó kjoaq'nchán. Koni s'ín kisisasén-na Ná'en-na, jñò, k'oqá tís'ín siikasén-nò.

²² K'ē nga jye okitsò, ikjoàñ kiskìnomájno, kitsò-lá:

—Chjoé jè Iníma Tsjee-lá Nainá. ²³ Jñà xīta xi jñò sijhàat'aà-lá jé-lá, jchàat'aà-lá, jñá xi jñò mìkiù sijhàat'aà-lá jé-lá, k'oqá s'ín kítsajna nga mìkiù jchàat'aà-lá.

K'ē nga kijtseeè Tomás nga jye jaáya-la Jesús

²⁴ Xítə xi kota'yàt'aà-lə Jesús xi tejò ma-ne, jngòò xi 'mì Tomás, xi tìkoaq Dídimo tsò-lə [‘én xi tsòya-ne: Tiñq], mìkiù ya tijna k'e nga ijchò Jesús. ²⁵ Jñà xítə xi i'nga xi tìkoaq ya kota'yàt'aà-lə Jesús, kitsò-lə Tomás:

—Kà'ya-nájen Nə'èn-ná Jesús.

Tomás kitsò:

—Tsà mìkiù skoeè tsja ñánda kisinchaàs'en xó, kó tsà mìkiù skinìs'en najmá ndsaa ñánda kitáx'a, kó tsà mìkiù skinìs'en ndsaa ya nisín-lə, mìkiù kokjeiín-na.

²⁶ Xi jye komà jiìn nachrjein, jñà xítə xi kota'yàt'aà-lə Jesús ijngòò k'a ya títsajna; jyeé ya tijna-ne Tomás; tānga jè xotjoaq ni'ya tichjoàjto-né. Ijchò Jesús, tsasíjnajiìn osen-lə, kitsò-lə:

—Jñò, kàtas'e-nò kjoaq'nchán.

²⁷ Jesús, ikjoàn kitsò-lə Tomás:

—Chinìs'in najnóndseji ijndé, chítsejèn-lə ndsaa. Nchrobákojj ndsejj, chinìs'in nisín-nä. Kì k'oqá s'ín mìkiù mokjeiín-lè. Kàtakjeiín-lè.

²⁸ K'qué kíuchjə Tomás, kitsò:

—Jí xi Nə'èn xan-lè kó xi Nainá xan-lè!

²⁹ Jesús kitsò-lə:

—Ngaji Tomás, koií kjoaq-lə mokjeiín-lè nga kà'ya-ná. Mé tà ndaà-lə jñà xítə xi mokjeiín-lə naas'ín mìkiù beèxkon-na!

Mé-ne k'oqas'ín kitjei-ne xojon jè

³⁰ Taxkí kjìn jchán kjoqxkón kis'iìn ìsa Jesús nga nguixkon xítə xi kota'yàt'aà-lə xi mìkiù tjít'aà xojon jè. ³¹ Tà jñà 'én koi k'oqas'ín kitjei mé-ne nga kokjeiín-nò nga Jesús, jè xi Cristo, [jè xi xó

kinìkasén-ne] xi Ki'ndí-lə Nainá. Kə mé-ne k'ę nga kókjeiín-nò s'eé-nò kjoäbinachon xi it'aà ts'e.

21

K'ę nga jè Jesús itoò xítə-la tsakó-la yijo-la

¹ Jesús, ijngoo k'a tsakó-lə yijo-lə jñà xítə xi kota'yàt'aà-lə ya indiì ndáchikon xi 'mì Tiberias. Jñà kjoä koi, kiís'ín komà. ² Títsajna kjoò Simón Pedro kə Tomás, xi tikoä Dídimo tsò-lə ['én xi tsòya-ne: Ti'ñø], kə Natanael xi Caná i'nde-lə, nangui xi chjä-ne Galilea. Tikoä títsajna jñà ixti-lə Zebedeo kə ngui jò isə xítə xi tikoä ya kota'yàt'aà-lə Jesús. ³ Simón Pedro kitsò-lə xítə xíkjín:

—Tin kó-lá tífi tsobà'ñoa nga sik'en.

Jñà xítə xi i'nga, kitsò-lə:

—Tikoä onguíko-lèjen.

Ikjoàn kiì, jahas'en jngoo chitso. Tānga nítjen jè, nimé tin kisakò-lə. ⁴ K'ę nga jye kis'e isén, Jesús tsatsején, tsasijna ya indiì nandá, tānga jñà xítə xi kota'yàt'aà-lə mìkiì kijtseèxkon tsà jè Jesús. ⁵ Jesús kitsò-lə:

—Ixti, ¿a kj'eè sakó chiba-nò tin?

Jñà xítə-lə kitsò:

—Majìn, nimé tjín.

⁶ Jè Jesús, k'ęe kitsò-lə:

—Tikatjen-ngui-ndá na'ya-nò ya kixi xijngoaà chitso. Sakò-nò tin.

Jñà xítə koi, k'oqá s'ín kisìkatjen-ngui-ndá na'ya-lə. K'ę nga tsachrjekàjiìn-ne, jye mì tị kiì ma bitjokàjiìn-ne na'ya-lə nga 'ñó jchán kjin tin 'ncha. ⁷ Jè xítə-lə Jesús xi 'ñó matsjakeè xi ngásòn ya kota'yàt'aà-lə Jesús, kitsò-lə jè Simón Pedro:

—Jè Na'èn-ná Jesús xi okji.

Simón Pedro, k'e nga kii'nchré nga jè Na'èn-ná Jesús, nitoón tsohòkjá nàchro-là (nga sa ítjòn tà nikje kjinguií íkjá), ikjoàn kiskìngui nandá nga kiütjingui-là Jesús. ⁸ Jñà xítà xi i'nga xi ngásòn ya kota'yàt'aà-là, kiiko jè chitso; tifejìn nandá jè na'ya tìn nga kjin jchán tìn 'ncha; nga mìtsà kjiìn kijnà jè chitso; tjín-là tsà jngoò sìndo metro ñánda kijnajiìn nandá. ⁹ Xítà koi, k'e nga tsitajen chitso, kijtseeè it'aà nangui tjítse jngoò ni'ín. Jngoò tìn tímatsjò, tikoà kijtseeè inchräjín. ¹⁰ Jesús kitsò-là:

—Nchrohókqo i'nga tìn xi sa jye kitjoé-nò.

¹¹ Simón Pedro, jahas'en chitso. Kiskoé na'ya tìn, tsibífet'aà nangui. Jngoò sìndo kq icháte jàn ma-ne jñà tìn ii xi 'ncha na'ya. Nas'ín 'ñó kjin ma-ne tìn, jè na'ya mìkiì kixajndà. ¹² Jesús kitsò-là:

—Nchrobá, tìchíoò.

Tanga njingoò xítà xi kota'yàt'aà-là kitsò ikon nga kiskònanguí-là yá-né jè. Ngà jyeé tìjìn-là nga jè Na'èn-ná Jesús. ¹³ Jesús, kii kasít'aà chrañà-là, kiskoé inchräjín, kitsjaà-là jñà xítà koi, k'oqá ti kisiko jñà tìn.

¹⁴ Ya ma-ne jàn k'a nga tsakó-là yijo-là Jesús jñà xítà xi kota'yàt'aà-là, k'e nga jye jaáya-là it'aà ts'e kjoabiyaà.

Jesús, mé-ne jàn k'a kiichja-là Simón Pedro

¹⁵ K'e nga jye tsakjèn, Jesús kiskònanguí-là Simón Pedro, kitsò-là:

—Ji, Simón, ti-là Jonás, ¿a ìsá ndaà matsjacha-ná mi k'oá-ne koni jñà koi?

Pedro kitsò:

—Jon Na'èn, jyeé 'yi nga matsjake-lè.

Jesús kitsò-la:

—Tikindii jñà ndí jxti orrè-na.

¹⁶ Xi ma-ne jò k'a, Jesús ijngooò k'a kiskònangui-la,
kitsò-la:

—Simón, ti-la Jonás, ¿a matsjacha-ná?

Kìlchjà Pedro, kitsò:

—Jon Na'èn, jyeé 'yi nga matsjake-lè.

Jesús kitsò-la:

—Tikindii jñà orrè-na.

¹⁷ Xi ma-ne jàn k'a, ijngooò k'a kiskònangui-la
kitsò-la:

—Simón, ti-la Jonás, ¿a matsjacha-ná?

Pedro, ba kis'e-la nga ma-ne jàn k'a nga
kjònangui-la tsà nga matsjakeè-né. Kitsò-la:

—Na'èn, 'ya yije-né, jyeé tíjiùn-lè nga matsjake-lè.

Jesús kitsò-la:

—Tikindii jñà orrè-na. ¹⁸ Nguì okixií xi xan-lè,
k'ë nga tísä ti titsjoi, ji tajngoó kichíkjeí nikje-lè
k'ë nga k'iin ñánda mejèn-lè nga k'oín. Tånga k'ë
nga jye kojchíngui, tà kjoén-né ndsejj. K'ejíí xítáá
siükákjá-lè nikje-lè, kjoíko-lè ñánda nga majin-lè
nga k'oín.

¹⁹ Jesús, koií okitsò-ne, jè kjoaq tsibénojmíya
kós'ín komat'in Pedro k'ë nga kiyá mé-ne nga jeya
siükíjna-ne Nainá. K'ë nga jye okitsò Jesús, ikjoàñ
kitsò-la Pedro:

—Nchrobátjingui-ná.

Jè xítá-la Jesús xi 'ñó tsjakeè

²⁰ Pedro, k'ë nga kiskoótsejèn-ne íts'in, kijtseeè
jè xítá-la Jesús xi 'ñó matsjakeè xi ngásòn ya
kota'yàt'aà-la nga tífitjingui-la. Tijè-ne xítá xi
taña tsibìtsajnakjoò Jesús k'ë nga tsakjèn. Jè xi

kiskònanguí-lá nga kitsò-lá: “¿Yá-né xi siìngatsja-lè it'aà ts'e xítá kondrà-lè?” ²¹ Pedro, k'ë nga kijtseè, kiskònanguí-lá Jesús, kitsò-lá:

—Na'èn, xítá jè, ¿mé xi komat'in?

²² Kíichjá Jesús, kitsò-lá:

—Tsà 'an xi mejèn-na nga kíjnakan skanda k'ë nga kjoiaa ìjngóò k'a, mitsà ji oko-lè. Ngají, nchrobátjingui-ná.

²³ K'oáá s'ín komà-ne nga tsabísòn 'én koi. Ngats'iì xítá 'ndse kitsò nga jè xítá jè, mìkiì kiyá; tanga Jesús mitsà kitsò nga mìkiì kiyá. Kitsò-né: “Tsà 'an xi mejèn-na nga kíjnakan skanda k'ë nga kjoiaa ìjngóò k'a, mitsà ji oko-lè.”

²⁴ Tijè-ne xítá xi kota'yàt'aà-lá Jesús xi tibénojmí kixi ngats'iì kjoa koi. Ko tijè-ne xi kiskiì yije xojon jè. Ko 'ya-ná nga 'én kixiì xi chjá.

²⁵ Jesús kjin jchán kjoá kis'iìn-ìsa xi kj'eií. Tsà tjeí yije nga jngóò jngóò skaya kjoá xi kis'iìn, mì-la kii kíichiya-lá nga tijtsa isò'nde jñà xojon. K'oas'ín kàtama.

**'Én-la Nainá xi kjoa ts'e Jesucristo
New Testament in Mazatec, San Jerónimo Tecóatl
Mazateco de S Jeronimo Teccoatl; maa
(MX:maa:Mazatec, San Jerónimo Tecóatl)**

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mazatec, San Jerónimo Tecóatl

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mazateco, San Jerónimo Tecóatl [maa], Mexico

Copyright Information

© 2013,Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mazatec, San Jerónimo Tecóatl

© 2013,Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

XCV

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022
9f778253-d34e-5037-af35-7bca16479aa0